

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Plato'dan Freud'a

Terapi Divanının
Gizli Tarihi

Nathan Kravis

"Sert, nükteli, fazlasıyla zeki, tümüyle merak uyandıran, sıklıkla şaşırtan ve harika bir şekilde resimlendirilmiş bu kitap; şimdiye dek okumak, hayallere dalmak, kucaklaşmak ya da serbest çağrışım yapmak için bazen gösterişi, bazense sadeliğiyle dikkat çeken 'divan' dediğimiz o mobilyaya uzanmış her insan için yazılmış ve tasarlanmış. Bravo Nathan Kravis!"

Siri Hustvedt

"Bu içinize işleyen, yaratıcı, nükteli kitapta Nathan Kravis felsefe, tarih, Freud'un kendi yazıları ve dekoratif sanatta evrim geçiren mobilya çizgisinde, 'terapi divanı'nın önemini izini sürüyor. Sonucundaysa ortaya daimî gerçeklerin nasıl moda ve rastlantıyla kesiştiği üzerine içinize işleyen bir anlatı ortaya çıkıyor. Burada bizzat divanın psikanalizi hem esprili hem de içgörüyü yazılmış."

Far from the Tree'nin yazarı Andrew Solomon

"Psikanaliz, sanat tarihi, mobilya tarihi ve tıp tarihinin bu orijinal birleşiminde Nathan Kravis, analitik divanın kökenleri üzerine beklenmedik ve tümüyle taze bir bakış açısına ulaşıyor. Güzel ve kışkırtıcı birçok resimle dolu bu kitap hem bilge hem de keyifli olmayı başarabilen metinlerle tamamlanmış. Divanda temel olarak tefekkürün -bugün fazlasıyla çekişmeli bir şekilde- psikanalitik tedavinin sembolü olan sırt üstü uzanma duruşunun yeni ve heyecan verici kültürel bir tarihi. Bu kitap, psikanalizde divan kullanımı hakkındaki alışlagelmiş düşüncelerimizi geliştirecek ve değiştirecek."

Dr. Otto F. Kernberg, Weill Cornell Tıp Fakültesi Psikiyatri Profesörü; New York Presbiteryen Hastanesi Kişilik Bozukluğu Enstitüsü Müdürü; Columbia Psikanaliz Merkezi Eğitim ve Danışmanlık Analisti

"Psikanaliz; Amerikan psikiyatrisi, biyoloji ve psikofarmakolojide eski hâkimiyetini kaybetmiş olsa da 'divan' birçok insan için hâlâ bu uzmanlık alanının en kuvvetli sembolü. Peki, bu kültürel etkisini nasıl kazandı ve tedavisel bir araç olarak sırt üstü uzanma duruşunun tarihsel ve kültürel kökenleri neler? Kravis'in bu sorular üzerine yaptığı nükteli ve bilge incelemesi Antik Yunan'a kadar uzanıyor. 'Divan'ın değişimi üzerine zengin açıklamaları, geniş çeşitlilikte resimle zenginleştirilmiş ve birçoğu da bilinmezlikten kurtarılmış, büyüleyici bir kitap."

Uygurlık ve Delilik: Kitabı Mukaddes'ten Freud'a, Tımarhaneden Modern Tıbbı Akıl Hastalığının Kültürel Tarihi'nin yazarı Andrew Scull

"Kravis'in terapi divanı üzerine yaptığı bu analiz, sırt üstü uzanma konuşmasını yalnızca mümkün değil, aynı zamanda büyüleyici kılan estetik ve ilişkisel konumunu incelik, keskinlik ve keyifle açığa çıkarıyor. Zekâsıyla parlıyor ve görseelliği fazlasıyla gösterişli, Divanda bizleri, yakınlık ve içerdeliğin daimî sembolüne yeni bir gözle bakmaya davet ediyor."

Angela Woods Durham Üniversitesi Tıpta İnsan Bilimi Profesörü, The Sublime Object of Psychiatry: Schizophrenia in Clinical and Cultural Theory'nin Yazarı

42 ₺

Tasarım: Marge Encomienda

Kapak Resmi:

Ramon Casas i Carbo, After the Ball
(Balodan Sonra), 1895.

Montserrat Müzesi, Abadía de Montserrat

Plato'dan Freud'a

Terapi Divanının Gizli Tarihi

Plato'dan Freud'a

Terapi Divanının Gizli Tarihi

Nathan Kravis

Translated from the English Language edition of ON THE COUCH: A REPRESSED HISTORY OF THE ANALYTIC COUCH FROM PLATO TO FREUD by Nathan Kravis, originally published by The Massachusetts Institute of Technology through its department The MIT Press. This edition arranged through Kayı Telif Hakları Ajansı. Copyright © 2017. Turkish translation Copyright © 2018 by Sola Yayınları. All rights reserved.

Tüm hakları saklıdır. İngilizce orijinali The Massachusetts Institute of Technology'nin MIT Press adlı bölümü tarafından "ON THE COUCH: A REPRESSED HISTORY OF THE ANALYTIC COUCH FROM PLATO TO FREUD" adıyla yayımlanmıştır. Bu eser Kayı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır. Bu eserin çeviri sorumluluğu Sola Koç. Eğ. Dan. Hiz. A.Ş.'ye aittir. Bu kitabın hiçbir bölümü yazılı izin alınmadan kopyalanamaz ya da çoğaltılamaz.

SOLA YAYINLARI

Şakayık Sok. No: 40/8 Kat: 2 Teşvikiye Şişli/İSTANBUL
Telefon: 0212 939 76 52 - E-posta: info@solayayinlari.com
www.facebook.com/solayayinlari
www.twitter.com/solaunitas
www.solayayinlari.com

ISBN: 978-605-2250-61-7
Yayıncı Sertifika No: 32858
1.Baskı: İstanbul 2018
İmtiyaz Sahibi: Umut Kısa
Genel Yayın Yönetmeni: Tansel Mumcu
Editör: Buket Konur
Redaksiyon: Hale Özdemir
Düzeltili: Abide Tekelioğlu
Son Okuma: Umut Kısa
Çeviren: Denis Gürcü
Mizanpaj: Sibel Kaya
Kapak Uygulama: Sibel Kaya
Orijinal Adı: On The Couch: A Repressed History of the Analytic Couch from Plato to Freud

BASILDIĞI YER

Deren Matbaacılık Ambalaj Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi
Beylikdüzü Osb Mahallesi Orkide Caddesi 9/Z Beylikdüzü/İstanbul
Sertifika No: 34011

© Bu kitabın tüm yayın hakları Sola Koç. Eğ. Dan. Hiz. A.Ş.'ye aittir. Yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen hiçbir yolla kopya edilemez, çoğaltılamaz ve dağıtılamaz.

Leora için...

Sokrates'ten Strepsiades'e:

Yalnızca uzan...

Kendi problemlerinden birini düşün ve
onu çözmeyi dene.

Aristofanes, *Bulutlar* (MÖ 423)

İçindekiler

	Önsöz	11
	Teşekkür	15
1	Psikanalizde Neden Divan Kullanılır?	18
2	<i>Symposion ve Convivium</i>	28
3	Divanın Evrimi ve Kanepenin Yükselişi	52
4	Konfor, Sırt Üstü Uzanma, İçeride Olma ve Transgresyon	64
5	Konforun Tıbbileştirilmesi	102
6	On Dokuzuncu Yüzyıl Psikiyatrisi ve Tedavi Biliminde Sırt Üstü Uzanma Duruşu	132
7	Freud'un Divanı	144
8	Analistin Ahlaki İç Dekorasyonu	156
9	Nereden? Nereye? Nasıl?	174
	Notlar	191
	Referanslar	201
	İllüstrasyonlara Katkıda Bulunanlar	209

Some people find
the same peace of mind
sitting in a pew.

COME HOME AT EASTER.
THE CATHOLIC ARCHDIOCESE OF NEW YORK.

Algunas personas encuentran
la misma tranquilidad espiritual
sentados en un banco de iglesia.

VEN A LA IGLESIA EN ESTA PASCUA.
ARQUIDIOCESIS DE NUEVA YORK.

0.1 ve 0.2

New York Metro posterleri, 1991.

(Bazıları aynı huzuru kilise sıralarında otururken buluyor.

Paskalya'da eve gelin. New York Katolik Başpiskoposluğu)

Önsöz

Bu kitabı yazmayı hayal etmeye yirmi beş sene önce başlamıştım; henüz bir psikanaliz öğrencisi olarak süpervizörümün ofisine gidip divanında yatmak için haftada dört kez metroyla yolculuk yaparken. Nihayet neden orada durduğuna dair kendi düşüncelerimi oluşturmaya başlamadan önce, kaç kez metro platformunda durup üzerinde terapi divanı resmi olan o devasa, kuşe kâğıda basılı posterlere baktığımı söylemek zor. New York metro hattındaki o büyük divan posterleri New York Başpiskoposluğu'nun reklam kampanyasının bir parçasıydı. Üzerlerinde (bazıları İngilizce, diğerleri İspanyolca olmak üzere) "Bazıları aynı huzuru kilise sıralarında otururken buluyor. Paskalya Bayramı'nda eve gelin. New York Katolik Başpiskoposluğu" yazıyordu (bkz. resim 0.1 ve 0.2).

Reklamların benim gibi psikanaliz öğrencilerini hedef almadığı açıktı. Öyleyse, "Hedef kitlesi kim?" diye düşündüm. Kilise, metro kullanıcılarının karşılarında duran bu afişin şifresini çözüp, divanla kilise sırası arasındaki bahsedilen bağlantıyı hemen anlayabileceğinden nasıl bu kadar emindi?

Tekrar tekrar bu sorular üzerine kafa yorarken divan hakkında yazmakla ilgilendiğimi söylemek ve bu metro resimlerini bana göndermek gibi bir kibarlık yapabilirler mi, diye sormak için Başpiskoposlukla irtibata geçtim. Beni kilisenin çalıştığı ajansa yönlendirdiler ve çok geçmeden, içinde ikisi de bir seksen genişliğinde, bir yirmi uzunluğunda, biri İngilizce, biri İspanyolca olmak üzere iki posterin olduğu uzun ve dar bir kartonun şen alıcısı olmuşum. Bu sayede bu kitabın uzun fikir aşaması da başlamış oldu.

Yıllar geçtikçe ben bir *New Yorker* karikatürünü kesip ötekine geçerken ve psikanalitik edebiyatta divanla ilgili bulabildiğim her şeyi okurken yavaş yavaş divanın çarpıcı ve simgesel önemiyle, klinik analiz içindeki rolü hakkında analitik yazım eksikliği arasındaki kopukluğun soruşturmanın başlangıç noktası olması gerektiğini fark ettim. Analitik teknik hakkında değil de o çok tuhaf koreografinin -göremediği ve oturan biriyle konuşan o sırt üstü yatmış insanın- kökeni hakkında yazmak istiyordum. Psikanalitik literatür, işte bu konuda tamamen sessizdi.

Bu nedenle ben de başka yerlere baktım. Terapi divanının 'gizli' tarihi diye düşünmeye başladığım şeyi araştırırken sanat tarihine, mobilya tarihine, moda, giyim tarihine ve bunların yanı sıra klasik dönem ve modern sanata doğru sürüklenmeye başladım. Bu sırada benim *New Yorker*'dan kestiğim divan karikatürleri dosyam çoktan kabarmaya başlamışken dergi kapaklarından, gazete haberlerinden, katalog ve reklamlardan aldığım resimlerle beraber iyice şişti. Sonucundaysa birçok çeşitli ilgi alanına sahip okurlara hitap edeceğini umduğum çok disiplinli bir çaba hâline geldi. Bu kitap, nam-ı değer *psk. disiplinleri*¹ (psikiyatri, psikoloji ve psikanaliz) tutkunları arasında doğal bir kitleye sahip bir kitap ve daha geniş bakacak olursak, 'konuşma terapisi'nin düzenini ve prosedürlerini merak eden herhangi birinin de ilgi alanında. Ancak aynı zamanda mobilya tarihi ve tasarım, iç dekorasyon, sanat ve kültürel çalışmalar alanlarındaki öğrencilere ve pratisyenlere de hitap ediyor.

Divan kullanımının kökeni üzerine yapılan bundan önceki incelemeler Freud'dan öncesine hiç bakmamış, bu kitap Freud'un analitik düzenini, onu karmaşık kültürel içeriğinde konumlandırmadığımız müddetçe neden layıkıyla anlayamayacağımızı gösteriyor. Toplumsal gelenek yaklaşımlarına ve görgü kurallarına saygıyla beraber giyim ve duruş biçimi, mobilya yenilikleri ve gelişmekte olan tıbbi tedavi idealleri ve gerekliliklerini gözler önüne seriyor ve irdeliyor. Freud'un psikanalizin en iyi şekilde ancak analistin sırt üstü yatmış kişinin arkasında, görüş alanının dışında oturduğunda yürütülebileceğine dair saptaması kültürel, estetik, tıbbi ve psikiyatrik gelenekler ağıyla alakalı. Görkemli bir hayal gücü ve eleştirel yorumun birleşimiyle beraber Freud'un şekillendirdiği bu yöntemlere daha dolu bir idrak getirme yollarını aradım ve *Divanda* kitabında bu gelenekler şekillenmiş oldu.

Dış görünüşün anlamı üzerine hiç bitmeyen bir sohbette, ofis mobilyaları ve dekoru kaçınılmaz bir şekilde analistin katılımını etkilediği için analiz topluluğunun bizzat kendisi bu kitapta bir tetkik altına giriyor. Bugünün analistleri Freud'un arkeolojiyle kaynaşmış ve romantik danışma odası motiflerinden kuvvetli bir şekilde uzak durmaya çabalasalar da kendilerini mobilya ve dekorun ahlaki ve toplumsal değerlerle ilgili neleri ortaya çıkardığı konusunda bitmek bilmeyen bir münakaşanın içinde, o ya da bu tarafı tutarken buluyorlar. Bu kitap, modern analistlerin nasıl bilinçsiz bir şekilde divanın ve genel olarak psikanalitik girişimlerin ayrı birer temsilini taşıdıklarını gösteriyor.

Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi, divanın yalnızca yataktan, banktan, sedirden, kanepeden *chaise-longue*"tan evrilişini değil, aynı zamanda toplumumuzun kültürel hayal gücündeki gömülü yerini de anlatıyor. Terapi divanı psikanalizin bizzat kendini aşarak bir simge hâline gelmekle kalmadı, aynı zamanda içsellik, kendini tanıma ve bununla ayrıcalıklı olarak ilgilenmeyenler için bile zihinsel iyileşmenin popüler bir imajı hâline geldi. Bu kitap, divanın bu çok yönlü sembolik önemi hakkında psikanalistlerin bizzat kendilerinin de neden çelişkili duygular içinde olduğunu açıklıyor.

Faal bir psikanalist olarak çalışan ben, divanın bu zengin simgeselliğini ve klinik olarak tartışmalı işe yararlığı arasındaki diyalogu, bitmek bilmeyen bir şekilde büyüleyici buluyorum. Umarım bu yapıt, geniş çapta ilgi alanındaki okurları da bu cazibeye ortak eder.

New York, 2016

* ÇN: Chaise-longue: Fransızca'dan İngilizce'ye geçen kelime modern Fransızca'da yaslanılabilen her türlü uzun sandalyeyi ifade ettiği için yazar Fransızca anlamıyla kullanmaktadır. Türkçe karşılığı şezlong olan kelimenin Fransızca'dan birebir çevirisi 'uzun sandalye'dir.

Teşekkür

DeWitt Wallace Enstitüsü Psikiyatri Tarihi'nin Weill Cornell Tıp Fakültesi Bölümü'nde entelektüel bir yuva bulabildiğim için çok şanslıyım. Buradaki meslektaşlarım çalışmamı tahmin edilemeyecek boyutlarda zenginleştirdi ve geride bıraktığım otuz yıl boyunca bana istikrarlı bir teşvik ve cesaret kaynağı oldu. Kitabın ilk taslağıyla ilgili düşünceli yorumları için özellikle George Makari ve Leonard Groopman'a teşekkürü borç bilirim. Aynı zamanda Lawrence Friedman, Robert Michels, Katherine Dalsimer, Daria Colombo, Nirav Soni, Hilary Beattie, Rosemary Stevens, Theodore Shapiro, Aaron Esman, Barbara Stimmel, Orna Ophir, Anne Hoffman ve Megan Wolff'a da teşekkür ederim. Araştırmaları ve desteğiyle birlikte yorulmadan tüm iyi niyetiyle bana yardımcı olduğu için Psikiyatri Tarihi Enstitüsü Oskar Diethelm Kütüphanesi'nin Özel Koleksiyonlar Kütüphanecisi Marissa Shaari'ye minnet borçluyum. Cornell Psikiyatri Bölümü'ndeki diğer meslektaşlarım, özellikle eskiden beraber öğretmenlik yaptığımız Elizabeth Auchincloss, bana paha biçilemez bir mentorluk ve arkadaşlık yaparak yıllar boyunca desteklerini esirgemedi.

Columbia Üniversitesi Psikanaliz Eğitim ve Araştırma Merkezi benim için ikinci bir ev ve merakla tutkunun eğitimle birleştiği fazlasıyla değerli bir yer oldu. Oradaki meslektaşlarıma, öğretmenlerime ve geçtiğimiz yirmi beş yıl boyunca öğretmenliğini ve denetmenliğini yaptığım seçkin psikanalist adaylarına teşekkür ederim.

Divanda gibi bir kitap; geniş çapta eğitim insanı, kütüphaneci, küratör, sanatçı ve birçok koleksiyon kaynağı olmadan gerçeğe dönüşmezdi. Teşekkürü hak edenlerin listesi eksik de olsa şöyle: Eric Anderson ve Mary Bergstein, Rhode Island Tasarım Okulu Sanat Tarihi ve Görsel Kültür Bölümü (RISD); Claudia Covert ve Ariel Bordeaux, RISD Seyir Kütüphanesi; Phyllis Magidson, New York Müzesi; Patricia Kuharic, Tıbbi Sanat ve Fotoğrafçılık, Weill Cornell Tıp Fakültesi; Arlene Shaner, New York Tıp Akademisi; London Uluslararası Psikanaliz Derneği'nden Rhoda Bawdekar; Shellburne Thurber; Guy Billout ve Avustralya Charles Sturt Üniversitesi'nden Willhemina Wahlin.

Yayın temsilcisi Anne Edelstein, bu kitabı başlangıcından bitimine kadar görevinin gerektirdiklerini en iyi şekilde yaptı. Roger Conover ve Margarita Encomienda, Matthew Abbate, Gillian Beaumont, Janet Rossi, David Ryman ve Victoria Hindley'nin de olduğu MIT Press'teki rüya takımı bu kitabın düzenlemesinde ve tasarımında hem çok titiz hem çok yaratıcı olmayı başarabildi. Uzmanlıkları, özenli ve sabırlı çalışmaları, bu nihai ürünün gelişmesini sağladı.

Leora Kahn'a benim adıma yorulmadan yaptığı illüstrasyon araştırmaları ve resim temini için teşekkür etmek ona olan borcumun yanında gerçekten çok az kalır. Bu kitabın daha ilk zamanlarında ve henüz belirsiz bir gelişim sürecindeyken gerçekleştirmem için beni teşvik etti ve o olmasaydı asla tamamlanamazdı. Bir yazar sevgi onun görsel hayal gücünü özgür bir şekilde kuşattığı ve edebiyat arzusunun kişisel doyumunu desteklediği zaman şanslı bir yazardır.

Psikanalizde Neden Divan Kullanılır?

Bugün birçok psikanalist divanla ilgili çelişkili düşünceler içerisinde, kökeninden bihaber ve ilk kullanımı hakkında ikna edici klinik bir gerekçe sunamıyor. Ancak terapi divanı evrensel olarak hâlâ psikanalizin temsili olarak görülüyor ve geniş çapta kendini tanıma sembolü olarak kabul ediliyor. Peki, kullanımının kökenlerini nasıl anlayabiliriz?

Divan kullanımının kökenleri hakkında karanlıkta kaldığımız için psikanalistleri suçlayamayız. Terapi divanı onların uzmanlık alanlarının temel ve tartışmaya kapalı olarak kabul edilmiş simgesel bir demirbaşı olmasına rağmen, kaynağının hikâyesi fazlasıyla karışık. Analitik tekniğin kısa ve basit bir şekilde anlatılan geçmişine meydan okuyor ve zaten hâlihazırda bir savaş hâlinde olan tedavi yönteminin pratisyenlerini, birçoğunun savunmacı ve şüpheli hissettiği karanlık bir öykünün içine çekiyor. Ne de olsa divanın psikanalizdeki kullanımı, üzerinde çalışılmamış bir konu. Duruş, seans sıklığı ya da psikanalitik tedavinin süresi hakkında tatmin edici bir deneysel araştırma yok.¹ Birçok çeşitli sebep nedeniyle -gizlilik, metodolojik problemler, finansman eksikliği gibi- psikanaliz üzerine klinik bir araştırma yapmak son derece zor. Bu alandaki birçok insan şu an bu açığı kapatmak için çalışıyor olsa da söz konusu tekniğe dair mühim sorular olduğunda analistler genelde kılavuz olarak klinik geleneklere veya kendi tecrübelerine güveniyorlar.

Deneysel araştırma bulgularının yokluğunda, birçok analist kendi teknikleri için klinikle ilgili eski zaman bilgilerinden ve tedavi edici eylem teorilerinden destek alıyor. Divanın simgesel konumu göz önünde bulundurulduğunda, kullanımı ilginç bir şekilde eksik kuramlaştırılmış. Neredeyse hiçbir konuda bir teori oluşturmadıkları için analistlerin sık sık azarlanıyor oldukları düşünüldüğünde, bu çok daha şaşırtıcı bir hâl alıyor.

Freud meşhur cümlesinde tüm gün onlara bakmaya dayanamadığı için hastalarını divana yatırdığını söylüyor.² Bu pek de bir teknik teori sayılmaz. Hastanın divan kullanımını analist için bir avantaj olarak düşünürsek, bu bir ön teori olarak tartışılabilir; sonuç olarak bizi Bion'un, analistin hayal etme ve kapsama kapasitesi üzerine çalışmalarına götüren bir düşünce.³ Yine de bu şöyle kabul edilmelidir: Analistin amacı gözlerin üzerine dikilmemesi ya da görsel sosyal işaretlere katılmaktan kurtularak kendi hayal gücüne daha iyi ulaşabilmesiye sandalyeleri hastayla yüz yüze oturmayaacağı şekilde de ayarlayabilir. Bu da aslında İngiliz nesne ilişkileri teorisyeni W. R. D. Fairbairn ve (Amerika'da) Harry Stack Sullivan, Erich Fromm, Frieda Fromm-Reichmann ve Clara Thompson da olmak üzere 1939'da Freud'un ölümünden sonra şöhret

1.1

Sigmund Freud (1856-1939), 1909.

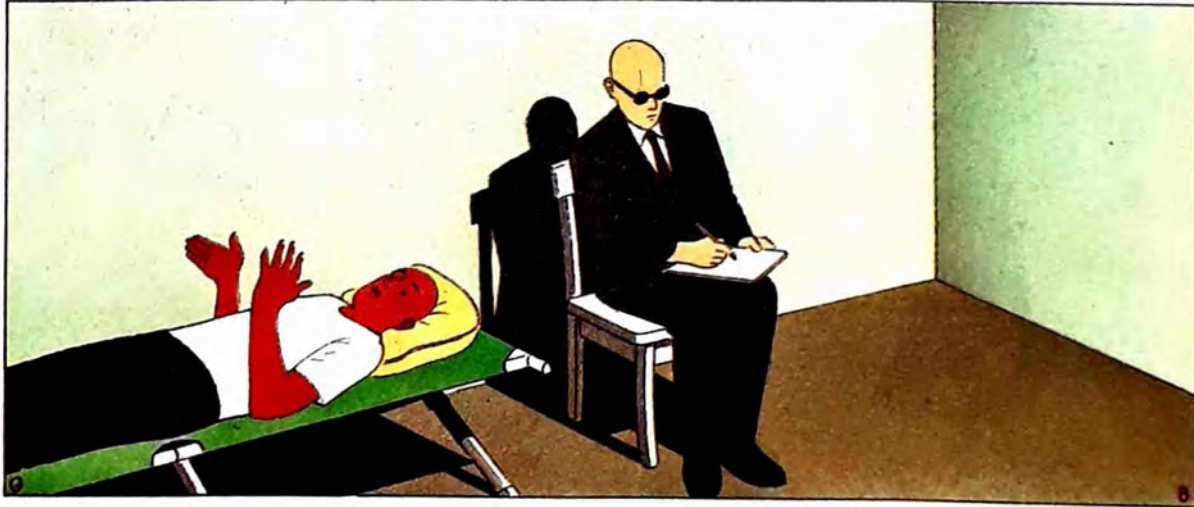
Nathan Kravis

basamaklarını tırmanan diğer analistler tarafından er geç yapıldı.⁴ Açıkça görülüyor ki Freud, hastanın uzanmasını bir analist olarak çalışmasında kendisi için yararlı görüyordu ama tüm analistlerin divanın bu işlevine ihtiyacı olduğunu dile getirmede ve belirtildiği gibi bu pratiği (örneğin; hastanın analiste arkasını dönerek oturduğu), başka bir pratikten ayıran şeyin ne olduğunu da açıklamadı.

21

Buradaki ana fikir hastanın serbest çağrışımını artırmaksa, analist duruşla ilgili bu kadar direktif bir hareketle araya girmek yerine, neden serbest çağrışımı neyin engellediğini analiz etmeyi denemiyor?

Kısacası, divanın işleviyle ilgili belirtilmiş sebeplerin hiçbiri mantıklı değil. Bu kullanılmasının kötü bir fikir olduğu anlamına gelmiyor. Şüphesiz ki *analist* için faydalı, analiz edileneyse eşsiz bir deneyim sunuyor ve uzanmanın psikofizyolojisiyle ilgili olarak, bunu onlar için de faydalı yapan bir şeyler bile olabilir. (Bizim şimdilik bilgi sahibi olmadığımız.)⁵ Divan kadar simgesel bir şeyin psikanalitik teknik teorilerinde bu denli yetersiz temsil edilmiş olması fazlasıyla tuhaf. Freud divan kullanımını ayrıntılı ve gerçekçi bir gerekçe sunmadan önce şart koşmuştu.⁶ Yine de divan, başlangıçta Jungyen ve Adleryen pratisyenlere⁷ karşı olarak ortodokşuluğun ve o günden beri ortaya çıkmaya devam eden analist jenerasyonlarının sürekli olarak amblemi hâline geldi (bkz. resim 1.2 ve 1.3).

1.2

New Yorker illüstrasyonu, 2006.

Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi

JACK WELCH TO JEFF ZUCKER:
YOU'RE FIRED!
(WELL, THAT'S WHAT HE WOULD HAVE DONE)

THE DEVIL AND O.J. SIMPSON
HOW JUDITH REGAN, PUBLISHING'S ARCH-VILLAIN, GOT HER

JAY McINERNEY ON
THE LOST DOLPHINS
BY VANESSA GRIGORIADIS

NEW YORK

FEBRUARY 5, 2007

REAL-ESTATE STEAL

How Are You Feeling, Mr. President?

Probing the psyche
of the loneliest decider since
Richard Nixon.

By John
Heilemann
plus Robert Stone,
Deepak Chopra,
Christopher Buckley,
Peter Krause,
Dahlie Lithwick,
Melvin Laird,
and other students
of narcissism,
delusion,
charabancment.

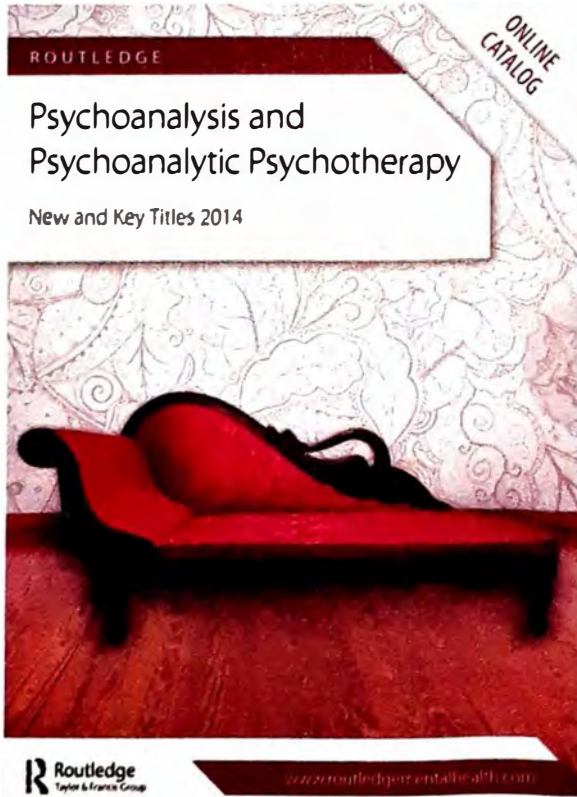

1.3

New York dergisi kapağı, 2007.

Nathan Kravis

Uzmanlık alanı içinde divan, hem tılsımlıymışçasına putlaştırılmış hem de çocuk muamelesi görerek küçük düşürülmüş.⁸ Bugün birçok analist onu gereksiz sayıyor, birçoğu da (hepsi değil) kullanımının analitik süreç için çok önemli olmadığı konusunda hemfikir.⁹ Hatta bazı kişiler bunu daha otoriter bir çağın kalıntısı, analistin analiz edileni gereksiz yere ilkellettiği ya da çocuk muamelesi yaptığı bir güç oyunu olarak görerek hastanın sırt üstü uzanma geleneğiyle alay bile etmiş.¹⁰ Yine de divan erken gelişmiş bir şekilde psikanalizin ayırt edici bir özelliği olarak tanımlanıyor. Kinayeli ve kapsamlı kullanımı nedeniyle (örneğin; 'divanda' cümlesi 'analizde' demenin başka bir yolu oldu) analitik girişimin ve sürecin olmazsa olmaz bir şeyini temsil ettiği düşünülüyor.¹¹ Bu kapsamlı kullanım örnekleri bitmek bilmeyen bir şekilde çoğaltılabilir ama birkaç illüstrasyon konuyu anlatmak için yeterli olacak: Divan, analistlere de analist olmayanlara da eşit bir şekilde analizi ifade ediyor. Bu örnekte ruh sağlığı uzmanlarına (resim 1.4), *New York Times* okurlarına (resim 1.5) ve genel olarak halka (resim 1.6) analizi ifade ediyor.

1.4

Routledge kitap kataloğu, 2014.

Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi

IDEAS & TRENDS

Freud Is Widely Taught at Universities, Except in the Psychology Department

24

By PATRICIA COHEN

PSYCHOANALYSIS and its ideas about the unconscious mind have spread to every nook and cranny of the culture from Salinger to "South Park," from Fellini to foreign policy. Yet if you want to learn about psychoanalysis at the nation's top universities, one of the last places to look may be the psychology department.

A new report by the American Psychoanalytic Association has found that while psychoanalysis — or what purports to be psychoanalysis — is alive and well in literature, film, history and just about every other subject in the humanities, psychology departments and textbooks treat it as "desiccated and dead," a historical artifact instead of "an ongoing movement and a living, evolving process."

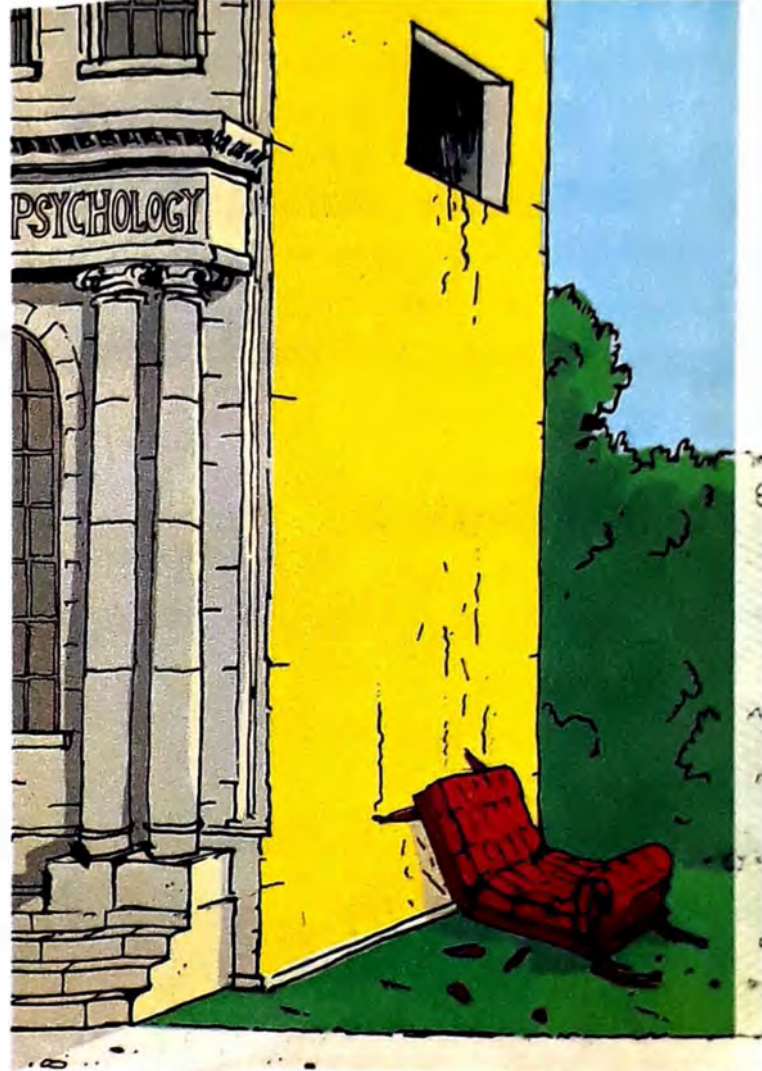
The study, which is to appear in the June 2008 issue of psychiatry's flagship journal, *The American Journal of Psychiatry*, is the latest evidence of the field's existential crisis. For decades now, critics engaged in the Freud Wars have pummeled the good doctor's theories for being sexist, fraudulent, unscientific, or just plain wrong. In their eyes, psychoanalysis belongs with discarded practices like leeching.

But to beleaguered psychoanalysts who have lost ground to other forms of therapy that promise quicker results through cheaper and easier methods, the report underscores pressing questions about the relevance of their field and whether it will survive as a practice.

Given how psychoanalytic ideas have shaped the culture, the issue reverberates far beyond the tiny cluster of psychoanalysts. They worry that the gradual disappearance of psychoanalytic theory from psychology curriculums means that those ideas are bound to be applied incorrectly as new advances are neglected.

These worries led the psychoanalytic association to create a task force to increase undergraduates' exposure to psychoanalytic ideas as both a theory and therapy.

The effort includes this new study, a computer-based analysis of course descriptions at 150 public and private institu-

1.5

New York Times illüstrasyonu, 2007.

Nathan Kravis

Analitik divan, tüm psikanaliz alanındaki kapsamlı kullanımının ötesine geçip özfarkındalığın kültürel sembolü olarak toplum sözlüğüne girdi.

Elbette, sırt üstü uzanmak birçok aktiviteyle bağdaştırılıyor: Seks, uyku, doğum, ölüm, hastalık, iyileşme, okuma ve istirahat... Bazısı ya da hepsi psikanalitik tedavide 'divan' kullanımıyla beraber çağırışım yapabilen şeyler. Kullanımı henüz teorileşmeye başlamadan önce, divan seçilimini psikanalizde tipik ve örneksel yapan neydi?

25

Bu soruya bir cevap tasarlamak için divan kullanımının gerekliliği hakkında Freud'un tam olarak ne söylediğine bakalım:

Tedavi uygulanırken pozisyonla ilişkili belli bir merasimden bahsetmem gerek. Ben arkasında, onun görüş alanı dışında otururken hastayı bir kanepeye [Ruhebett] yatırma planına sadık kaldım. Bu düzenlemenin tarihi bir temeli vardır; bu yöntem psikanalizin evrildiği hipnoz yönteminin bir kalıntısıdır. Birçok sebepten sürdürülmeyi hak ediyor. Birincisi, kişisel bir motivasyon ama diğerleri de bunu benimle paylaşabilir. Günde sekiz saat boyunca (ya da daha fazla) başka insanların gözlerini üzerime dikmesine tahammül edemiyorum... Bu prosedürde ısrarcıyım; hastanın duygularını bana yönlendirmesini kesmek ve vakti geldiğinde keskin direncini yumuşatarak ortaya çıkarmasını sağlamak için...¹²

You're getting her A DIAMOND.
Seek PROFESSIONAL HELP immediately.

Maybe you know a little something about diamonds. Maybe not. In any event, chances are she may know more than you do. So get some information. Then you can impress her with your knowledge, as well as with the diamond you bought.

To know diamonds is to know her. Find out what she has her heart set on. Try browsing with her, window shopping, watching her reactions to other women's jewelry. Go by body language, not just by what she says. The simplicity of a diamond solitaire is irresistible to many women. This can make shopping easier for you, allowing you to focus on the beauty of the stone. She may find a solitaire necklace or solitaire earrings beautifully classic, yet wearable every day. On the other hand, if it's an anniversary you're celebrating, there's nothing quite like a Diamond Anniversary Band for the 10th anniversary, or an exceptional 25th Anniversary Diamond.

Like people, no two diamonds are alike. Formed in the earth millions of years ago, diamonds are found in the most remote corners of the world. De Beers, the world's largest diamond company, has over 100 years' experience in mining and

1.6

De Beers elmas reklamı, 1996.

Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi

Freud'un *Ruhebett* kelimesinin tartışmaya açık bir şekilde *kanepe* (*sofa*)¹³ olarak çevrilmesini şimdilik bir kenara bırakacak olursak (bu konuya bölüm 7'de geri döneceğim), burada vurgulanan diğer iki kelimeye odaklanalım. Bu kelimelere vurgu yapıldı çünkü divan kullanımının hem *kalıntı* hem de *merasim* olduğu fikrini ciddiye almamız gerek. Analitik karşılaşmanın doğal bulduğumuz bu ortamı, bu mizansen, köklerini geçmişten, sırt üstü uzanma duruşuyla ilişkilendirilen iyileştirme geleneklerinden ve onun kültürel maksatlarından alan bir *seremoninin temsili*. Bize, başka bir insanla konuşma amacıyla onun karşısında yatma fikrinin düşünebilir bir hâle gelmesi için sırt üstü yatmanın tarihine -toplumsal anlamına ve içeriğine- yansıyan kişisel ve toplumsal tavırların evrim geçirmiş olması gerektiğini söylüyor. Terapi divanını, sırt üstü uzanma duruşunun toplumsal tarihi içinde konumlandırmak onu psikanalizdeki kullanımının kökenleriyle tutarlı bir yapıya oturtmanın tek yolu.

Symposion ve Convivium

Sağ kalan mezar anıtlarında bol bol tasvir edilen Yunan ‘*symposion*’u ve Romen ‘*convivium*’undaki yaslanarak yemek yeme duruşu yalnızca elit kesimde değil, tüm sosyal sınıflarda lüksü, ayrıcalığı, dinlenceyi ve keyfi temsil ediyordu. Pasiflik ya da otoriteye teslimiyet anlamına gelmesi şöyle dursun; sırt üstü uzanma duruşu toplumsal değerlerin kilit göstergesiydi. Yaslanarak yemek yemenin azalmasından sonra sırt üstü uzanma duruşu, Meryem Ana’nın Doğumu’nun Rönesans tasvirleri tarafından örneklenerek dini sembolizme geçti.

Hepimizin bildiği gibi ebeveynlere has “Yatağını topla!” nasihati şüphesiz hâlâ kullanımında olan en eski deyimsel ifadelerden biri. İnsanların samanları birleştirerek yerde yattığı ve ehlileştirilmiş hayvanlarla sahiplerinin beraber yaşadığı zamanlardan kalmış olması muhtemel. Yatak (bed), eski bir İngilizce kelime, kullanımının izini onuncu yüzyıla kadar sürebiliriz. Terim orijinalinde toprakta gömülü bir dinlence yeri anlamına geliyor; sonrasında ‘insanların üzerinde uyuduğu materyal’ anlamını aldı.¹ Etimoloji burada hataya yer vermeden insan tarihine dayanıyor. Son arkeolojik bulgular bilinen en eski yatakların yaklaşık 70.000 yıl öncesine ait olduğunu söylüyor. O çağda yaşayan Güney Afrikalı kayalık sakinlerinin ‘üzerinde yatmak için dallardan, otlardan, yapraklardan ve sazlardan altlık yapıp böcekler gelmesin diye de üzerlerine defne yaprakları örttükleri’ anlaşılıyor.² Bu en eski altlıklar ne dokumaydı ne de örgü.

İlk büyük medeniyetlerin oluşmaya başlamasıyla beraber yataklar da değişmeye başladı; en azından varlıklılarınki. Fakir insanların birçoğu hâlâ saman ya da yaprak yığınları üzerinde yatıp üstlerini hayvan derisiyle (genellikle keçi ya da koyun) örtüyorlardı ya da belki sade dokuma altlıklarda yatıyorlardı. Refah içindeki Mısırlılar, Asurlular ve Persliler ise modern yatağı andıran mobilyalar üzerinde uyuyordu. Arkeologlar bu mobilyalardan bazılarının oldukça şık olduğunu düşünüyor. ‘Palmiye yaprakları, sazlar ya da deri kayışlardan yapılmış esnek bir örgüyle kaplı’ tahta başlıklardan ve ‘üzerlerine serili kürk, kilim ya da battaniyelerden’ oluşuyordu.³

Yunanca κλίνω (*klinē*) kelimesi, *kişinin üzerine yattığı* anlamına geliyor; bir yatak, divan ve aynı zamanda bir cenaze tabutu.⁴ Bu kelimeyi Plato, *Devlet*’te (MÖ yak. 380), Sokrates ve Glaukon divanlar ve yaslanmak hakkında konuşurken kullanıyor.⁵ ‘*klinē*’ -bundan dolayı da bizim sözcüklerimiz yaslanmak (recline) ve *klinik* (*clinic*)- uyumak ve yemek yemek için kullanılan alçak, taşınabilir bir yataktı/divandı (bkz. resim 2.1 ‘*klinē*’ anıtı). ‘*Klinē*’nin çerçevesi hasır somyayla desteklenmiş tahta ya da bronz şeritlerle çevriliydi.⁶

Antik Yunan ve Roma'da yemek yerken oturmak yerine, yaslanmak statü ve güç simgesiydi. Yaslanarak yemek yeme duruşu ayrıcalık, lüks, serbestlik ve zevk göstergesiydi.⁷ Bu gelenek kökenlerini büyük ihtimalle Yakın Doğu hükümdarlarından aldı ve MÖ en az yedinci yüzyıldan beri Yunanlılar tarafından benimsendi. Yunanistan'da bu '*symposion*'⁸ ile yakından ilişkiliydi; üst sınıf erkekler için düzenlenmiş, gerçeklik, güzellik, aşk ve şarabın bizzat ana tartışma konuları olduğu bir içki partisi ve şair atışması. Roma İmparatorluğu'ndaki '*convivium*' ile ideal olarak dokuz ya da daha az kişinin klasik Romen *triklinyum* (yemek masası) etrafındaki üç divanda yaslanarak oturduğu, yemek ve içkinin olduğu bir ziyafet (bkz. resim 2.3 ve 2.4).

"Roma'da, eski Yunan'da olduğu gibi yemek yemek için yaslanma uygulaması toplum içinde dikey olarak yayıldı. Dolayısıyla normalde aristokratik olan bu gelenek, daha düşük toplumsal gruplar tarafından taklit ediliyordu." ve nihayetinde sıradan vatandaşlar ve esirler, sonrasında da azat edilmiş köleler ve askerler tarafından da benimsendi. Hepsi, ayrıcalıklı bir yaşam ya da mutlu bir ölüm hayallerini dışa vuruyordu.⁹ Yalnızca elitler değil, azat edilmiş Romalı köle erkek ve *kadınlar* da yemekte yaslanarak oturmaya başladı. Resim 2.5'te kadının nasıl yaslandığına dikkat edin; çocukları oturuyor ve çocuk gibi tasvir edilmiş köleler ise ayakta duruyor. Duruşun hiyerarşik açısının açık ve net bir illüstrasyonu.

Nathan Kravis

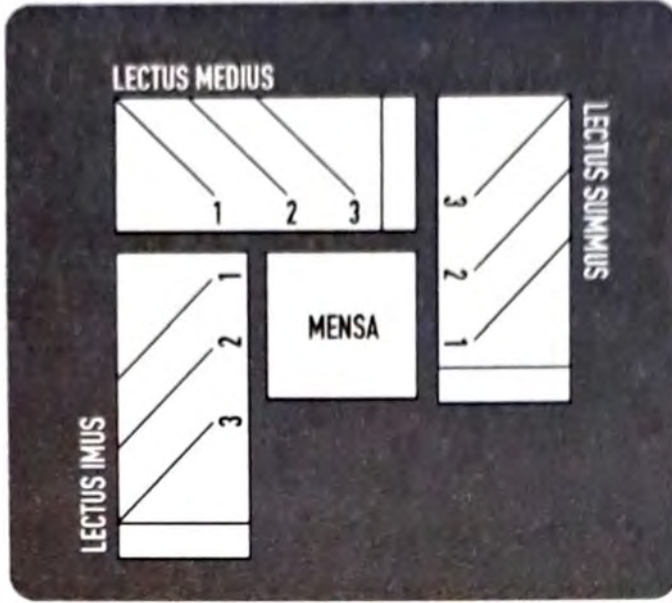
2.1

Felicita için mezar steli, Romen,
ikinci ya da üçüncü yüzyıl.

2.2

Symposiast'ı ('symposion'a katılan bir kişiyi)
tasvir eden bir Yunan çömleği, MÖ yak. 480.

2

2.3

Tipik bir Antik Roma triklinyum şeması (Dunbabin'den 2003'te uyarlanmıştır).

2.4

Antik Romen *triklinyum* tasviri.

Nathan Kravis

2.5

Bir kadını tasvir eden mezar urnası,
birinci yüzyıl.

Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi

Elit sınıfın bir altı (bu kadın gibi) mezar taşlarında ve anıtlarında kendilerinin yaslanmış bir şekilde yemek yerken tasvir edilmesini isterlerdi. Bu onların sosyal statülerinin değiştiğini ifade ederdi, soylularsa daha çok başarılarının tasvir edilmesini severdi.¹⁰ "... Azad edilmiş köleler ya da daha az özgür doğan insanlar için yaslanarak yemek yeme duruşu elit çağrışımlarıyla beraber sahip olmak istedikleri statüyü sembolize ediyordu."¹¹

34

Resim 2.6'da yeniden klasik yaslanarak yemek yeme duruşunu görüyoruz, yemek kasesi sol elde. Resim 2.7'deki görüntü ise yemek divanlarında ziyafet veren evli bir çifti tasvir eden birinci yüzyıl Romen mezar mozaïği.

2.6

Yemek yeme sahnesini tasvir eden bir mezar urnası*,
birinci yüzyıl.

* Urna: Antik roma'da taş, pişmiş toprak ya da tunçtan yapılan vazoya benzer kapaklı veya kapaksız kap. Ölülerin küllerinin korunması amacına da hizmet ederlerdi..

35

2.7

Mezar mozaiği, Romen, MS yak. 50-79.

Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi

Tanınmış Rönesans tabloları Son Akşam Yemeği'ni, İsa'yı ve havarilerini geniş bir masada kibarca oturuyorlarmış gibi (neredeyse 'davetlilerin sofradaki yerini gösteren görünmez kartlar etrafa bir rahatlık yayıyormuşçasına';¹² bkz. resim 2.8 ve 2.9) tasvir etse de Gospels'e göre Son Akşam Yemeği'ni eski tasvirlerde görüldüğü gibi (resim 2.10 ve 2.11), 'yan yatarak' yemişler.¹³ Bir Ravenna mozaiği (resim 2.11) Son Akşam Yemeği'nin hayatta kalmış en eski görüntüsü.

37

Bu Rönesans öncesi tasvirlerin daha aşına ve alışık olduğumuz -ve çok daha ağırbaşlı- Son Akşam Yemeği tablosundan ne kadar farklı olduğuna dikkat edin. Sonraki on yedinci yüzyıl resmi (resim 2.12) ise bizi, Son Akşam Yemeği'nin önceki tasvirlerindeki sırt üstü uzanmaya geri götürüyor.

Belki de Helenistik bir etkiyi yansıtarak, orta ve üst sınıf Romalılar ve Yahudiler, İsa Dönemi'nden önce ve sonra, yüzyıllar boyunca yaslanarak yemek yediler.¹⁴ Dolayısıyla Yahudi adetinde, geleneksel Hamursuz Bayramı yemeğinde yaslanarak yemek, özgürlüğün sembolü oldu.¹⁵

Özetle, sırt üstü uzanmanın en eski temsilleri ne pasifliği ifade ediyor ne de teslimiyeti; aksine, sosyal katmanlar ve ahlakla toplumsal değerler içindeki sosyal statüyü, ilişkileri ve toplumsal hiyerarşiyi yansıtıyor.¹⁶

Duruş, iyileşme ve spiritüel geleneklerin de her zaman olmazsa olmaz bir parçası oldu.¹⁷ Dua etmek için diz çökmek, dinler arası temel bir örnek. Yunanlar Asklepios kültü tapınaklarında rüya yorumlama amacıyla uyku odaları (ya da bazen geniş uyku salonları) inşa etmişlerdi. Epidauros'taki MÖ beşinci yüzyıldan kalma Asklepios Tapınağı oldukça iyi korunmuş bir asklepion*. Antik medeniyetlerin birçoğu rüya yorumlamasına çok önem veriyordu ama bir Yunan pratiği olan 'kuluçkaya yatma' (uyurken Tanrı tarafından ziyaret edilmek ya da aksi takdirde papazın yorumlayacağı bir rüya görme maksadıyla tapınakta uyumak) Freud'un rüya analizinde özellikle sırt üstü yatma duruşunu kapsayan psikanalitik tekniğin âdeta eski tarihli.

2.8

Ugolino da Siena, *Son Akşam Yemeği*, yak. 1325-1330.

2.9

Duccio di Buoninsegna, *Passion Altarpiece*'ten,
Son Akşam Yemeği, Siena Katedrali, yak. 1278-1318.

* ÇN: Asklepion: Antik Yunan'da sağlık tanrısı Asklepios adına kutsanmış şifa tapınağı.

2.10

Son Akşam Yemeği, Rossano Gospels tarafından çizilen minyatür (*Codex purpureus Rossanensis*), parşömen kâğıda baskı, Yunanistan, altıncı yüzyıl

2.11

Son Akşam Yemeği, Sant'Apollinare Nuovo, Ravenna, mozaik, yak. 500.

Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi

Bu duruş aynı zamanda sandalye portelerinde de görselleştirilerek uzun süre ana toplumsal değerlerin bir göstergesi görevini gördü¹⁸ (resim 2.13, 2.14, 2.15 ve 2.16). Antik taht gibi (resim 2.13 ve 2.14) orta çağa özgü sandalye tahtı bir otorite simgesiydi (resim 2.15). Bir süre, sandalye portresi otoriteyle eş anlam taşıdı (resim 2.15 ve 2.16). İngilizce *chairman* (başkan) kelimesi de buradan türedi.¹⁹

40

2.12

Son Akşam Yemeği, nakışlı sunak örtüsü,
Edmund Harrison'a ithaf edilmiştir.

İngiltere, yak. 1633

Nathan Kravis

2.13

Tahta ıkartılmış Asur hükümdarı ya da Tanrısı,
M yak. 1500.

Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi

2.14

Asurbanipal Sarayı'nda rahatlama, Ninova, Asur kral ve kraliçesinin önemli bir askeri zafer sonrası ziyafetini gösteriyor. MÖ yak. 645.

2.15

Fransa Kralı IV. Philippe (1268–1314).

Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi

2.16

Anthonis Mor Stüdyosu, *Kraliçe I.*

***Mary'nin Portresi*, 1554.**

Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi

Birçok yüzyıl boyunca bu sabit kültürel bir çağrışım olarak kaldı. Artık bir deyme dönüştü (*chairperson* [genel başkan] *chaired professorship* [daimî profesörlük] ya da yüklem formuyla: *To chair* a committee [bir komiteyi yönetmek]). Politik bağlamdaysa hem oturmak hem de yaslanmak prestij ve otorite belirtisi oldu. Bu nedenle Freud'un divan kullanımıyla ilgili 'belli bir merasim' tabirinin, yaslanma ve sırt üstü uzanmayla ilişkili önemli bir merasimin şaşırtıcı düzeyde uzun tarihini yansıttığını hemen görebiliriz.

Yaslanarak yemek yemenin azalmasının ardından sırt üstü uzanma duruşu dini ikonografiye geçti.

2.17

Pietro Lorenzetti, *Birth of the Virgin*
[Meryem Ana'nın Doğumu], 1342.

2.18

Master of the Life of the Virgin,
Birth of the Virgin [Meryem Ana'nın
Doğumu], yak. 1470.

Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi

2.19

**Vittore Carpaccio, The Dream of St. Ursula
[Aziz Ursula'nın Rüyası], 1497–1498.**

2.20
Émile-Henri La Porte, *Femme turque
allongée*, 1895.

2.21
Topkapı Sarayı'nda *divan**, İstanbul.

* ÇN: Yazar burada kelimeyi Türkçe'deki gibi 'divan' olarak yazdığı için italik yazılmıştır. Aynı durum bundan sonraki italik divan yazımları için de geçerlidir.

Meryem Ana'nın doğumu tasviri bu akıma örnek oluşturuyor (bkz. resim 2.17 ve 2.18). Bebek İsa gibi Meryem Ana da çok daha gösterişsiz koşullar altında doğmuş olabilir hatta o günlerde fakir insanlar yatak sahibi olmadığı için büyük ihtimalle bir yatakta bile doğmadı. On altıncı yüzyıl gibi geç bir tarihte bile, tahta çerçeveli yataklar birinin vasiyetinde miras olarak bırakılan varlıklar arasında listelenecek kadar nadirdi.²⁰ Hatta sayısız dini Rönesans tablosunda, tarihsel olarak yanlış ve müsrifçe çizilmiş resim 2.19'da da görüldüğü gibi, azizlerin hayatları ve mucizeleri, içinde bulundukları zamana ait olmayan, çağdaş yataklar üzerinde yüceltilirdi. Bu muhtemelen özel alanın anlamı evrim geçirdiği ve Meryem Ana'nın doğumunun tanıdık bir ev yaşamı gibi görülmesi gerektiği için oldu. Bu tablolar yatağın nasıl değişen ev yaşamının bir işareti ve ikonu hâline geldiğini gösteriyor. Bu, İsa'nın yaşamı sırasında gerçekleşmeyen bir şekilde oldu. Başka bir deyişle, yatak yeni bir tür obje; tıpkı Yunan ve Romen yemek yeme divanlarının bir zamanlar olduğu gibi toplumsal bir gösterge hâline geliyordu.

Yatak bugün öncelikli olarak uyku ve seksle bağdaştırılıyorsa, önceki yüzyıllarda soyluluk ve ayrıcalıkla bağdaştırılıyordu; tıpkı divanın Greko-Romen kültüründe kolaylık ve lüksle bağdaştırıldığı gibi. Bunların örneğine *Türk divanı* (bkz. resim 2.20 ve 2.21) ve Fransız *lit de justice*'i (Fransız adaleti) de dahil.

Divan kelimesi Türkçe'ye, Türkçe'den de pek çok Avrupa diline geçmeden önce Farsça ve Arapça'ydı. Kelimenin bu karışık etimolojisi, halk içinde ya da resmî ortamlarda yaslanarak oturabilen nadir insanların sahip olduğu otorite ölçüsünü gösteriyor. *Divan*, orijinalinde broşür ya da hesap defteri anlamına geliyordu ama aynı zamanda sultan ya da konsey başkanı tarafından yönetilen mahkeme veya özel konsey anlamına da. Kelime aynı zamanda yastıklı bankı ya da bir hâkimin veya önderin başkanlık yaparken yaslanabilmesi için yerin yüksek kısmını ifade ediyordu (resim 2.21).²¹

Lit de justice ise orijinalinde Fransa kralının Parlamento oturumları sırasında kraliyet emri tarafından verilen fermanların tescili için oturduğu yastıklı kürsüyü. Bu da on üçüncü yüzyıldan sonra sayvanlı yatakların icadıyla başlayan dekoratif yataklardan evrildi. Son fiili *lit de justice*, XVI. Louis'in saltanatının zayıfladığı günlerde, 1787'de Versay'da toplandı.²² Sultandan Fransız kralına kadar sırt üstü uzanma duruşunun ve onunla ilişkili ritüel ve seremonilerin kraliyete dair ve politik çağrışımları bizlere, yaslanarak ve uzanarak konuşmanın değişen işlevini ve toplumsal anlamını hatırlatıyor.

Divanın Evrimi ve
Kanepenin Yükselişı

On sekizinci yüzyılda mobilya tasarımındaki çarpıcı değişikliklerin en somut örneği kanepenin âni yükselişi oldu. Bu da rahatlık, ev yaşamı ve sosyal ortamlardaki samimiyetin değişen kavramlarına yansdı. İç dekorasyon kendini mimariden ayırmaya başladıkça rahat oturma yerleri ve mobilyalar yakın sohbet olasılığını mümkün kıldı. Bu da yeni ev yaşamı ideali olarak kabul edildi.

Mobilya tasarımındaki evrimin izlerini '*klinē*', yatak, bank, sedir kanepeler (resim 3.1, 3.2 ve 3.3) ve yatılabilir divan ya da *chaise-longue*'dan' (resim 3.4 ve 3.5) kanepeler, sakat sandalyesi, yatar koltuk ve modern kapitone divana kadar sürebiliriz.

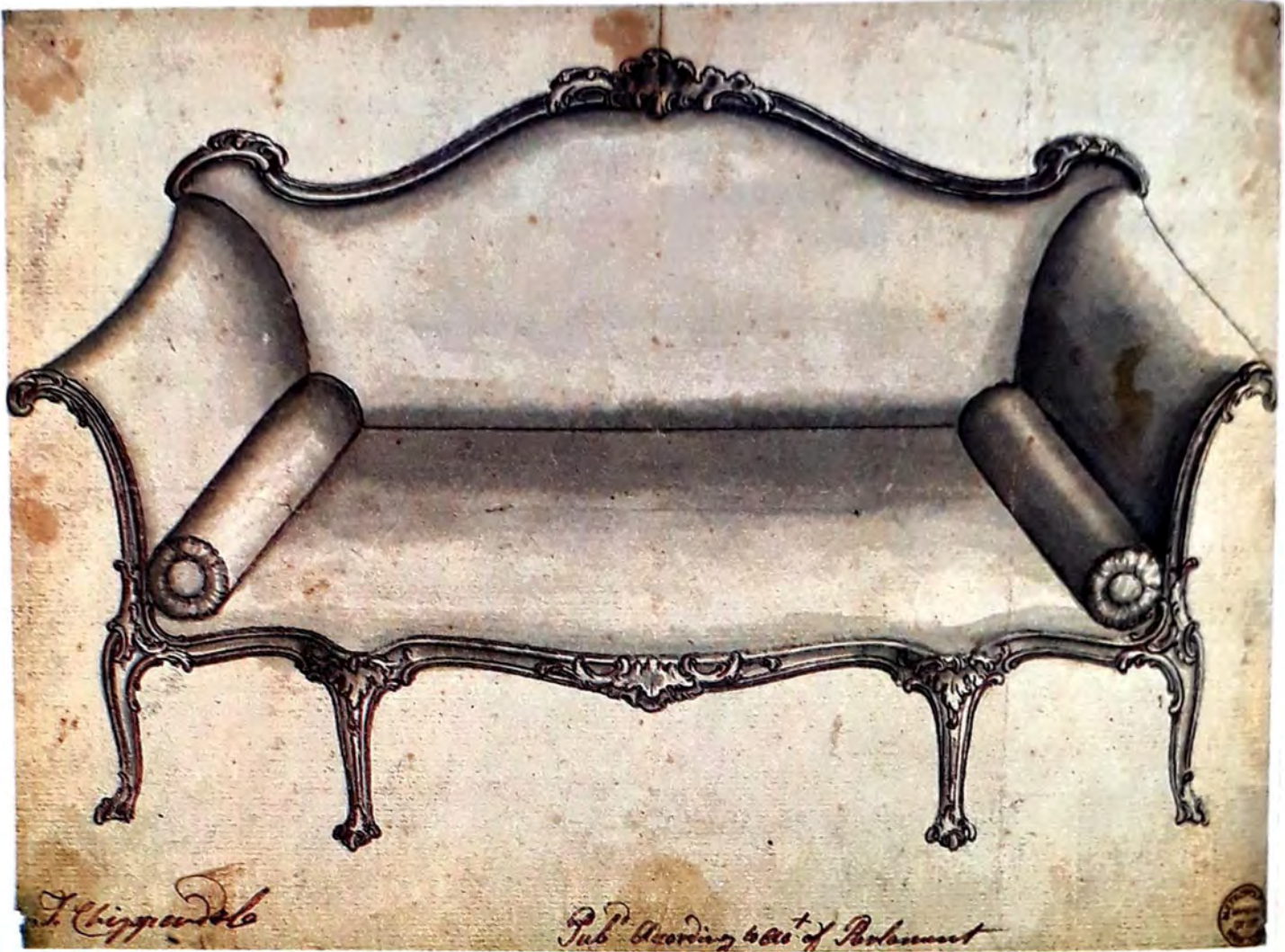
3.1

Ceviz ağacı üzerine varak işlemeli, on sekizinci yüzyıl ipek damask kumaşla kaplı ve orijinal bir sedir kanepesi değil, semboliktir. yak. 1730-1735.

3.2

J. Mayhew ve W. Ince, sedir kanepesi, 1769.

* ÇN: Yatılabilir divan: İngilizce'de daybed olarak geçen mobilya çekyattan ziyade herhangi bir eklentisi olmaksızın gündüzleri kanepeler, akşamlarıysa yataklar olarak kullanılabilen kolsuz, yastıklı veya yastıksız bir divan.

3.3

Chippendale sedir kanepesi,
1753-1754.

3.4

İngiliz yatılabilir divan, 1690-1710

3.5

XIV. Louis stili kayın kerestesi yatılabilir
divan, İsveç, on sekizinci yüzyıl.

3.6

Jean-François de Troy, *The Reading From Molière*
[Molière Okumaları], yak. 1730.

İngilizce divan kelimesi Fransızca (on üçüncü yüzyıla dayanan) isim *couche* ve yüklem *couceher*'den (on ikinci yüzyıl) geliyor. Uzmanlardan biri divan kelimesinin İngilizce'de kayıtlı en eski kullanımının Kral III. Henry tarafından 1221'de yapıldığını ileri sürüyor¹ ama terimin özellikli kullanımı büyük ihtimalle on altıncı yüzyıla kadar nadirdi. Yatak ve divan yaklaşık o zamanlara kadar dilsel olarak net bir şekilde ayırt edilmiyordu. Örneğin; Chaucer'in on dördüncü yüzyıl kullanımı iki kelimeyi birbirinden ayırmıyordu hatta 1576'da yazılmış bu pasajın da gösterdiği üzere, "Doğa insanlara varlıklarını kayıtsızlık divanında horlamaları için vermedi."² On sekizinci yüzyıla kadar bile önemli bir belirsizlik vardı.

Buna rağmen on yedinci yüzyıl itibarıyla odalar ve mobilyalar özelleştirilmeye ve birbirlerinden daha iyi ayırt edilmeye başlandı. Yolu açanlar, neredeyse hemen popüler olan yatar koltukları tasarlayan Fransız mobilyacılar oldu. Yatar koltuklar on yedinci yüzyılın başlarında Fransa'da, görgü ve rahatlığa yönelik tavırlardaki değişime de yansiyarak yeni moda olmuştu.³ XIV. Louis yönetiminde, sandalyeler bilhassa mimari estetiğin bir parçasıydı. Üzerinde oturmak yerine daha çok hayranlık duyulması için yapıldı. Bu nedenle bir yazar bu dönemi 'varaklı konforsuzluk'⁴ olarak tanımladı.

Sandalyelere on yedinci yüzyıla kadar kapitone yapılmadı. XV. Louis yönetimi zamanında azalan resmîyetle beraber oturmak, iç dekorasyonu mimariden ayırarak, bir rahatlama biçimi hâline geldi.⁵ Sedir kanepeler duvara paralel yerleştirilmek yerine dik konulmaya başlandı. Daha geniş ve daha alçak sandalyeler sohbete imkân veriyordu (bkz. resim 3.6). Yalnızca kadınların kullanımına özel, yeni tür *chaises-longue*'lar -örneğin; *marquise* ve *duchesse*-yapıldı.⁶ Bu on sekizinci yüzyıl başlarına ait *chaises-longue*'lar, ayarlanabilir sırtlarıyla modern yatar koltukların habercisiydi.⁷

On yedinci yüzyılın sonlarına ve on sekizinci yüzyılın başına doğru Fransız, Alman ve İngiliz esnaflar (ama çoğunlukla Fransız) yatılabilir divan ve *chaise-longue* üzerinde öncelikle sırtlık ve kol olmak üzere yeni çeşitler test etmeye başladılar (bkz. resim 3.7).

Bu da orijinalinde Arap *soffah*'sının (yastık) Fransız uyarlaması olan kanepenin yükselişini sağladı (resim 3.8). Kanepeler '1688 itibarıyla kullanıma giren' ve '[Fransız] sözlükte ilk olarak 1691'de geçen' bir kelime.⁸ On sekizinci yüzyıla ait Fransızca sözlükte, "Fransa'da yeni yeni kullanılmaya başlanan arkası ve iki kolu olan bir günlük yatak türü." olarak tanımlanmıştı.⁹ Kanepeler ve *ottomane* (resim 3.9), orijinalinde arkalıksız ve kolsuz, yastıklı bir oturaktı

3.7

Leclerc tablosunun ardından Dupin baskısı,
Déshabillé' giymiş kadın, 1778.

* ÇN: *Déshabillé* : Fransızca sabahlık.

fakat sonra kıvrımlı kanepenin yalnızca başka bir ismi¹⁰, on sekizinci yüzyıl Fransız aristokrat evleri ve kraliyet mahkemesinin popüler tasarım teması (resim 3.11) olan romantikleşmiş Şark'ı (resim 3.10) doğurdu.

Gösterişli on sekizinci yüzyıl Fransız mobilya modası varlıklı soyluların hevesinden daha fazlasını işaret ediyor. Bize, rahatlık ve ev yaşamındaki kültürel ideallerle birlikte zevk ve sanatsal hayal gücündeki değişimleri görebileceğimiz bir pencere açıyor. Söz konusu mobilya tarihi olduğunda, sebep ve sonuç arasındaki keskin ayrımı yakalamak ya da kanepenin göze çarpan popüleritesinin en iyi 'yukarıdan aşağıya' ya da 'aşağıdan yukarıya' anlatılabilecek bir fenomen olduğunu söylemek fazlasıyla delice olur. Kanepenin yükselişi her şeye rağmen, sohbetin ya da rahatlığın tüm (varsayımsal) tarihi içinde birçok yöne dallanıp budaklanabilecek bir olay. Bu konu ne kadar çok incelenirse, insan o kadar çok çift taraflı etki ve birbirine bağlı neden sonuç ilişkilerinden oluşan girift bir ağ görüyor.¹¹ Kitabın geri kalanının programı, bu bağlantıları ve onların zengin iki anlamlılıklarını keşfetmek olacak.

61

3.8

William ve Mary stili kanepeler, yak. 1690. Yüksek, dikey arkalık eski kanepelere özgü. Sedir kanepenin banktan yalnızca biraz daha rahat görüldüğü gibi on yedinci yüzyıl kanepeleri de sedir kanepelerden biraz daha fazla kapitoneli ama yalnızca minimal ölçüde daha rahat görünüyorlar.

3.9

Jean-Baptiste I. Tilliard ya da muhtemelen Jean-Baptiste II. Tilliard, oymalı ve varaklı kayın kerestesinden yapılmış, modern Cenova kadifesiyle kapitonelenmiş *ottomane veilleuse*, yak. 1750-1760.

3.10

Jean-Auguste-Dominique Ingres,
Odalisque with Slave (Köleyle Cariye), 1839-1840.

3.11

Lit à la turque, yak. 1765-1770.
(Türk yatağı)

Konfor, Sırt Üstü Uzanma, İçeride Olma ve Transgresyon*

* ÇN: Transgresyon: Her türlü yasa ve kuralın ihlali. Normları kırarak sınırları aşmak. Günah anlamında da kullanılır. Sanat akımı olarak transgresyonel sanat ise toplumsal değerler, temel normlar ve yerleşik düzen içerisinde olmayı reddeder; marjinal ve illegal öğeler içerir.

On dokuzuncu yüzyıl başlarındaki portre ressamlığı Greko-Romen mezar anıtlarındaki klasik uzanma pozuna yeniden hayat verdi. Bu yaslanma pozu neo-klasik tanrıbilimden mitolojik konulara, erotikten transgresyonele kadar geniş bir çeşitlilikteki portre ressamlığında bir ana motifti ve öyle de kaldı. Yaslanarak kitap okuyan kadın figürü, sık sık fazlasıyla cinselleştirildi. Bu da sırt üstü uzanarak konuşmanın neyi temsil ettiğini anlamamız için bize bir ipucu sunuyor: Bir başkasının önünde kendi fikrine sahip olmayı onaylamak.

Kanepenin meteorik popüleritesi Romen '*convivium*'unun yaslanma geleneğini yeniden diriltti. On dokuzuncu yüzyıl başlarındaki sanatta, bu bağlantı fazlasıyla aşikârdı. David'in neo-klasik Madam Récamier portresindeki (resim 4.1) süje, ihram benzeri bir üstlük giydirilmiş, zorlukla konforlu diyebileceğimiz bir divanda poz veriyor ve gövdesi Greko-Romen '*klinē*'sinde bulabileceğimiz yastıklarla değil, minderle desteklenmiş. Paolina Bonaparte Borghese'in Venüs gibi poz verdiği Canova'nın aynı zamana ait heykeli (resim 4.2) benzer bir şekilde Romen '*klinē*' anıtlarındaki klasik yaslanma pozu da dahil olmak üzere temel şekilsel unsurları hatırlatıyor. Canova belki de Giorgione'nin *Venus Asleep* (Uyuyan Venüs) pozunu tekrar ediyor (resim 4.3). Bu görüntüler daha önce Yunanlar ve Romalıların uzanma duruşuna iliştiirdikleri kültürel anlamların da yeniden canlanmasını yansıtıyor.

Yaslanma pozu neo-klasik Tanrıbilimi'nden mitolojik konulara (bkz. resim 4.4), erotikten (resim 4.5 ve 4.6) transgresyonele (resim 4.7) kadar geniş çaptaki portre ressamlığının *geleneksel bir öğesiydi* ve hâlâ da öyle.

Maurin'in 1892 taşbaskısında (resim 4.7) hekim, bir şehvet düşkünündense daha çok bir pisboğaz gibi tasvir edilmiş ama Asklepios'un, Sağlık Tanrısı'nın, hem doktoru hem de güzel, çıplak ve yaslanmış hastasını nasıl bir çeşit transgresyona kışkırttığını görüyoruz. Doktorluk yani acı çekenlerin ihtiyaçlarıyla ilgilenmek, ahlaksızlık ve günaha gebe bir ortam gibi gösterilmiş. Hastanın sırt üstü uzanması ve çıplaklığı Romen '*convivium*'undaki erotizmi yansıtıyor (bkz. aşağıdaki resimler 4.19, 4.20 ve 4.21) ama aynı zamanda tedavi sırasında ne kadar gizli bir istismar ve patavatsızlık tehlikesi olabileceğini de gösteriyor.¹

Yaslanma duruşu, yatmayla oturmanın ortasında. Kabul edilebilir ve moda olan oturma ve yaslanma duruşu; kolaylık, rahatlık ve sosyal yakınlığa daha çok vurgu yaparak evrilen mobilya tasarımıyla ardışık bir şekilde değişti.²

4.1

Jacques-Louis David,
Madame Récamier
[Madam Récamier]
1805–1806.

4.2

Antonio Canova, *Paolina Bonaparte Borghese*, 1805–1808.

4.3

Giorgione, *Uyuyan Venüs*, 1508–1510.

4.4

Jacques-Louis David, *Cupid and Psyche* [Aşk Tanrısı ve Ruh], 1817.

4.5

Anonim, kanepede kismen çıplak kadın,
yak. 1900.

4.6

Gustave Le Gray, *Nu féminin allongé sur un canapé Récamier*, yak. 1856.

(Kanepede uzanan çıplak kadın)

Duncan Phyfe'in tasarımı 'Récamier' kanepesi (resim 4.8) Jacques-Louis David'in meşhur Madam Récamier (resim 4.1) portresini hatırlatıyor. Neo-klasik zarafetini korurken daha iyi bir konfor için yastık ve sırtlık eklenmiş. Güzeller güzeli Madam Récamier'in adını verdiği divan belki de David'in yorumlamasında daha farklı ama divanı gerçekten kullanacak birinin bakış açısından daha az davetkâr görünüyor.

72

4.7

Charles Maurin, *La truffe au médecin et la drogue au client* [Truffle'lar doktora, ilaçlar hastaya], taşbaskı, 1892.

4.8

'R camier' kanepesi, Duncan Phyfe
Atölyesi'ne atfedilmiřtir. Yak. 1810-1820.

Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi

4.9

J. H. Belter, tête-à-tête, yak. 1850–1860.

74

Nathan Kravis

Tête-à-tête (resim 4.9), mobilya tasarımıyla karşılıklı konuşmaya doğru gidişatı örnekliyor.

Canapé à confidents (güvenenlerin kanepesi) ise (resim 4.10, 4.11 ve 4.12), bariz bir şekilde sosyal bir ortamda samimi bir sohbet için tasarlanmış. Bu tarz bir mobilya, oldukça geniş bir odada, büyük bir salon gibi özel ve karşılıklı konuşma için bir alan oluşturuyor.

Bunlar ancak dev bir salona konabilecek büyük mobilyalar ve bununla beraber samimi, özel bir sohbeti 'halka açık' domestik bir alan dışında bir yerde de gerçekleştirme imkânı olduğunu gösteriyor. (Bu mobilya formuna Freud ve divanı hakkında konuştuğumuz bölüm 7'de yeniden değineceğiz ama yalnızca böyle bir sohbetin nasıl ayarlandığına bakarak bile nereye doğru gittiğimizi görmek çok da zor değil.)

4.10

Claude I Sené, oymalı ve varaklı kayın kerestesinden yapılmış modern mavi renkli, noktalı ipekle kapitonelenmiş canapé à confidents, yak. 1775-1780

* ÇN: *Tête-à-tête*: Fransızca baş başa anlamına gelen terim İngilizce'ye de geçerek yalnızca iki kişinin baş başa konuştuğu durumlar için kullanılmaktadır.

4.11

Jean-Baptiste Lebas, XV. Louis *canapé à confidents*, yak. 1750.

4.12

III. Napoléon altın varaklı *canapé à confidents*, yak. 1850.

Mahremiyet ve rahatlık anlayışlarındaki değişimlerin rutin ya da otomatik olarak teknolojik yenilikleri takip ettiğini varsayalım fakat on sekizinci yüzyılda mobilya tasarımındaki buluş ve devrimler ne evlerin ısınma ya da aydınlatma yöntemlerine ilişkin kayda değer değişimlerle ne de evlerdeki su kaynağı veya sağlık önlemlerindeki gelişmelerle *eşleşmiyor*. Bunlar çok daha sonra geldi. Şöminelerden sonra sobalar evleri daha etkili, daha ekonomik (yakıt masrafı bakımından) ve daha rahat (duman açısından) ısıtmaya başladıktan epey sonra, tüm sosyoekonomik sınıflardaki insanlar buna hemen adapte olamadı.³ İnsanlar neden değişime direnir? Bunun tekil ya da çoğul bir cevabı yok ama bu soru sorulmaya değer. Belki de ocak, evi yuva yapan önemli bir parçaydı. Her hâlükârda, merkezi ısınma ve havalandırmanın önce zengin insanların hanelerine değil, hapishane ve darülacezelere geldiğini de unutmamak gerek.⁴ Aynısı sıhhi tesisat ve modern sifonlu tuvalet için de geçerli. Varlıklı özel evlerde bile standart bir tasarım olmaları uzun zaman aldı. Yalnızca en lüks on sekizinci yüzyıl evlerinin özel banyoları ve tuvaletleri vardı.⁵ Klozet ve lazımlıklar odada açık bir alanda kullanılırdı. Banyo mahremiyeti ve sıhhi tesisatla sağlanan su kullanımı on dokuzuncu yüzyılın son çeyreğine kadar bekledi.⁶ Başka bir deyişle, on sekizinci yüzyılda yaşanan bu mobilya tasarımı değişikliklerinden çok daha sonrasına kadar.

On sekizinci yüzyılın ikinci yarısında bile temizlik banyodan ziyade, daha çok giyim, pudra ve parfüm meselesiydi. Tuvalet terimi su kullanımı şartına bağlı değildi.⁷ Buradaki mesele yine on sekizinci yüzyılda ev yaşamı ve konfor bağlamındaki mobilya tasarımı değişimlerinin, ısınma, aydınlatma ve sıhhi tesisat konusunda ev yaşamı ortamında gerçekleşen teknolojik değişimlerden çok daha önce gelmiş olması.

On sekizinci yüzyılda mobilya tasarımındaki bu değişimler giyim, görgü ve duruş biçimindeki değişikliklerden meydana geldi ve onları canlandırdı. Bu özellikle (ama ayrıcalıklı olarak değil) kadın giyimi için geçerliydi. Uzanma ya da en azından rahat oturmak, sıkı bir şekilde korse giymiş kadınlar için söz konusu bile değildi ya da tarlatanlı kıyafetler giyen kadınlar için.

Burada (resim 4.13'te) Kral XV. Louis'in karısını görüyoruz; 1725'ten ölümü 1768'e kadar tahttaki kralın eşi -Fransız kraliçesini- bir kadının tek başına giymesi ya da çıkarmasının mümkün olmadığı bir kıyafetle resmedilmiş. İnce belli korse vücudunu sıkıştırarak kaskatı yapmış; bu elbiseyle yaslanarak oturmak imkânsız.⁸

Aynı durum resim 4.14'teki karı kocanın giyimi için de geçerli ama aynı zamanda, resim 4.15, 4.16, 4.17, 4.25, 4.26, 4.27, 4.28 ve 4.29'da tasvir edilmiş kadınların tümüyle farklı kılık, poz ve duruş biçimlerinin aksine evin içindeki eşyaların da ne kadar çetin ve resmî olduğunu dikkate almayı unutmayın. Resim 4.14 ve 4.15'te tasvir edilmiş; ev yaşamı görüntülerindeki keskin zıtlığa dikkat edin.

Tarlatanların yerini daha yeni, daha az kısıtlayıcı korseler aldıkça ve kıyafetlerin içine yerleşik fildişi ya da kemik korseler yerine daha gevşek bağlanan, içlikli (önce onlarla, sonra onlarsız giyilen) kıyafetler giyildikçe (bkz. resim 4.15, 4.16 ve 4.17), modaya duyarlı kadınlar için bile yeni mobilya stillerinin de teşvik ettiği ve imkân verdiği gibi rahat ve samimi duruşlarda okumak ve sohbet etmek mümkün oldu.

4.13

Jean-Louis Toqué, *Queen Maria*

Leszczyńska (Kraliçe Maria Leszczyńska), 1740.

4.14

Arthur Devis, *Mr. & Mrs. Richard Bull*
(Bay ve Bayan Richard Bull), 1747.

4.15

Pierre-Paul Prud'hon,
The Schimmelpenninck Family
(Schimmelpenninck Ailesi), 1801–1802.

4.16

Gottlieb Schick, *Frau von Cotta*, 1802.

4.17

Franz Xaver Winterhalter, *Leonilla Bariatinskaia*,
Princess of Sayn Wittgenstein Sayn
 (Leonilla Bariatinskaia, Sayn Wittgenstein Say Prensesi), 1843.

4.18

"*Spécialité* (özel tasarım) korse bir
 konfor rüyası." 1901 reklamı.

83

February 2nd, 1901

THE LADIES' FIELD

THE "SPECIALITÉ CORSET"

Regd. Design No. 1517.

THE "SPECIALITÉ CORSET" is manufactured under scientific supervision, the cut and make being perfect. Each bone is placed in the position requiring support, without impeding or checking the proper exercise of the muscles, allowing perfect freedom of action to the whole frame; all these advantages are obtained, with no additional elegance of form, as the illustration will show.

The "Specialité Corset" is made of the best materials, and fitted throughout with REAL WHALEBONE (bushes and side-steels excepted), best sewing and perfect finish. The quality of the "Specialité Corset" will be found 25 per cent. better, at the price, than any other Corset offered to the public.

CAUTION. The "SPECIALITÉ CORSET" is made only for us, and cannot be had Wholesale or Retail except through

IS A DREAM OF COMFORT.

THE NEW STRAIGHT-FRONTED "SPECIALITÉ CORSET" (as illustrated), in White Coutille and real Whalebone, price 27/6; in Black Coutille, unlined, 20/6.

THE "SPECIALITÉ CORSET."—Type 1A.—Long waist, in Black Italian Cloth and Real Whalebone, 10/6 complete; in Black Satin, 27/6.

Type 1B.—Extra long waist, in Black Italian Cloth and Real Whalebone, 21/- complete; in Black Satin, 20/6.

Type 1C.—Long waist, cut longer below the waist, and extra fully boned to give greater support to stout figures, in Black or White, 20/- complete.

Type 2A.—Long waist, in White Coutille and Real Whalebone, 10/6.

Type 2B.—Extra long waist, 21/- complete.

Type 2C.—Extra long waist, and cut longer below the waist to suit ladies requiring a high and deep make. In White Coutille and Real Whalebone, 20/- complete.

Type 2D.—Medium waist, in White Coutille and Real Whalebone, 10/6.

Resim 4.18'de reklamı yapılan korse daha az kısıtlayıcı içliklere doğru giden trendi gösteriyor. Daha yumuşak, daha bükülebilir korseler vücudun üst kısmında giyilmek ve en azından biraz daha serbest hareket edebilmek için tasarlandı. Bu da kanepede yaslanarak oturma'nın artık mümkün olduğu anlamına geliyordu. Modadaki bu gelişmeler doğrusal değildi. Kadın kılığının daha az kısıtlayıcı olması gerektiğine dair kavram, on dokuzuncu yüzyıl boyunca güçlenip zayıfladı ve yirminci yüzyıla kadar kesin olarak yerleşmedi.⁷

Sırt üstü uzanma duruşunda inkâr edilemeyecek şekilde erotik ve transgresyonel bir şey var (bkz. resim 4.19, 4.20 ve 4.21), bunu dikkate almamak uzanma ikonografisinin hem zenginliğini hem de yaklaşık bin yıldır inkâr edilmesini görmezden gelmek olur.

4.19

Ziyafet veren çift,
köleyle beraber,
Herkulaneum yemek
yeme duvar resmi
(fresk), Romen,
yak. 50-79 MS

4.20

Pompeii yemek yeme
paneli, birinci yüzyıl.

4.21

Triklinyum sahnesi,
fresk, Pompeii, birinci
yüzyıl.

85

Gelenek babında Roma İmparatorluğu'nun sonundan on sekizinci yüzyılın başları ve kanepenin yükselişine kadar sosyal ortamlarda yaslanma alışkanlığı artık kaybolmuştu (bkz. resim 4.22, 4.23, 4.24).

On sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıl boyunca davranış biçimi âdetleri ve moda değiştikçe, kanepa tasvir sanatçılarının en sevdiği yer oldu. Resim 4.25'ten 4.31'e kadar görünen bitkin pozlar Yunan '*symposion*'u ve Roma '*convivium*'undaki yaslanma geleneğinin nüksettiğini gösteriyor. Yeni ortaya çıkan konfor idealleri sosyal yakınlık kavramlarından ayrılamaz hâle geldi. Greko-Romen geleneği olan yaslanarak yemek yemenin düşüşünden beri uzun zamandır bastırılmış olan uzanarak konuşma, samimi sohbetin pratiğini ve görünüşünü kökten değiştirerek Batı'da artık yeniden canlanmıştı. Bunlar da en sonunda genel olarak psikoterapinin ve özellikle psikanalizin oluşmasındaki gerekli kültürel koşulları sağlayan değişiklikler arasına girdi.

4.22

Édouard Manet, *Olympia*, 1863.

4.23

Fotoğraf Wilhelm von Plüschow'a
ithaf edilmiştir, İtalya, yak. 1900. Kadın
mukabiliyle karşılaştırıldığında, on dokuzuncu
yüzyıl divan portre ressamlığında yaslanan
çıplak erkek görüntüsüne daha seyrek
rastlanılıyor ama kesinlikle hiç yok değil.
Kilimleri ve duvar kilimleri ya da divandan
sarkan yaygısı ile bu dekoru,
resim 7.1, 8.5 ve 8.7'deki Freud'un
divanı görüntüleriyle karşılaştırm.

87

4.24

Auguste Renoir, *Large Nude* [İri Çıplak], 1907.

4.25

Jean-François de Troy, *La déclaration d'amour*
[İlan-ı Aşk], 1724.

4.26

Konstantin Somov, *A Sleeping Woman*
[Uyuyan Kadın], 1909.

4.27

Domingo Marques, *A Moment of Repose*
[Bir Sükûnet Ânı] yak. 1900.

Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi

4.28

John Singer Sargent, *Nonchaloir*
[Sükûnet], 1911.

4.29

Ramon Casas i Carbó, *After the Ball*
[Balodan Sonra], 1895.

Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi

Sırasıyla resim 4.30 ve 4.31'de, iki tane Viktoryen portre görüyoruz, Freud'un divan kullanmaya başlamasından kısa bir süre önce ve sonra.

94

François Boucher'ın *The Toilette of Venus* [Venüs'ün Tuvaleti] tablosunda (resim 4.32) sembolik olarak konuşacak olursak kanepede üzerindeki Venüs tasviri, Meryem Ana'nın yatak üzerinde doğduğu Rönesans doğum sahnesinin bir Aydınlanma türevi. Tanrıça güzelliği -ve burada görsel olarak- rahatlık, kolaylık ve lüksü hak ediyor. Boucher'ın 1751 tablosu mobilya modasında en son çıkan en yüksek kaliteyi yansıtıyor ve bunu yaparak görgü ve duruş biçiminin istek uyandıran eksenine yeni bir asimptot resmetmiş oluyor. Tüm izleyicilere -yalnızca zengin olanlara değil- ev yaşamı içinde cinsel olarak neyi amaçlamaları ve neyi hayal etmeleri gerektiğini söylüyor.

4.30

Anonim, uyuklayan kadın, yak. 1865.

4.31

W. G. Levinson, *Rosalie Kelsey*, yak. 1890.

Bunu 1756 portresi Marquise de Pompadour'la (resim 4.33) karşılaştırmak: Büyük bir güzellik olması bir yana, oldukça müsterih bir şekilde, bu kadın bir okur ve yazar. Kullanılmaktan yıpranmış bir kitap tutuyor, parmakları belki de en sevdiği pasajları işaret ediyor ve yanında hazır duran küçük yazı sehpasının çekmecesini açık, mürekkep hokkası içinde kuş tüyü kalemle beraber mühür mumu duruyor.¹⁰ Yazı sehpasının altındaki kalın kitapsa Diderot'nun *Ansiklopedisi*'nden bir cilt. Yaslanma duruşu, süslü ayakkabılarını ve elbisesinde kullanılan pahalı kumaş miktarını göstermek üzere hesaplanmış ama aynı zamanda zeki bir kadın kimliğiyle rahatlığını da gösteriyor.

4.32

François Boucher, *The Toilette of Venus*
[Venüs'ün Tuvaleti] 1751.

4.33

François Boucher, *Madame de Pompadour*, 1756.

Entelektüel kadın figürü, Madame de Pompadour'un zamanında, daha önce görülmemiş bir figür değildi ama aynı zamanda geniş çapta kabul edilebilir de değildi. Tarihsel olarak, kadının ve kadınsı güzelliğin idealleştirilmesi, her zaman kadın düşmanlığı ya da kadına karşı zulümle eşleştirildi. On ikinci ve on üçüncü yüzyıllarda yaşanan *Mariolatry*'nin (Meryem Ana'ya tapınmanın) yükselişi de bir kadın düşmanlığı dönemine tekabül ediyordu. Kadınsı güzelliğe karşı edebi ve sanatsal hayranlığın, bunu kutlamanın ve idealleştirmenin ardında belli belirsiz de olsa Avrupa'ya ait cadılık çılgınlığı vesvesesi görünüyor. Cadı kadınlara yapılan zulüm bir Rönesans fenomeni idi. Cadı mahkemeleri ve idamları Orta Çağlarda başladı ve sözüm ona Akıl Çağı olan on yedinci yüzyılda zirve yaptı.¹¹ Sırt üstü uzanmış kadınların sanatsal çıplak resimleri de arkadan aydınlatılır; tabiri caizse bu karanlık tarihten. Modern Batı kültüründeki kadın düşmanlığı kadın güzelliğine olan hayranlıkta ve aynı zamanda onu elde etme ve mükemmelliğine ulaşmaya karşı obsesif uğraşta üstü kapalı bir şekilde ifade edilir. Bu kitaptaki kadın portre resim örneklerine de yansıyan erkek bakış açısı, kadınlara karşı bu duygu ikileminin ikiz kutuplarını iletiyor; bunun her zaman erkeklerin kadın cinselliği hakkındaki endişeleri ve ondan korkusundan kaynaklandığını bilerek.

Diğer birçok şeyin arasında Avrupa'daki cadılık çılgınlığı, bu korkuların korkunç bir şekilde somutlaşmasıydı. Ancak erkeklerin kadın cinselliği üzerine fantezileri, ahlak ve görgünün diğer birçok alanında gerçekleşen kültürel dışa vurumlarda da geçerli. Kadın cinselliğinin bir şekilde zayıf kapsamlı ya da kontrolden çıkmış olması uzun seküler (ve aynı zamanda teolojik) bir tarihe sahip ve bu geleneksel fikrin tabiri caizse kadın okurları dizginlenemez bir erotizm içinde yozlaşma ve ahlaksızlık tehlikesi altında sunan romanlarda da gömülü olduğunu görebiliyoruz (bkz. 4.34 ve 4.35).¹²

Resim 4.34'te okurun sol elinin nasıl gizemli bir şekilde eteğinin altına kaydığını dikkat edin. Resim 4.35'te, yaklaşık bir yüzyıl sonraki bu görüntüde, Şeytan'ın eli kadına zarar veren romanlar arasında geziyor. Burada kadın okur hafif meşrep, düzensiz ve kurgunun hayal dünyasında keyif ve ilgi içinde çözülmüş bir hâlde tasvir edilmiş.

Kadın okurun cinselleştirilmesi (resim 4.34 ve 4.35'teki tablolarla açıkça görüldüğü gibi) daha bile büyük bir tehlikeye karşı kendini savunuyor. Şöyle ki kendi edebiyat deneyimine, kendi özel düşüncelerine ve kendi zihnine aracı bir şekilde sahip olan kadının temsil ettiği tehdide karşı (bkz. resim 4.36).

4.34

Pierre-Antoine Baudouin, *The Reader* [Okur] 1760.

4.35

Antoine Wiertz, *La liseuse de romans*
[Roman Okuru], 1853.

4.36

Jean-Honoré
Fragonard, *La liseuse*
[Okuyan genç kız],
1776.

99

Psikanalizle ilgili başlangıcında, gerçekten trasgresyonel -ya da en azından potansiyel olarak yıkıcı veya topluma ayak uydurmayan- olan şey işte bu. Aynı zamanda uzanarak konuşmanın temsil ettiği şeyin de bir parçası: Bir başkasının önünde kendi fikrine sahip olmayı onaylamak.

Buradaysa başka bir kadın okur var (resim 4.37), *avant la lettre*, âdeta baskı makinesinin icadından çok daha önceye ait ve bir tane daha (figür 4.38) biraz daha yakın bir tarihten.

100

4.37

Akitanya'dan Eleanor'un baş parmağı,
yak. 1210, detay.

4.38

Pablo Picasso, *Femme couched lisant*
[Yaslanarak Kitap Okuyan Kadın] 1960.

Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi

Konforun Tıbbileştirilmesi*

* ÇN: Tıbbileştirme: Her türlü sağlık problemini ilaç kullanarak giderme eğilimi.

Sakatlar için portatif mobilya üretimine, dramatik bir artışla on dokuzuncu yüzyıl öncülük etti. Savaşta kaybedilen insan sayısının fazlalığı, burjuvazideki yüksek refah -ona eşlik eden kıyı gezintileri için mobilya kiralama ya da satın alma ihtiyacı- ve kronik tıbbi rahatsızlıklara -öncelikle tüberküloza- sahip hasta sayısının giderek artması... Bunların hepsi yenilik için itici bir güç oldu ve yatar koltukla ayarlanabilir *chaises-longue*'ların yayılmasını sağladı. Tüberküloz sanatoryumlarındaki portatif ve temizlenebilir yatar koltuklar Batı'da tıbbi bir ikonu ve kendisini izleyen modernist tasarım stili ve tıbbi uygulamayı fazlasıyla etkiledi.

Fransızların *duchesse* (resim 5.1'deki gibi, sandalye kısmıyla ayak kısmı ayrılırsa *duchesse brisée*) dedikleri mobilyaya bakacak olursak bir sonraki üç görüntüde takip edebileceğimiz bir tasarım formu bulabiliriz. Boucher'ın karısını çizdiği portresi (resim 5.2), Lewis Carroll'un Xie Kitchin portresi (resim 5.3) ve Balthus'un Altın Yıllar isimli tablosu (resim 5.4).

Bu üç görüntü, kronolojik olarak Sigmund Freud'un da hayatını içererek (1856 – 1939), iki farklı yüz yılı kapsıyor.

5.1

Louis XVI-style duchesse brisée,
on sekizinci yüzyıl.

* ÇN: Sanatoryum: Özellikle verem hastalığına yakalanmış insanların iyileştirilmeleri için kurulmuş sağlık kuruluşu.

5.2

François Boucher, *Lady on Her Daybed* (Yatılabilir Divanı Üzerindeki Hanımefendi), 1743.

5.3

Lewis Carroll, *Portrait of Xie Kitchin*
(Xie Kitchin'in Portresi), 1873.

5.4

Balthus (Balthasar Klossowski), *The Golden Years*
(Altın Yıllar), yak. 1945.

Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi

5.5

Saint-Georges, *veilleuse*,
yak. 1750.

5.6

Henri Rousseau, *The Dream*
(*Rüya*), 1910.

108

Nathan Kravis

Resim 5.5 ve 5.6'daki mobilyaya (*veilleuse* adlı) ve 5.7-5.11 aralığındaki sırt üstü uzanma pozuna iyice bakarak onları yan yana sıraladığımız zaman; Batı'daki uzanma sembolizmasında, Yunan '*symposion*'u ve Roma '*convivium*'unda görülen yaslanarak yemek yeme duruşundaki orijinal tüm anlam karmaşasını sürdüren bir *ana motif* olduğunu görebiliriz. Çünkü yapılan ayarlamalar kolaylık, konfor, lüks ve erotizm kavşağını çiziyor. Konforun tıbbileştirilmesiyle beraber sırt üstü uzanma duruşu iyileşme teknolojisinin bir parçası hâline geldi.

109

5.7

'Klinē' anıtı, Flavius Agricola'ya adanmış, ikinci yüzyıl. Sağda yeniden gösterilen resim 4.2'yle karşılaştırın.

5.8

Jean-Baptiste-Camille Corot, *Bacchante by the Sea*
[Deniz Kenarında Baküs Rahibesi], 1865.

5.9

E. J. Bellocq, Storyville Portreleri serisinden
başlıksız bir nü, yak. 1920.

Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi

5.10

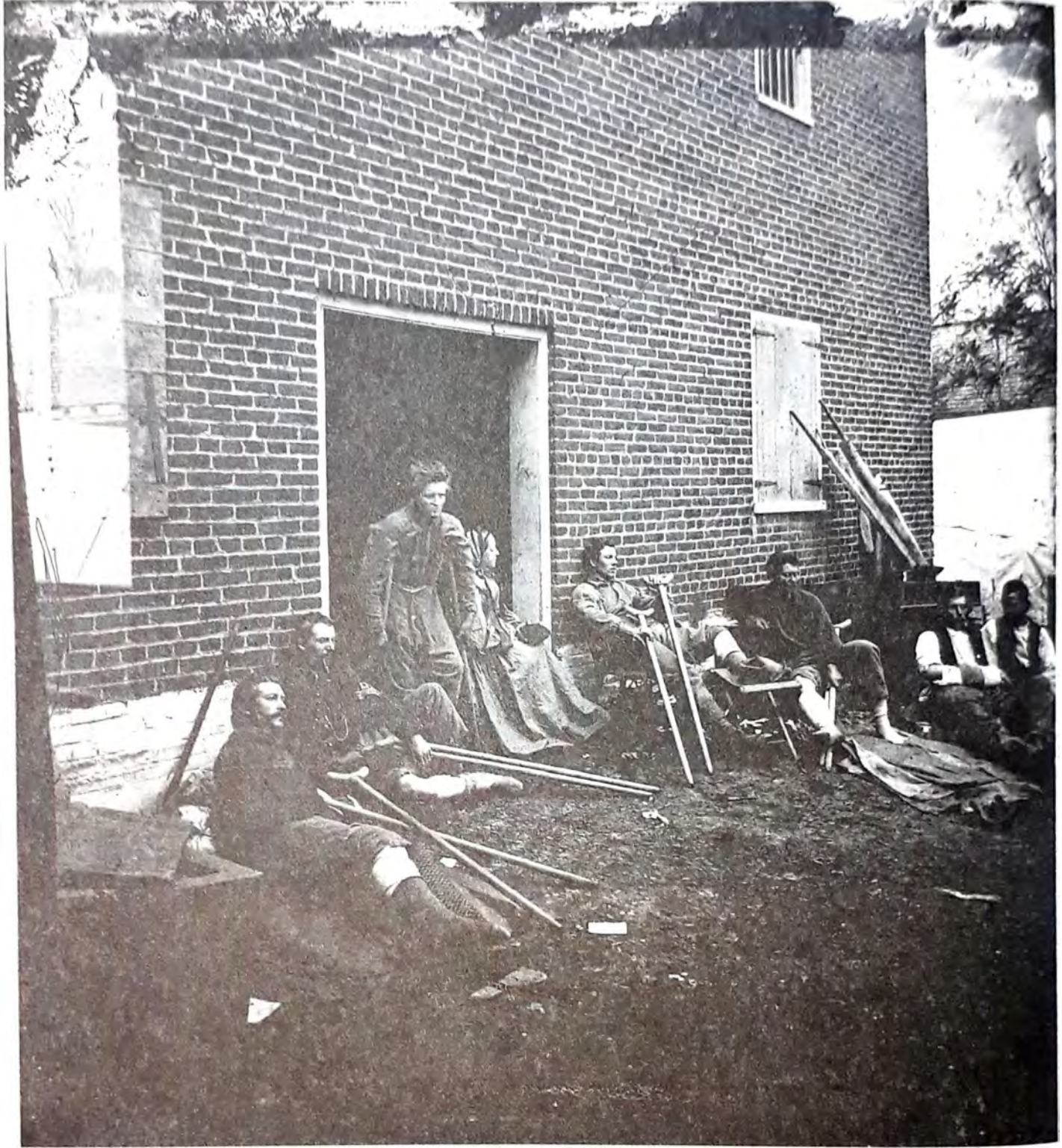
Titian, *Venus of Urbino* (Urbino Venüs'ü)
(1538'den önce).

5.11

Émile Bernard, *Madeleine au Bois d'Amour*, 1888.

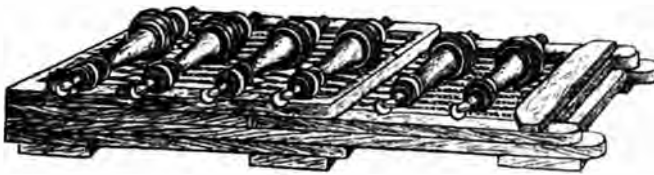
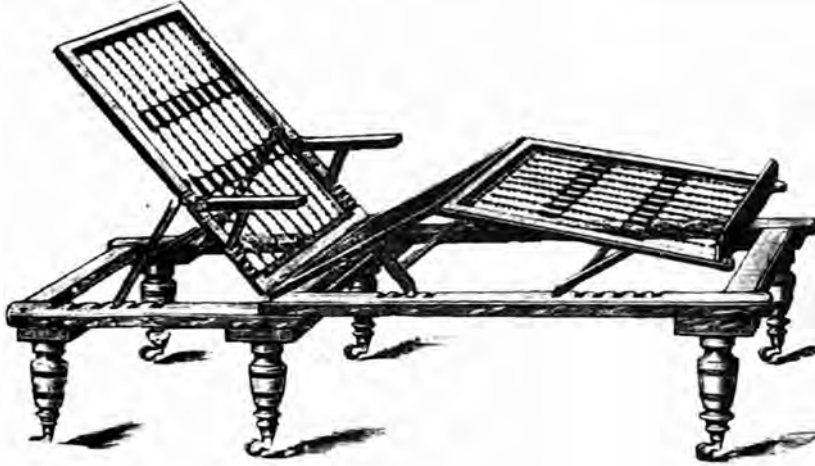
Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi

5.12

Amerika İç Savaşı yaralıları.

On dokuzuncu yüzyıl başlarında, sakatlar için portatif mobilya üretiminde dramatik bir artış yaşandı.¹ Buna itici güç olan birden fazla faktör vardı: (1) Savaş hâli (örneğin; Napolyonik, Kırım ve Amerika İç Savaşları'nı düşünün), yüksek kazazede ve sakat sayısı yarattı (bkz. resim 5.12); (2) Burjuvazideki yüksek refah, deniz kenarı gezintilerinde yanında götürebilecekleri, kiralayabilecekleri ya da satın alabilecekleri mobilya ihtiyacını da yanında getirerek giderek büyüyen yolculuk, dinlence ve rahatlama arayışını doğurdu (bkz. resim: 5.13 ve 5.14);² (3) Kronik tıbbi hastalıkları olan hasta sayısındaki büyük artış; öncelikle tüberküloz aynı zamanda frengi, sıtma, gut ve diğer hastalıklar...³

EV KONFORU

John Carter kataloğundan,
1897.

5.13 ve 5.14

Kapalı ve açık pozisyonlardaki "*Triklinyum*",
1987 mobilya kataloğu.

MUNICIPAL TUBERCULOSIS SANITARIUM
IN COOPERATION WITH
THE TUBERCULOSIS INSTITUTE OF CHICAGO AND COOK COUNTY

KEEP FIT . . .
GET YOUR TEST *Now*

EDW. J. KELLY
MAYOR

BOARD OF DIRECTORS
FREDERICK TICE, President
HARRY J. REYNOLDS, Vice President
ALLEN J. HRUBY M.D. Secretary
LEO M. CZAJA M.D. General Superintendent

MADE BY WPA FEDERAL ART PROJECT CHICAGO, ILL.

Tüberküloz on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllarda Avrupalı ve Amerikalı yetişkinler arasında en sık rastlanan ölüm sebebiydi. Tüberküloz bakterisi (*Mycobacterium tuberculosis*), 1882 yılında Robert Koch (1843 – 1910) tarafından tanımlandı. On dokuzuncu yüzyılın başlarından 1950'lere kadar,⁴ Alman hekimler tarafından geliştirilen başlıca tüberküloz tedavisi *Luft-Liegekur*⁵ olarak bilinen açık havada dinlenme tedavisiydi (bkz. resim 5.16, 5.17, 5.18 ve 5.21). Bu nedenle bir yüzyıldan uzun bir süre boyunca ve buna şüphesiz Freud'un tüm ömrü de dahil, tüberküloz için bu 'esas' tedavi oldu.

117

Hem mobilyacılar hem de hekimler ayarlanabilir *chaise-longue* üzerinde iyileştirme ve çeşitlendirme yapmak için sayısız hasta arayışındaydı.⁶ Thomas Mann'ın *Büyülü Dağ* (1928) kitabında *Schlafsofa* (uyku kanepesi ya da yatar koltuk); Avrupa ve Amerika'daki sanatoryumlardaki *Liegehallen*'lerinin (dinlenme salonlarının) demirbaşı olarak, Batı'daysa tıbbi bir sembol olarak (bkz. resim 5.20 ve 5.21),⁷ detaylı bir şekilde tarif edilmişti.

Tüberkülozun başlıca bir tıbbi felaket olduğu dönemde eğitim alan bir hekim olarak Freud, sanatoryum ve *Luft-Liegekur* kültüründe demlenmiş olmalıydı.

5.15

Tüberküloz testi poster, Dünya Psikiyatri Derneği-DPB
(World Psychiatry Association-WPA), Chicago, 1939

CITY OF LONDON HOSPITAL, E.
(EXTERIOR PARK HOSPITAL)
 FOR CONSUMPTION AND CHEST DISEASES.

OPEN-AIR TREATMENT.

[No. 3.]

5.16

Luft-Liegekur olarak bilinen açık hava tedavisi, Londra Şehir Hastanesi, yak. 1890.

5.17

Vosges'te, iyileşme döneminde olan hasta evindeki çocuklar, yak. 1930.

5.18

Başka bir açık hava tedavisi fotoğrafı, yak. 1890.

Sanatorium de BEL-AIR — Cure d'été

A NOTE ON THE DERBYSHIRE SANATORIUM 129

FIG. 3.—THE BARWISE REST-CHAIR.

This novel form of wheel hammock is manufactured by the Smith and Cartwright Bedstead Company, Limited, Hertford Street, Balsall Heath, Birmingham, and is in use at the Derbyshire Sanatorium.

5.19

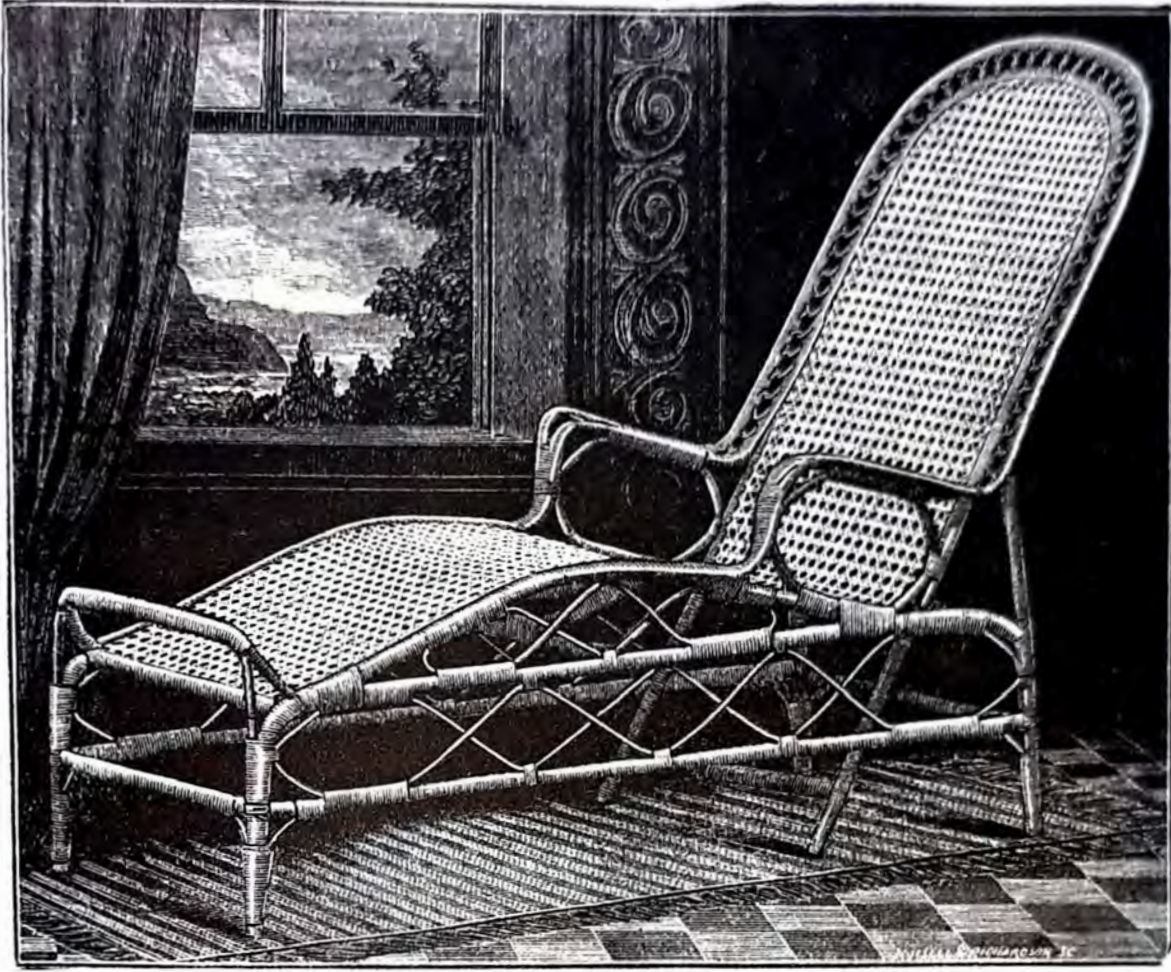
Barwise dinlenme sandalyesi, Derbyshire Sanatoryumu'nda tüberküloz hastaları için tekerlekli hamak kullanılırdı. Yak. 1916 (Barwise 1916, Campbell 1999 tarafından alıntılanmış.)

5.20

Wakefield Rattan firmasına ait reklam, 1879.

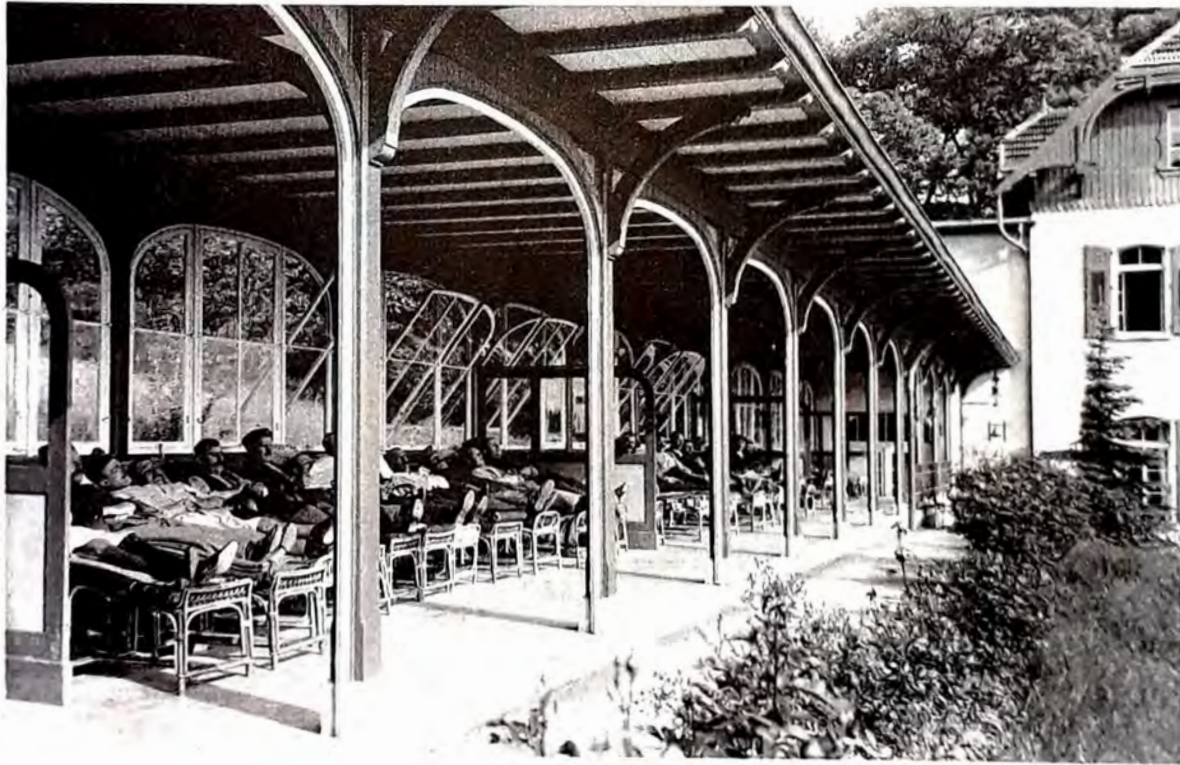
5.21

Liegehalle fotoğrafı, 1916.

121

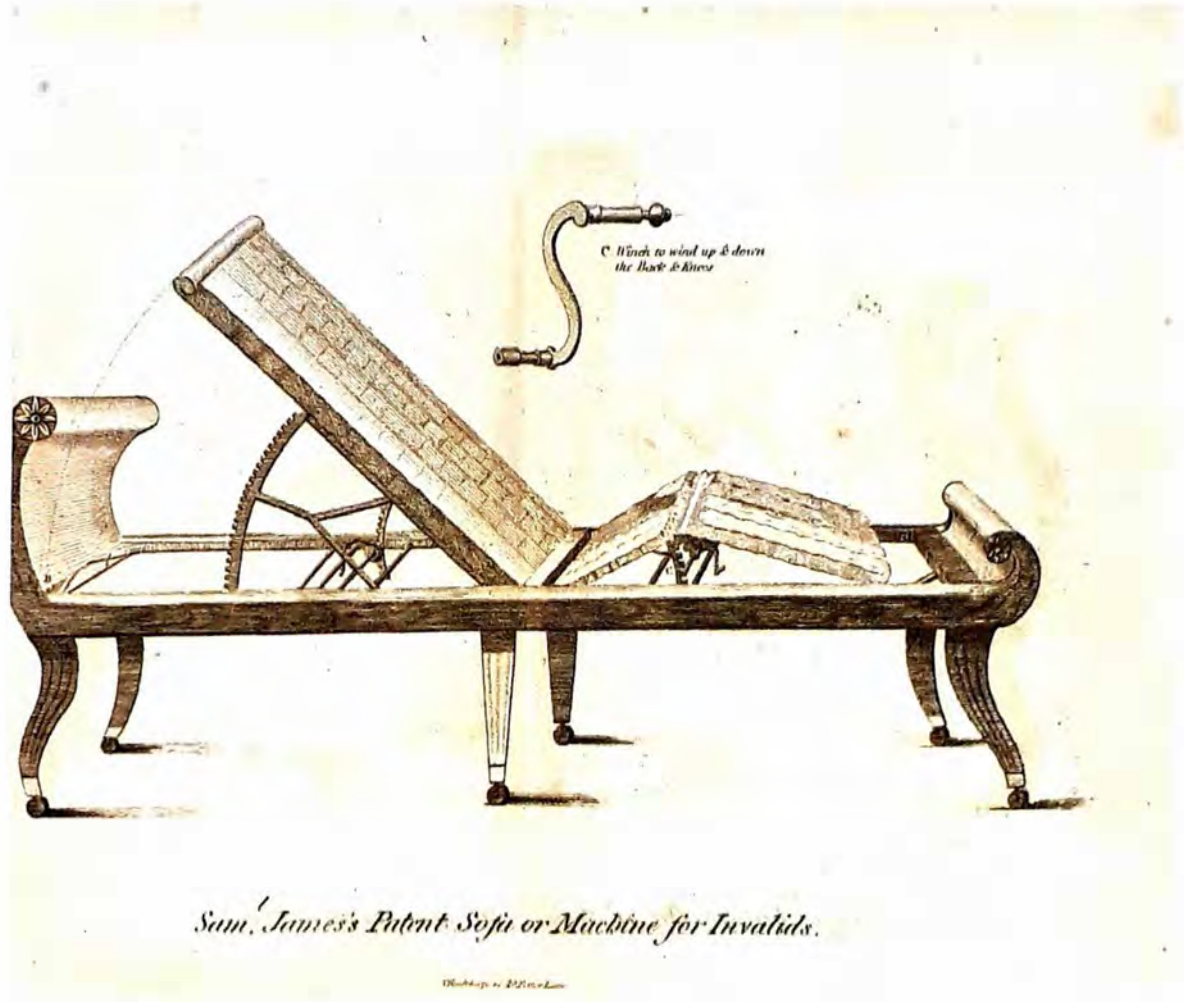
“ÇOK RAHAT BİR YATAR KOLTUK”

Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi

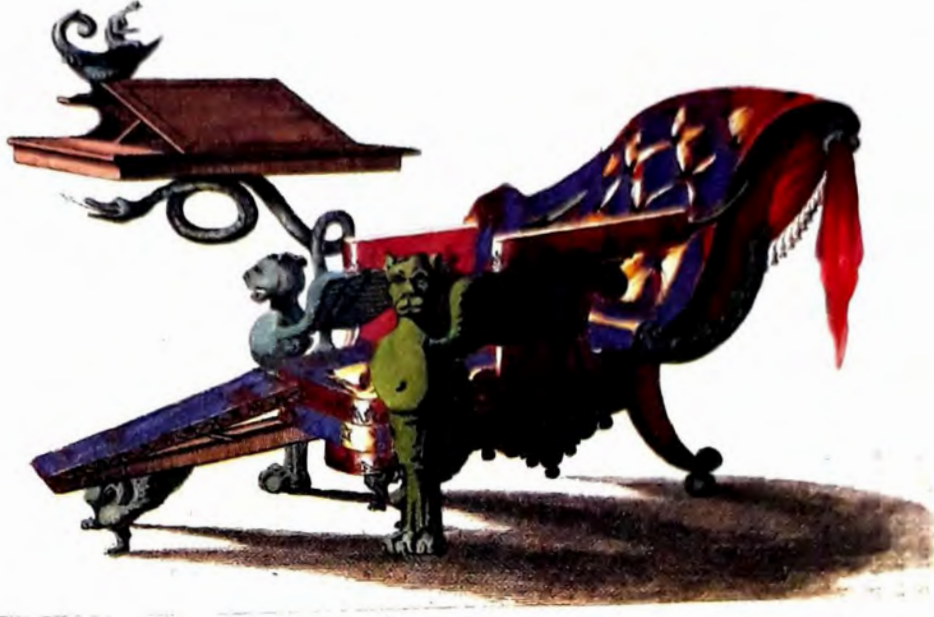
Bir mobilya tarihçisinin gözlemlediği gibi, "On dokuzuncu yüzyıldaki sakat sandalyeleri ne sandalyeydi ne de divan. İkisi arasında dalgalanan bir melez gibiydi (bkz. resim 5.22 ve 5.23). Amerika, 1830'larda başlayan ve 1850'lerden sonra büyük bir artışa geçen bu sandalyelerin gelişiminde başı çekti."⁸ Bu da berberler, cerrahlar, dişçiler ve jinekologlar için özel tasarım üretimle sonuçlandı (resim 5.24).⁹

122

5.22

Saml. James'in hazır kanepesi ya da sakatlar için makinesi, on dokuzuncu yüzyıl başları.

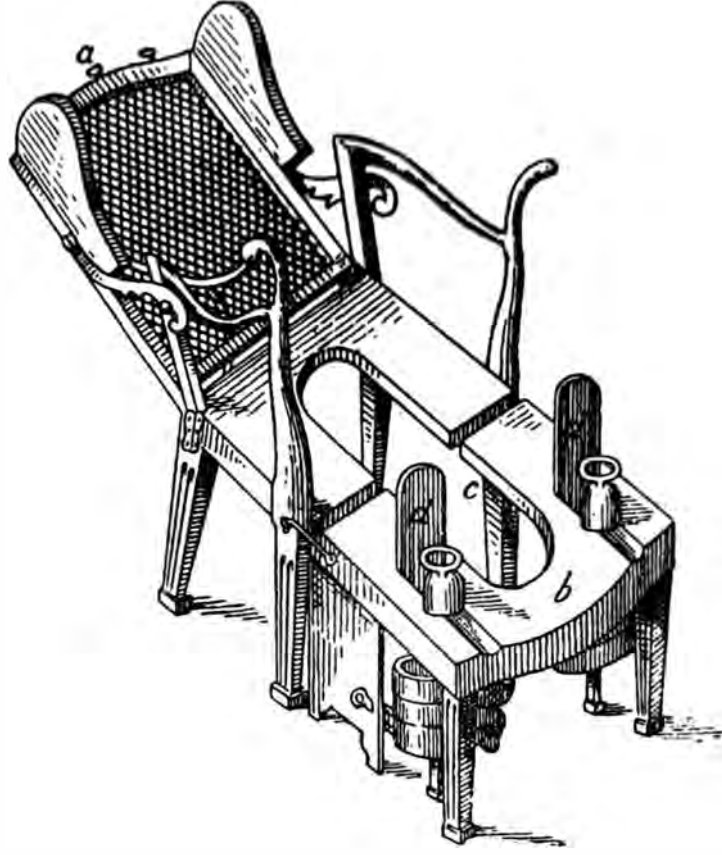
5.23

Pocock'un Hazır Yatar Koltuğu,
Ackermann's Repository of Arts'dan,
nüsha, 1813.

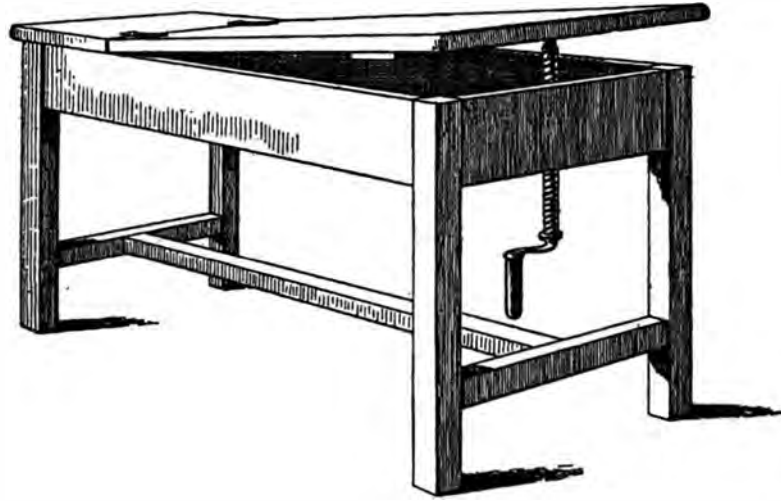
5.24

Jinekolojik sandalye, 1878.

5.25

Gebelik sandalyesi, 1891

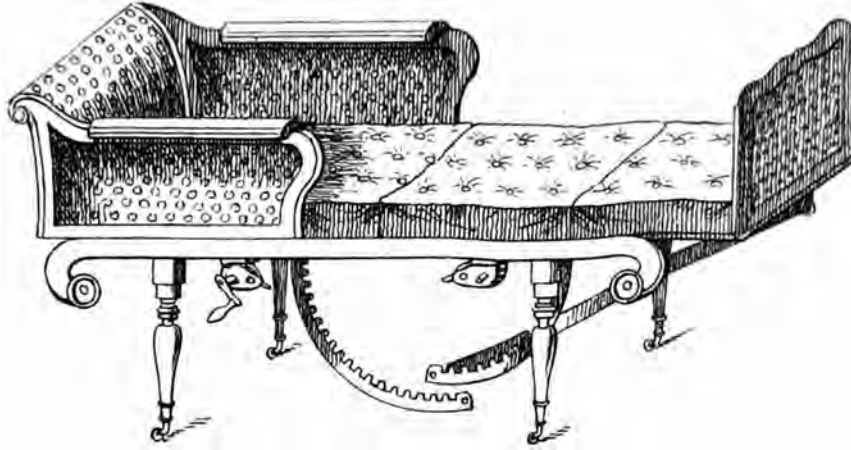

5.26

Doğum masası, 1887.

A.D. 1852.OCTOBER 30. N° 578.
KIRBY'S PROVISIONAL SPECIFICATION.

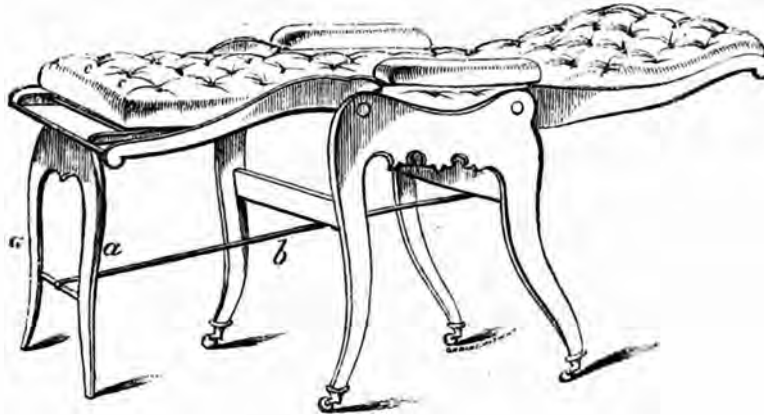
FIG.1.

125

5.27

Kirby'nin tıbbi ve cerrahi amaçlı
ayarlanabilir divanı, 1852.

5.28

Kapitone muayene masası,
on dokuzuncu yüzyıl ortaları.

5.29

Ayarlanabilir muayene divanı,
on dokuzuncu yüzyıl.

5.30

Freud'un Viyana'sından bir poster sanatı, *Österreichische Plakatkunst*'ta, 1914. On dokuzuncu yüzyıl tüberküloz sanatoryumunun yatar koltuğuyla (örneğin; resim 5.19'dakiyle) ve yirminci yüzyılın yenilikçi tarzıyla aralarındaki çarpıcı benzerliğe dikkat edin.

5.31

Charlotte Perriand, Perriand ve Le Corbusier tarafından tasarlanan B306 *chaise-longue* üzerinde.

"Chaise longue, kanepeler ve fauteuil" in makineleştirilmiş biçimleri on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında geliştirilip iyileştirildi (bir bakıma hemşirelik ve ameliyat taleplerine yanıt olarak). Bu da oturmak ve yatmak arasındaki olabilecek tüm dereceleri ayarlanabilir yaptı.¹⁰ Bu mobilya çeşitlerine dolu dolu bir yüzyıldır doktor ofislerinin demirbaşı olan modern tıbbi muayene masası da dahildi (bkz. resim 5.25-5.29). Özel üretim tıbbi yatar koltuk üretimi Amerika'da 1870'lerde ve 1880'lerde zirve yaptı.¹¹

127

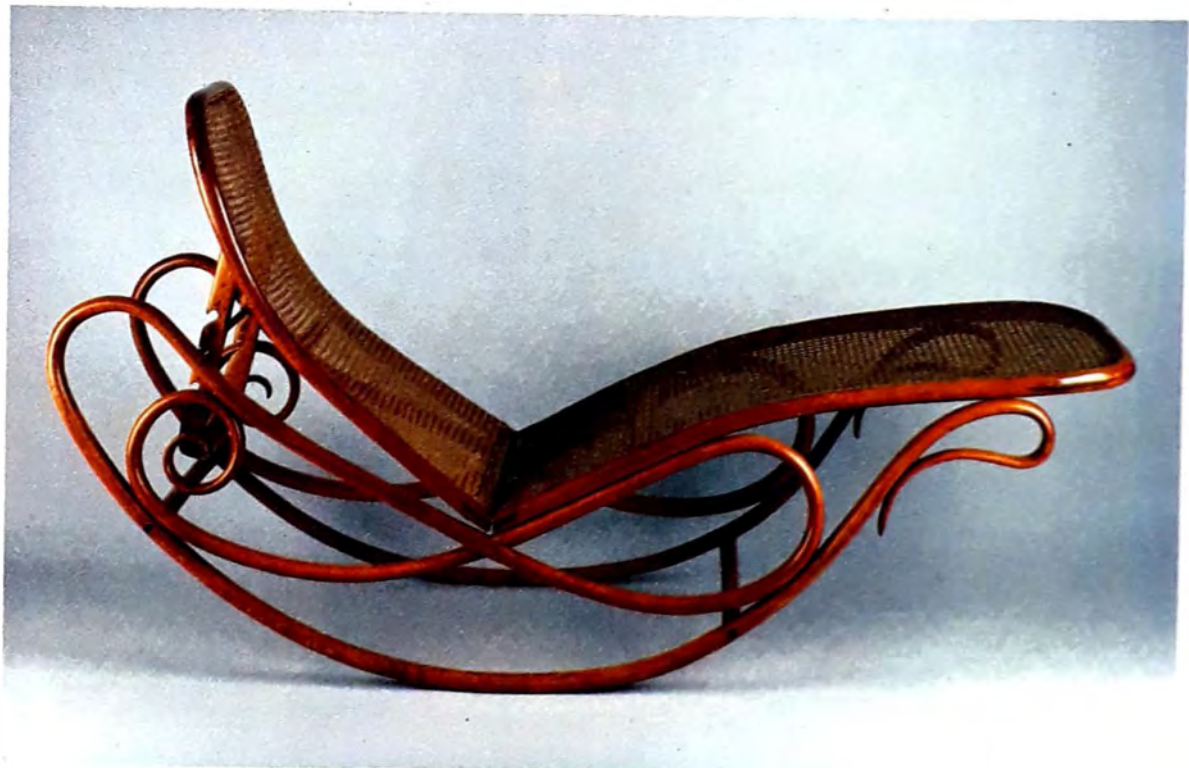
Tüberküloz Sanatoryumu'ndaki *Schlafsofa* ucuz, portatif ve kolay bir şekilde steril edilebilir olmalıydı. Tüm bunlar da kapitoneli olmayacağı anlamına geliyordu. *Schlafsofa*'nın takip eden detaylandırmalarında bu özellikler kendilerini tıp biliminin, modern tasarımın ve popüler sağlık ve esenlik kavramlarının birleşimini de yansıtarak ipek iç dizayna bıraktı (bkz. resim 5.30-5.36).

Yirminci yüzyılın başlarındaki yenilikçi mimari stile öncülük edenler, tüberküloz sanatoryumlarındaki yatar koltuklar üst kalite ev eşyası hâline gelmeden önce tasarımlarını yapan (ya da bu tasarımlar üzerine çizen) kadınlar ve erkekler oldu.¹²

Tıpkı temiz hava gibi güneşlenmek ve rahatlamak da sağlıklı uğraşlar hâline geldi (bkz. resim 5.33, 5.34, 5.35 ve 5.36), Greko-Romen yemek yeme divanı (bir kez daha) iyi yaşam için gerekli bir donanım ve onun sembolü olarak yeniden doğdu.

* ÇN: Fransızca sandalye

5.32 (sol taraf)

Mies van der Rohe,
Barcelona Sandalyesi,
1930.

5.33

1902 Sears Roebuck
katalogundan 'Romen
divan' adıyla divanlar.

Our Roman Divan Couch.
THIS BEAUTIFUL ROMAN COUCH is one of the most attractive, and at the same time, useful pieces of furniture ever made. It is upholstered in plush, and is adjustable in any angle, making a luxurious and comfortable couch as well as a bed. The divan couch is upholstered in plush, and is adjustable in any angle, making a luxurious and comfortable couch as well as a bed. The divan couch is upholstered in plush, and is adjustable in any angle, making a luxurious and comfortable couch as well as a bed.

THE LATEST INVENTION
Upholstered Furniture.

WE CAN FURNISH
This Roman Couch is upholstered in plush, and is adjustable in any angle, making a luxurious and comfortable couch as well as a bed. The divan couch is upholstered in plush, and is adjustable in any angle, making a luxurious and comfortable couch as well as a bed.

THE COUCHES
weight, suited for shipment, about 180 pounds, and are adjusted by simply pulling out the foot and the back. The divan couch is upholstered in plush, and is adjustable in any angle, making a luxurious and comfortable couch as well as a bed.

DIVAN COUCH WITH HIGH BACK.
THE DIVAN COUCHES with high back will be very useful in any room, and are adjustable in any angle, making a luxurious and comfortable couch as well as a bed. The divan couch is upholstered in plush, and is adjustable in any angle, making a luxurious and comfortable couch as well as a bed.

129

5.34

"Le Surrepos,"
reklam, 1922.

5.35 (sol taraf)

Thonet, bükme ağaçtan
yapılmış sallanan
sandalye, Avusturya,
yak. 1870

... le "SURREPOS"
du Docteur PASCAUD (livré franc et étranger)

Croquis comparatifs illustrant les avantages du SURREPOS par rapport à la chaise longue :

Le :
Tonnement du cou et du corps sur le siège haut et raide.
Extension des membres : inutile.
Clignement du cou : les reins ne sont pas soutenus et se fatiguent.
Le dos s'affaisse et se maintient sans effort à un effort continu.

La :
Répartition du poids du corps sur le dossier et le siège : égale et saine.
Flexion des membres : relaxation et bien-être articulaires.
Stabilité du corps assurée sans repos ni soutien permanent.
L'inclinaison du dossier fait repousser la tête sur son coussin sans le moindre effort.

Le "SURREPOS" procure un bien-être parfait dans tout l'organisme, grâce à la position très étudiée qu'il indique naturellement à chacun par un mécanisme ingénieux et simple : toutes les parties du corps retrouvent leurs formes et leurs rapports naturels : conditions essentielles d'un bon fonctionnement. Les lombes et les reins, en particulier, y trouvent une détente capitale à tous moments.

DOCTEUR PASCAUD, 13, rue Michel-Charles, PARIS (8ème arr. de Lyon).
Catalogue franco à notre Service E., sur demande.

5.36

Uyuklama ve dinlence tiryakisi
Samuel Clemens (Mark Twain), yak. 1890.

**On Dokuzuncu Yüzyıl Psikiyatrisi
ve Tedavi Biliminde Sırt Üstü
Uzanma Duruşu**

On dokuzuncu yüzyıldaki ana psikiyatrik tedavilerin hepsi -hipnoz, hidroterapi, deri elektro terapisi, fototerapi, diyet ve dinlenme tedavileri- tüberküloz sanatoryumlarındaki açık hava tedavisinin uzun hâkimiyetinden türeyen konfor ve sağlıklı dinlenme ideallerini getirtme arayışındaydı. Tüm bu tedavi usulleri hekim ve hastaların zihinlerinde, sırt üstü uzanmayla tedavi arasındakine benzer bir çağrışıma önayak oldu. Freud bu tıbbi kültürü bizzat şekillendirmeden önce kendisi eğitildi ve şekillendi.

On dokuzuncu yüzyıl akıl hastalıkları uzmanları,¹ akıl hastanesi bakıcıları, psikologlar ve üniversite tabanlı psikiyatrlar geniş çapta bedensel ve önerisel terapi çeşitleri uyguladı. Buna hipnoz, hidroterapi, deri elektro terapisi, fototerapi, diyet ve dinlenme tedavileri, masaj ve 1869'da modern psikofarmakolojide gerçekleşen erken çabalarla kloral hidrat gibi kimyasal olarak hazırlanan (bitkiden türetilenin aksine) sakinleştiriciler de dahildi. Bu tedavi usulleri (psikofarmakolojide dışında) genellikle sırt üstü uzanma duruşu gerektirdiği için popülerliklerinin hasta ve hekimlerin zihninde sırt üstü uzanmayla tedavi arasındakine benzer bir çağrışıma önayak olduğu sonucunu çıkarmak, mantıksız görünmüyor. Burada, tıbbi otoriteye uyarak konuşacak olursak, bu tedavilerin ev yaşamı kolaylığı ve konfor ideallerini psikiyatrik ayarlamalara dahil etme arayışında olduklarını söylemek de zor değil.

Trans hâli (bkz. resim 6.1) başlangıçta bir 'nörohipnoz' ya da 'sinirsel uyku' formu olmak üzere yapılandırılmıştı.² Bu nedenle hekimlerin yaslanma, uyuma, bayılma ya da uzanırken kendinden geçme için uygun mobilyaları olması mantıklıydı.³ 1885-1886 yılları arasında Paris Salpêtrière Hastanesi'nde kaldığı süre boyunca Freud, dünyaca ünlü nörolog Jean-Martin Charcot'dan histeri tedavisinde hipnozu öğrendi. Viyana'ya dönüşü üzerine, sinirsel ve zihinsel bozuklukların tedavisine odaklanan özel klinik nöroloji muayenesi için kollarını sıvayan Freud, hipnozla on yıllık bir flört sürecine girmiş oldu.

1880 ve 1890'larda Charcot'nun telkine açıklık ve hipnozun doğası üzerine Hippolyte Bernheim rekabeti zirvedeyken Freud, her iki adamın da çalışmalarını Almanca'ya çevirdi ve çevirdiği 3 cilt yazına bir de önsöz yazdı.⁴ Bernheim ve Nancy hipnoz okulundaki takipçileri -August Forel, Leopold Löwenfeld, Oskar Vogt ve Otto Wetterstrand da dahil olmak üzere- tedavi için sakin ve sessiz bir ortam gerekliliği üzerinde durmuş ve hastalarını hipnoz seansları esnasında uykuya dalmaları için teşvik etmişlerdi.⁵ Alman hipnoz doktorlarının özel muayenelerine, ki aralarında Zeitschrift für Hypnotismus'a en çok katkıda bulunanlar da vardı, genel olarak bu yaklaşım hâkimdi.⁶ Bu

gelişme Almanya ve Avusturya'da ofis tabanlı özel muayenenin yükselişiyle ve ofisi bir saatliğine rezerve etme geleneğinin ortaya çıkmasıyla da keşisiyordu.⁷ Freud'un ilk hipnoz uygulamaları, Nancy okulunun sırt üstü uzanma ve uyku vurgusunu model alıyordu.

134

Hipnoz ile birlikte Freud'un psikolojik ilaçlara yaptığı ilk atılımlara masaj ve deri elektro terapisi ile faradik fırça kullanımı da dahildi (bkz. resim 6.2, 6.3, 6.4 ve 6.5).

Freud, *Autobiographical Study* [Otobiyografik Çalışma] kitabında açık yüreklilikle, klinik kariyerinin başları için, "Benim terapötik cephaneliğim yalnızca iki silahtan oluşuyor, elektro terapi ve hipnoz, tek bir konsültasyondan sonra hidropatik bir tesise ziyaret reçete etmek, yetersiz bir gelir olurdu." yazmış.⁸ Elektro terapi hakkındaki bilgisinin de Wilhelm Erb'in 1882'de yazdığı *Handbuch der Electrotherapie*'den geldiğini ekliyor (bkz. resim 6.6), bu *Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud* [Sigmund Freud'un Tüm Psikolojik Çalışmalarının Standart Baskısı] kitabında üç kez alıntısı yapılan bir çalışma. 1888 yılına ait bir ansiklopedide 'Histeri' üzerine bir makalede Freud heyecanla 'sistemik masaj uygulaması ve genel faradizasyon' ile beraber katıksız sessizlikte soyutlanma' olarak tarif ettiği Weir Mithcell dinlenme tedavisini ısrarla teyit ediyor.⁹

6.1

Divan üzerinde hipnotik bir denek, yak. 1941.

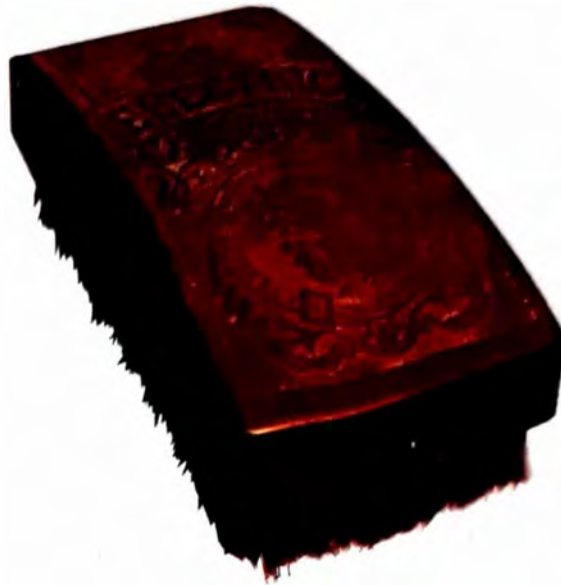
* ÇN: Faradizasyon: Hafif endüksiyon cereyanı uygulanarak yapılan tedavi.

6.2

Deri elektro terapisi için faradik fırça, on dokuzuncu yüzyıl.

6.3

Dr. Scott'un elektrikli saç ve vücut fırçası (oyma), İngiliz, reklam, 1882. Fırçanın üzerindeki yazı şöyle söylüyor; "Elektrik, hayatın özüdür."

135

20

THE GRAPHIC CHRISTMAS NUMBER. 1882

DR. SCOTT'S ELECTRIC HAIR & FLESH BRUSH.

PRESCRIBED AND USED BY OUR BEST PHYSICIANS.—See Reports.

FAC-SIMILE OF BRUSH. Made of Pure Bristles, NOT WIRES.

Price 12s. 6d. post free from THE PALL MALL ELECTRIC ASSOC. (LIMITED), 21, HOLBORN VIADUCT, LONDON.

REDUCED FAC-SIMILE OF FLESH BRUSH. Made of Pure Black Bristles, NOT WIRES.

DR. SCOTT'S HAIR BRUSH

Is Warranted to and does Cure Nervous Headache in 5 Minutes! Neuralgia in 3 Minutes! Dandruff and Diseases of the Scalp! Prevents Falling Hair and Baldness! Prompts Arrests Premature Greyness! Makes the Hair Grow Long and Glossy! The continued use of Pilo, &c., work irreparable injury. Ask your Physician. He will Recommend the Brush.

Dr. BRIDGEMAN writes: "Will positively produce a rapid growth of hair on bald heads, where the glands and follicles are not totally destroyed."

CAUTION. Beware of cheap and worthless Imitations. The name before the word and PROMOTE BALDNESS. Beware that the name before the word and PROMOTE BALDNESS. Beware that the name before the word and PROMOTE BALDNESS.

DR. SCOTT'S FLESH BRUSH

Quickens the Circulation, opens the pores, and enables the system to throw off those impurities which cause disease. It instantly acts upon the Blood, Nerves, and Tissues, imparting a BEAUTIFUL CLEAR SKIN, NEW ENERGY AND NEW LIFE TO ALL WHO DAILY USE IT. IT IS WARRANTED TO CURE Rheumatism and Diseases of the Blood, Nervous Complaints, Neuralgia, Toothache, Malaria, Lame-ness, Palsy, Paralysis, and all pains caused by impure circulation. It promptly alleviates Indigestion, Liver and Kidney Troubles, quickly removes those "Back Aches" pecu- liar to Ladies, and imparts won- derful vigour to the whole body.

TESTIMONIALS.

Dr. SCOTT'S FLESH BRUSH is a most valuable remedy for all the above-mentioned ailments. It is a most valuable remedy for all the above-mentioned ailments. It is a most valuable remedy for all the above-mentioned ailments.

ALL RETAIL SHOPKEEPERS WILL REFUND THE PRICE IF NOT AS REPRESENTED.

Note the Address of the Proprietors, THE PALL MALL ELECTRIC ASSOCIATION, Limited, 21, Holborn Viaduct, London.

FIG. 79.—Sponge Clasps (Kidder).

FIG. 82.—Duchenne's Electrode (G. F. Mfg. Co.).

FIG. 84.—Rockwell's Brass Ball Electrode for General Paralysis (Kidder).

FIG. 85.—Stationary Electrode.

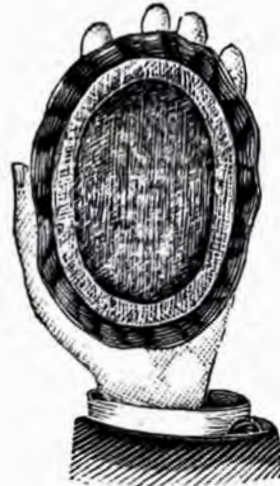

FIG. 86.—Hand Sponge Electrode (Van Houten & Ten Broeck).

FIG. 83.—Folding Foot Plate (McIntosh).

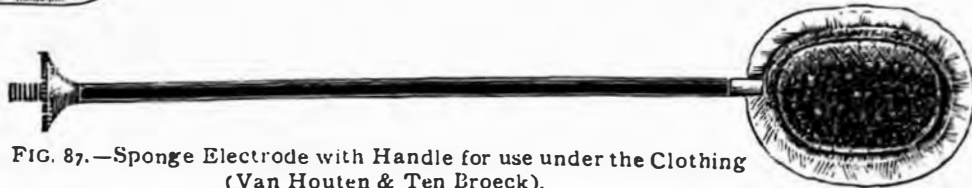

FIG. 87.—Sponge Electrode with Handle for use under the Clothing (Van Houten & Ten Broeck).

6.4

El süngeri elektrotu, 1896 elektro terapi kitabından.

FIG. 93.—Metallic Brush
(G. F. Mfg. Co.).

FIG. 94.—Wheel Electrode for
Muscular Faradization (Mc-
Intosh).

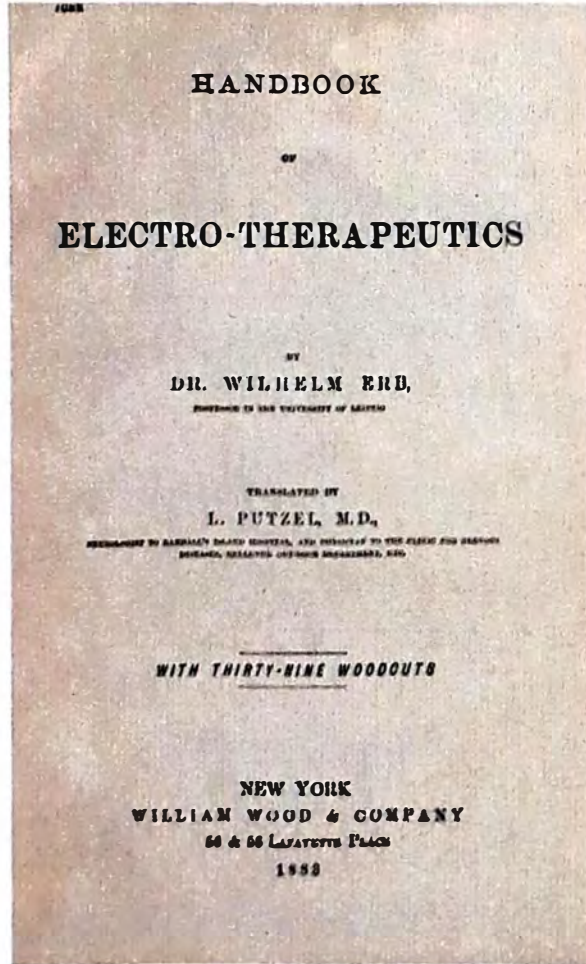
6.5

Kas faradizasyonu için metal fırça ve
tekerlekli elektrot, aynı kitaptan
(Rockwell, 1896).

Hidroterapi (bkz. resim 6.7 ve 6.8), Freud ve onun jenerasyonundaki diğer tüm hekimlerin de fazlasıyla haberdar olduğu histeri ve diğer zihinsel rahatsızlıklar için akıl hastanesi tabanlı geleneksel bir on dokuzuncu yüzyıl tedavisiydi.

138

Bazen hidroterapi ile kombine edilen fototerapi ise on dokuzuncu yüzyılın son 20-30 yılında ortaya çıkan Hepatit C için bir tedavi yöntemi. Hidroterapili ya da hidroterapisiz fototerapi; histeri, epilepsi, sinir zayıflığı, migren, melankoli, mani, nörosifiliz, uykusuzluk ve daha birçok psikiyatrik, nörolojik ve genel tıbbi rahatsızlıklar için kullanılan bir tedavi olarak nitelendiriliyordu (bkz. resim 6.9, 6.10 ve 6.11).¹⁰

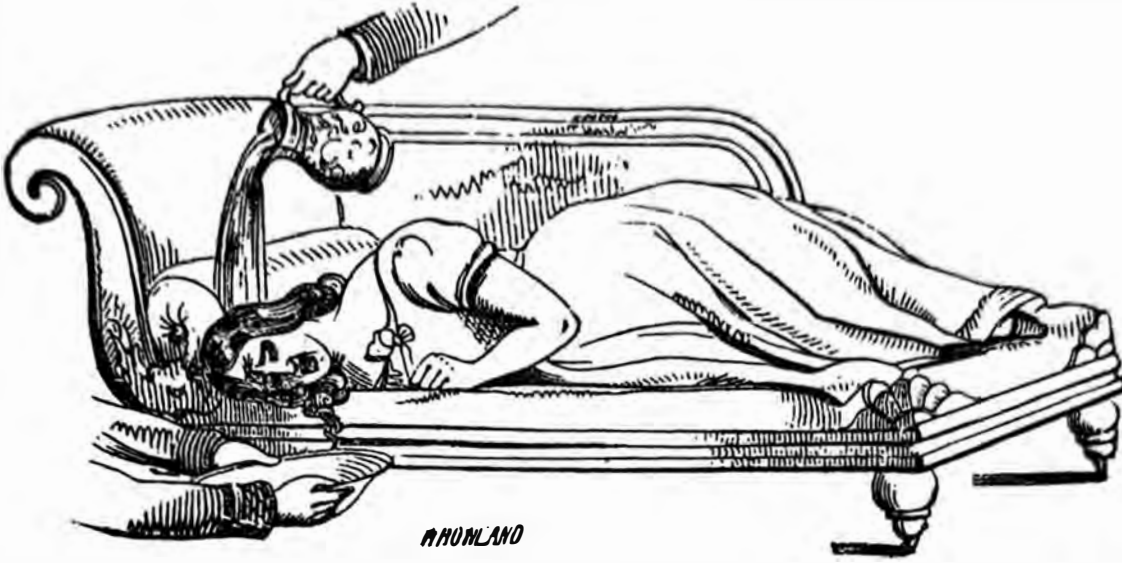

6.6

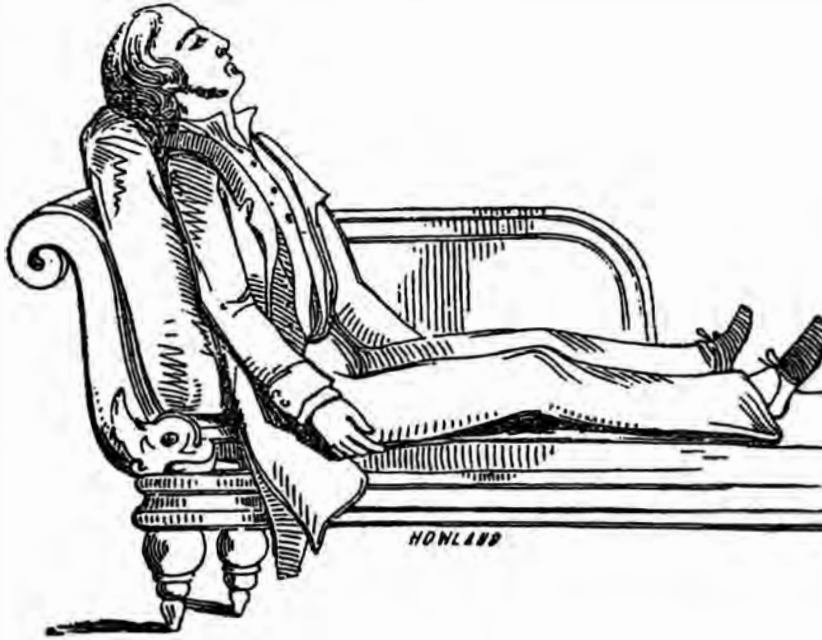
Wilhelm Erb's *Handbuch der Electrotherapie* (1882) kitabının 1883 İngilizce çevirisi, başlık sayfası. Bu kitap Freud tarafından sıklıkla alıntılanıyor.

6.7 ve 6.8

Trall'ın *Hydropathic Encyclopedia* [Hidropatik Ansiklopedi] (1853) ansiklopedisinden iki görüntü. Bu görüntülerdeki mobilyanın resim 5.5 ve 5.6'daki *veilleuse* ile ne kadar benzediğine dikkat edin.

TREATMENT OF HYSTERIA.

POSITION IN APOPLEXY.

Light Therapeutics

*A Practical Manual of Phototherapy for the
Student and the Practitioner*

*With Special Reference to the Incandescent
Electric-Light Bath*

BY J. H. KELLOGG, M. D.

*Author of "Rational Hydrotherapy," "The Art of Massage," etc. Member of the
British Gynecological Society, the International Periodical Congress of Gynaecology and Obstetrics, American and British Associations for the Advancement of Science, the Société d'Hygiène of France, American Society of Microscopists, American Climatological Society, American Medical Association, Allegheny State Medical Society, Superintendent of the
Battle Creek (Mich.) Sanitarium*

BATTLE CREEK, MICH.
THE GOOD HEALTH PUBLISHING CO.
Publishers of Therapeutic Manuals
1910

6.9

Title page of J. H. Kellogg'un *Light Therapeutics* [Işık Tedavileri] (1910) kitabının başlık sayfası. Resim 6.10 ve 6.11 de bu kitaptan.

6.10

Yirminci yüzyılın ilk on yılındaki fototerapi.

6.11

Freud zamanından 'modern' hidroterapideki yaslanma duruşu illüstrasyonu.

Fig. 28. Arc Light to the shoulder. See page 98.

Fig. 29. Arc Light to the hip and thigh. See page 98.

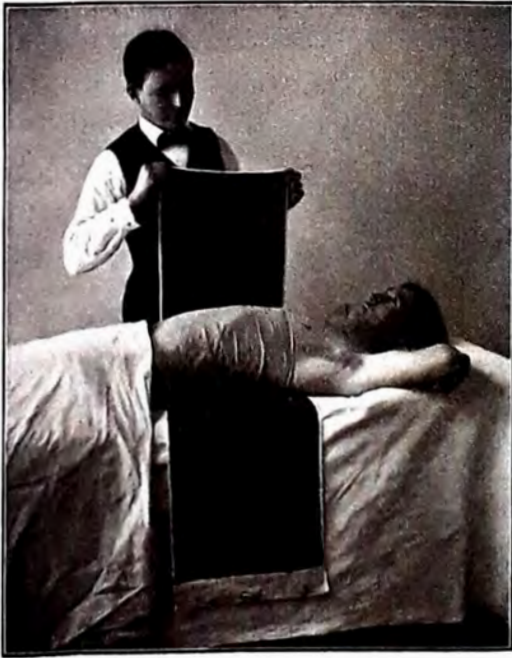
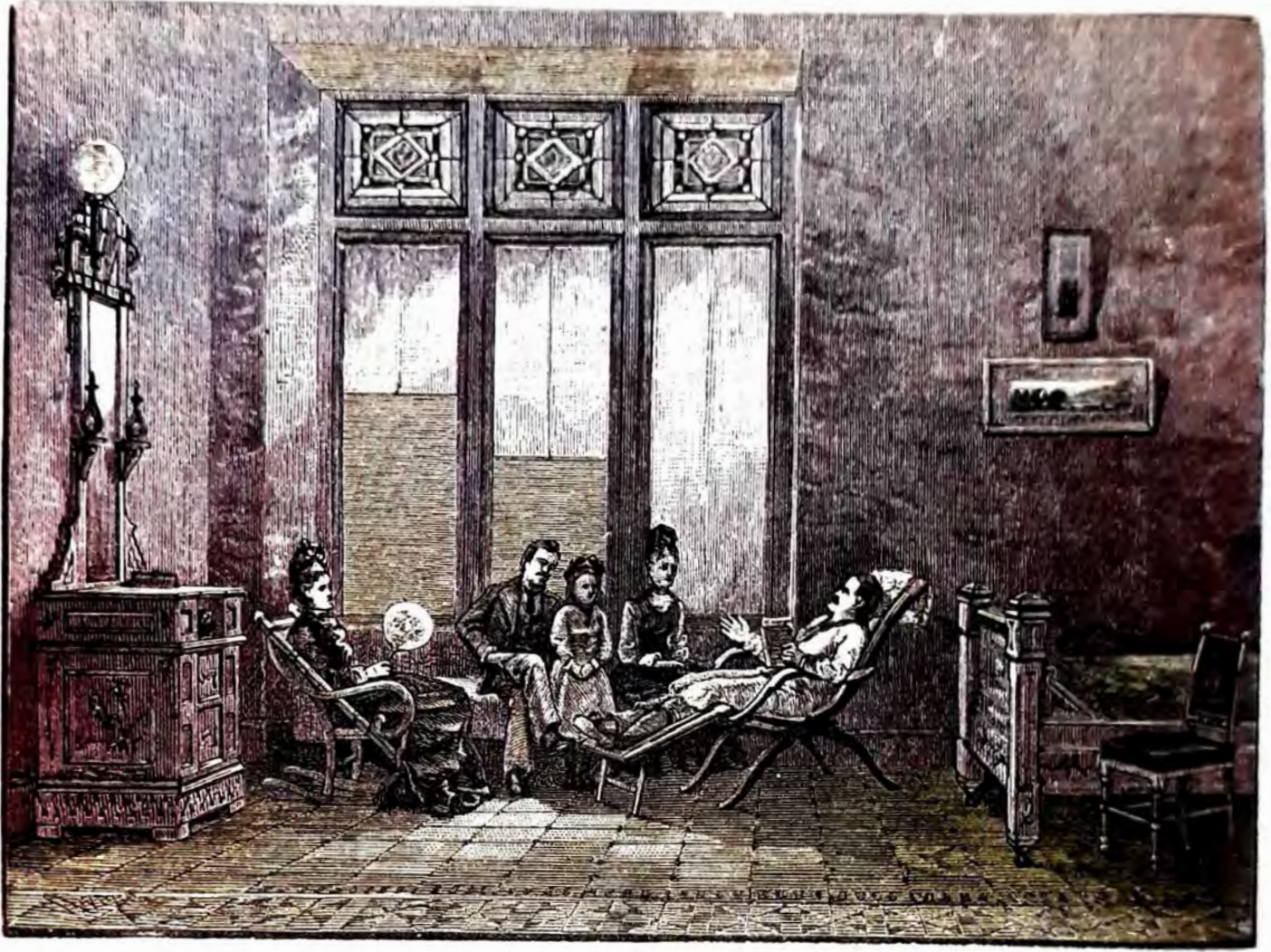

Fig. 55. The Wet Girdle. See page 135.

Fig. 56. The Wet Girdle—The application of the outer covering. See page 135.

6.12

Özel hasta odası. New York Hastanesi,
illüstrasyon çizeri: W. P. Snyder,
Harper's Magazine, 1878.

Dolayısıyla psikanalizdeki sırt üstü uzanma duruşu bir bakıma da sanatoryum -ve akıl hastanesi- esaslı bedensel tedavilerden evrildi. Benim konforun tıbbileştirilmesi dediğim şeyle (bölüm 5) sonuçlanan, konfor ve ev yaşamı kavramlarındaki değişikliklerin geniş çaptaki kültürel temelinden. Resim 6.12 bu noktayı güzel bir şekilde gözler önüne seriyor. 1878'de *Harper's Magazine*'de yayınlanan bu görüntüde hastaneye yatırılan hasta tüberküloz sanatoryumundaki standart *chaise-longue*'u (bkz. yukardaki resimler 5.16 – 5.21) andıran bir yatar koltukta rahat bir şekilde dinleniyor. Endişeli aile üyeleri ona oturarak eşlik ediyor, bir tanesi sallanan sandalyede. Bu sahne, ev yaşamının kurumsallaştırılmış hâllerinden biri. En azından özel hasta için ev konforu, kendisine hastanede kaldığı süre boyunca eşlik ediyor. Buradaki sırt üstü uzanma duruşu, Freud psikanaliz için en uygun tedavi ortamıyla ilgili fikirlerini geliştirmeye başlamışken iyileşme ve konfor kavramlarının nasıl kaynaştığını gösteriyor.

143

Freud'un Divanı

Freud'un divanı psikanalize eski bir tarih attı. 1880'lerde hâlâ hipnoz, masaj ve elektro terapi uygularken ve tam da serbest çağrışım metoduyla ilgilenmeye başladığı zamanlarda divan kullanmaya başlamıştı. Yavaş yavaş hipnotik, elektro terapik ve diğer yönlendirici yaklaşımlara ışık tuttukça sırt üstü uzanma duruşunu sürdürdü ve çok geçmeden psikoterapik teknikte bu, ayırt edici bir özellik hâline geldi. Freud'un divanı ve etrafındaki antika eşya koleksiyonu romantizmle olduğu kadar eski akıl hastaneleri tabanlı tıbbi tedavi demirbaşlarıyla olan bağını da taşıyordu.

Sigmund Freud'un divanı (resim 7.1) hem bir *Ruhebett* (yatılabilir divan) hem de bir *Türk divanı*, bir elinde sanatoryum ve akli hastanesi demirbaşı olduğuna dair ikiz kimliğini, ötekinde romantizm sembolünü taşıyor.

7.1

Londra'daki Freud Müzesi'nde,
Freud'un divanı.

Freud'un divanı psikanalize aynı zamanda, klinik olarak hipnoz uygulamalarına (1880'lerde bunu sıklıkla masaj ve deri elektro terapisiyle kombine ediyordu), Breuer ve Freud'un öncülük ettiği' katartik metoduna ve kendisinin 'basınç tekniği' dediği yöntemle koyulduğu yıllarda onu kullanmaya başladığı için de eski bir tarih atıyor. Basınç tekniğinde Freud, elini sırt üstü uzanmış olan hastasının alnına koyuyor ve serbest çağırışından gelecek üretimi talep ediyordu.

Çok geçmeden Freud, basınç tekniğinin hoyrat ve baskıcı olduğunu fark etti ama faal bilinçaltının teorileştirilmesi adına önemli bir adım olmuştu. Basınç tekniği Freud'un ruhsal belirlemeciliğe, ruhsal unsurların nedensel bir zincirle birbirlerine bağlı olduklarına ve bu ruhsal fenomenin hiçbir zaman kazara ya da rasgele değil, her zaman anlamlı olduğuna dair kavrama karşı giderek derinleşen bağını yansıtmış oldu.² Bilinçaltına gömülü olan çok daha mühim nedensel bağlara götüreceğinden emin olduğu çağırışmsal zincirlerin ortaya çıkması için hastalara basınç uygulamak, hiçbir şekilde iyi bir teknik değildi ve Freud çok geçmeden onu bir kenara attı.

7.2

Freud'un 'basınç tekniği'nin hicivli bir tasviri olarak görebileceğimiz bir 2008 *New Yorker* karikatürü.

Şimdi geri dönüp baktığımızda bununla kolaylıkla dalga geçilebiliyor. Ama durup Freud'un en başta bunu neden denediğini düşünmemizi sağlıyor. Freud o zamanlar serbest çağrışımın sağladığı karşılıklı etkileşimin, kendini açığa çıkarma ve kendini bilmeye karşı koyan güçlerin elzem önemini henüz bilmiyordu, bunların değerini sonradan anladı. Basınç tekniğinin başarısızlığı yolculuğunun önemli bir parçası oldu. Aynısı, otoriter bir yöntem olan hipnotik telkinle olan uzun uğraşı için de geçerliydi. Freud açık yüreklilikle hipnotik tedavide iyi olmadığını ve tüm hastalarını hipnotize edemeyişinin onu hüsrana uğratıp utandırdığını belirtmişti.³ Hipnoz edilebilirlikteki çeşitli, değişken problemler ve insanın telkin edilebilirlik süreci, Freud'u karşı koyma ve bastırma üzerine daha dikkatli düşünmeye itti. İyileştirmenin önündeki bu engellere saygı duymak daha dolu bir faal bilinçaltı teorisini detaylandırma yolunda attığı başka bir adımdı. Tedavisel teknik penceresinden baktığımızda Freud'un divan kullanımı, hipnoz ve telkinden psikanalize doğru yaptığı yolculukta sabit kalan tek özellikti.

Bağımsız Freud tarihçisi Peter Swales, Freud'un divan kullanımını benimsemesinde hastası Anna von Lieben'i (1847–1900) büyük bir etken olarak görüyor. Freud, Anna'yı 1880'lerin sonunda ve 1890'ların başında tedavi etti. Anna, 1895'te Breuer ve Freud'un yayımladığı Histeri Üzerine Çalışmalar 'Frau Cäcilie M'di. Swales onu şöyle tarif ediyor; "Hayatının büyük bir bölümünü ve muhtemelen tüm tedavisini, bir *chaise-longue*'a yaslanarak geçirdi."⁴ Freud ona hipnoza ilave olarak morfin ve masaj da uyguluyordu (sonrasında basınç tekniği ile beraber).⁵ Temmuz 1889'da Freud'un Anna'yı tedavi ettiği sırada, Nancy'deki önde gelen Fransız hipnozcular Liébeault ve Bernheim'i ziyareti sırasında Anna Freud'a eşlik etti. Ziyaretleri boyunca Freud her gün Anna'ya otelinden telefon ediyor.⁶ Tahminimce otelinin oturma odasındaki yatak, yatılabilir divanda ya da kanepede, ona orada bakmaya devam ediyordu.

Swales aynı zamanda Mayıs 1889'da Freud'un 'Frau Emmy von N'i (yine *Studies* kitabında var) 'kanepede' (*auf dem Diwan*) tedavi ettiğini ve Miss Lucy R'a 'yatması' talimatı verdiğini not düşmüştü.⁷ 1891 ya da 1892 sırasında, muhtemelen 1891 Eylül'ünde daha ferah bir eve ve Berggasse 19'daki danışma odalarına taşınmasını takiben, divanı düzenli olarak kullanmaya başlamıştı.⁸

Büyük ihtimalle Freud, 1886'da hipnotik ve önerisel tedavilerini Liébeault ve Bernheim pratiğiyle (bkz. bölüm 6) modellediği özel muayenehanesini açana kadar, bir çeşit *chaise-longue* kullanıyordu.⁹ Hatta 1883'te daha yeni yeni kullanabilir olan elektrik aydınlatmasını gösteren dahili teçhizat modelinin Viyana'daki sergisine gitmişti (bkz. resim 7.4 ve 7.5).

7.3
Berggasse 19'a taşındığı yıl,
1891'de Freud.

7.4

*Wohnungs-einrichtungen aus der
Elektrischen Ausstellung zu Wien im
Jahre 1883, başlık sayfası.*

7.5

1883'te Freud tarafından ziyaret edilen
oda modellerinden biri.

Resim 7.4 o serginin basılı kataloğunun başlık sayfasını gösteriyor ve resim 7.5 Freud'un orada gördüğü odalardan bir örnek sunuyor. Bu odaların birçoğu, resim 7.8'de de görüldüğü gibi kilimlerle örtülü yatılabilir divanlarla donatılmıştı. (Resim 7.5'in sol köşesindeki kilimlerle kaplanmış *divana* dikkat edin.) 1883 yazında nişanlısı Martha Bernays'a yazdığı mektuplarda Freud kesin bir şekilde, yeni keşfedilen elektrik aydınlatmasından çok mobilyaların dikkatini çektiğini söylüyor.¹⁰

Freud'un kariyerinin erken dönemlerinde mobilya ve iç dizayna karşı ilgisini kıskırtan ve bu konuda bilgilendiren şüphesiz varlıklı hastalarını evlerinde tedavi etmesi olmuştur. Freud, olabilecek en mütevazı koşullar altında büyüdü. Babası yün satıyordu. 1880'lerde Anna von Lieben gibi inanılmaz derece zengin hastalarının saray yavrusu evlerine yaptığı ev ziyaretleri onu, 'Ringstrasse'nin yüksek düzey burjuva [*haute bourgeois*] iç dizaynıyla'¹¹ tanıştırdı ancak çok mümkündür ki bu gidişatı hazırlayan kısmen de olsa 1873'te Viyana'da katıldığı Uluslararası Sergi'ydi.

Yakın zamanda Londra'da restore edilen Freud'un divanı,¹² eski hastası Madame Benvenisti'nin hediyesiydi ve ona 1930 civarında verilmişti.¹³ Evini ve profesyonel ofisini Berggasse 19'a, çılginca popüler olan aktrisler Sarah Bernhardt (resim 7.6) ve Lily Langtry'nin (resim 7.7) Cleopatra gibi poz verdikleri bu divan portrelerinin çıktığı yılda taşıdı.

Freud'un divanı üzerindeki kilim, çoğu zaman 'İzmir kilimi'¹⁴ olarak anılır. 1883'te, Freud'un Martha Bernays'la nişanında Mortiz Freud'un hediyesidir. Oradaki varlığı on dokuzuncu yüzyıl sonlarında Batı Avrupa'da kilimin favori bir dekor öğesi olduğunu yansıtıyor (bkz. resim 7.8).

Freud'un hipnoza olan ilgisi 1890'ların başında solmaya başladı. Uygulamaları serbest çağrışım ve başınç tekniğine doğru kayıyordu. 1900 civarındaysa basınç tekniğinden de vazgeçti¹⁶ ancak serbest çağrışım sırasında hastalarına hâlen gözlerini kapalı tutmalarını öneriyordu. Sonradan bu talimat elendi.¹⁷ Hipnozdan psikanalize doğru aşamalı geçişi sırasında Freud, manipülasyon ve direktiflerden yavaş yavaş sıyrıldı.¹⁸ Ancak 1904'te çıkan özet yazısı 'Freud'un Psiko-Analitik Posedür'ü yayınlanana kadar divan kullanımını tekniğinin standart bir unsuru olarak açıkça tarif etmedi.¹⁹

Swales'in analizinin Freud'un, ilk hastalarından etkilenmiş olmasının inandırıcı ama eksik olduğu söylenebilir. Bu dar kapsam güzelce işlenmiş ama divanın kültürel içeriğini çerçevelemekte yetersiz. Freud'un en eski klinik

7.6

Napoleon Sarony, Kleopatra pozuyla
Sarah Bernhardt, 1891.

7.7

Kleopatra pozuyla Lily Langtry, 1891.

1st
Licht
Mrs. LANGTRY AS CLEOPATRA
U.S. Copyright, 1891.
182 REGENT ST. W.

tecrübeleri ve etrafındaki 'oryantalizm' *Zeitgeist*'i (Edward Said'in meşhur deyimini hatırlayacak olursak)²⁰ resmin yalnızca bir parçası. Freud'un 'On Beginning the Treatment,'da²¹ (Tedavinin Başında) kullandığı Strachey tarafından kanepeler olarak çevrilen divan kelimesi *Ruhebett*, kelimenin tam anlamıyla *dinlenme yatağı* ya da *sakinleşme yatağı* demek, başka bir deyişle yatılabilir divan ya da (Freud'un Fransızca çevirisinde) *lit de repos*.²² Bu terim akıl hastanesi tedavileriyle, dinlenme tedavileriyle, sanatoryumla ve bedensel ve hipnotik tedavilerde on dokuzuncu yüzyıla ait psikiyatrik geleneklerle de bir bağ ortaya koyuyor.

Sırt üstü uzanma, Eros ve Thanatos'u birleştiriyor (bkz. resim 7.9)²³ ve on dokuzuncu yüzyıl tedavi bilimini, tasarım ve mimari stildeki modernizmle kaynaştırıyor.

7.8

George Hendrik Breitner,
kimonolu kız, 1891.

7.9

Anonim, kanepeler üzerinde ölü
bir çocuk, yak. 1855.

7.10

1930'lardaki bir Thonet
mobilya kataloğundan
modernist stil görüntüsü.

* ÇN: *Zeitgeist*: Çağın ruhu, tarihte belli bir dönemin fikirleri ve inançlarını yansıtan, ahlaksal ve kültürel düzeyi anlamına gelen Almanca sözcük.

Analistin Ahlaki İ Dekorasyonu

Ofis dekoru kaçınılmaz bir şekilde analistin toplumsal ve ahlaki değerlerini yansıtır ve iletir. Birçok modern analist Greko-Romen yemek yeme divanına benzeyen daha sade ve süssüz, ağırbaşlı bir terapi divanı tercih ederek kendilerini Freud'un küstah oryantalist ve arkeolojik motiflerinden uzak tuttu. Dolayısıyla analitik topluluk şu an, ideal terapi divanının çatlak bir temsilini taşıyor.

Sonrasında psikanalistliğe dönen pediatrist D. W. Winnicott (1896–1971) meşhur cümlesinde “Biri bir yeni doğan bulduğunda, anne bakımı da bulmuş olur ve anne bakımı olmadan da bir yeni doğan olmaz.” diyerek bebek denen bir şeyin olmadığını söyler.¹ Onun önderliğinde divanın, Winnicottiyen anlamıyla bir bebek olduğunu söyleyebiliriz. *Ahlaki bir iç dekor* olmadığı müddetçe divan diye de bir şey yoktur.² Burada *ahlaki iç dekor* konseptine başvurmanın sebebi estetik tercihlerin ve duyarlılığın kişisel değerleri ifade ettiğini göstermek. Başka bir deyişle, terapi divanının ve onu sarıp sarmalayan çalışma alanının tasarım ve dekoru, analist *sıfatıyla* analistten ayırt edilemez (bkz. resim 8.1, 8.2 ve 8.3). Bunlar analistin sözsüz nakledilen öztemsiliğini şekillendirir. Bu nedenle analitik konumda iç ruhsal ve kişilerarası düzeyde işlev gösterirler.

Analistin ahlaki iç dekoru kaçınılmaz bir şekilde arzu ve estetik değerlerinin bir göstergesi ve ifadesidir.³ Dekor, kasıtlı ya da kasıtsız bir şekilde analistin dış görünüşünün ahlaki anlamları hakkındaki asırlık münazarasına katılımını yansıtır. İç mekânın dekorasyonu tıpkı vücudun süslenmesi ve yaslanarak yemek yeme tarihiyle sırt üstü uzanma duruşunun toplumsal tarihi gibi, her zaman ahlaki ve toplumsal değerlerin bir göstergesi olmuştur. Dekor, en azından on dokuzuncu yüzyıl ortalarından itibaren yalnızca zevk ve toplumsal sınıfı değil, aynı zamanda benlikle ilgili daha derin bir şeyi de -ruhun sağlığını değilse de ahlaki dengeyi- yansıtmaya doğru devam etti.⁴ John Ruskin (1819–1900) ve Amerika’da Catharine Beecher (1800–1878) ve Harriet Beecher Stowe (1811–1896) gibi eleştirmenler için bu, sahteciliğin cezalandırılması ve rustik sadeliğin yüceltilmesini içeriyordu.⁵ Bu, romantizmin doğa ve doğallığı idealleştirilmesinin bir parçasıydı. Ruskin, materyalin kökenini bozan süslemelerin yalnızca mobilyanın ve diğer iç objelerin kalitesini alçalttığını değil, aynı zamanda bunun ahlaka aykırı olduğunu iddia ediyordu. Kolonlar için sahte mermer, duvar için boyalı *kartonpiyer* ve alçı kalıpları yansıtmak içinse *trompe-l’oeil* duvar kâğıdı kullanımı reddediliyordu. Kır evleriyle örneklenen sanat ve zanaat hareketinin bu ‘dürüst’ iç mimari fazlasıyla yüceltilmişti.⁶

* ÇN: Trompe-l’oeil: Fransızca gözü yanıltan illüzyonist resim, aldatma sanatı..

8.1

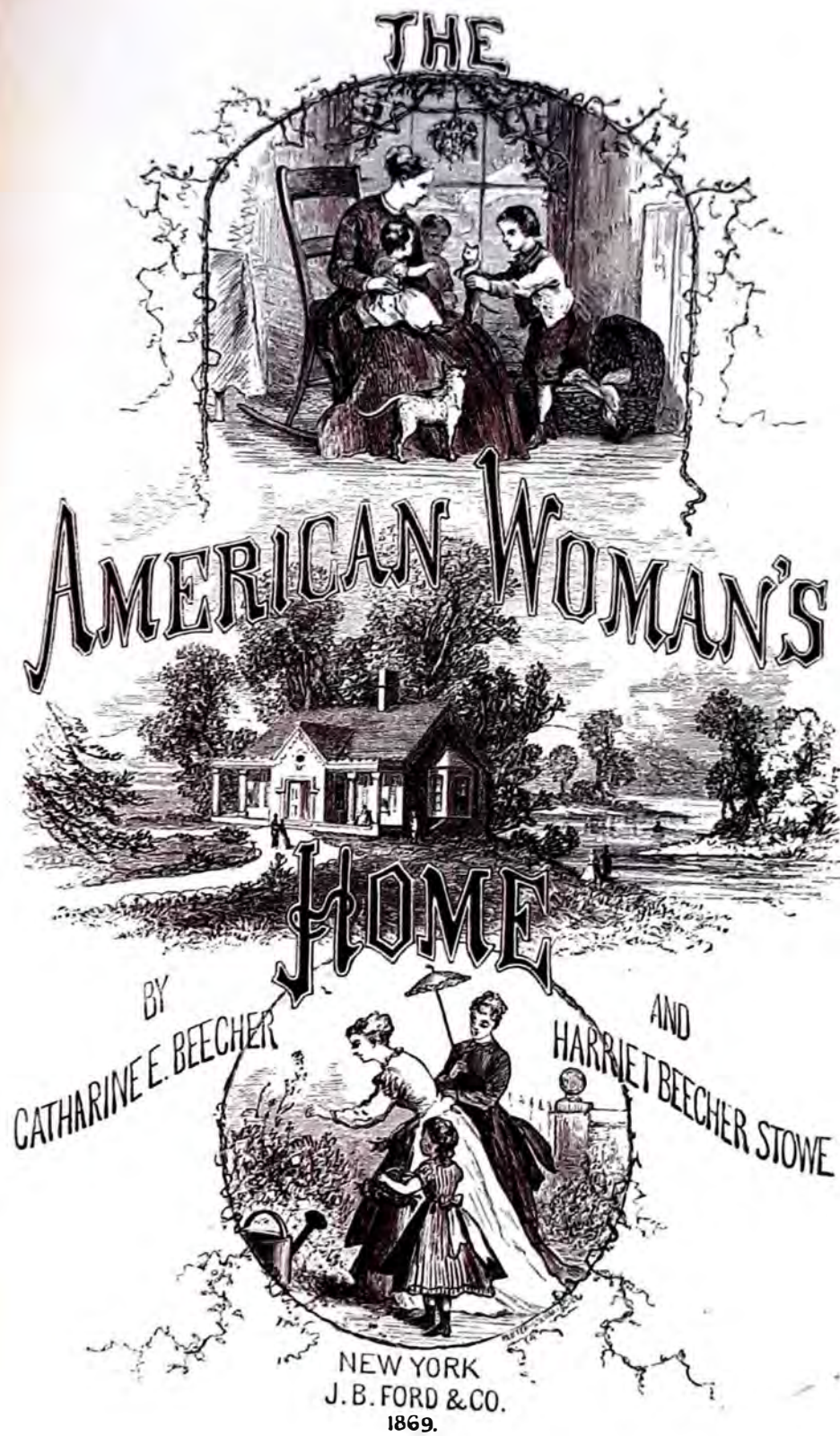
Dan Welldon, meşhur Fransız psikanalist André Green (1927–2012) ofisindeyken 2005.

8.2

Jerome Blackman'ın ofisi ve divanı, Virginia, 2016.

8.3

Shellburne Thurber, Brookline, Massachusetts, analistin ofisi, 2000.

8.4

Catharine Beecher ve Harriet Beecher Stowe,
The American Woman's Home [Amerikan Kadınının Evi],
başlık sayfası, 1869.

8.5

Freud'un 1938'de ölümünden bir yıl önce
Nazilerden kaçmak için taşındığı
Londra'daki masası ve divanı.

Her ne kadar yeniliğin yanlış ya da gizleyici olduğuna dair inancı paylaşıyor olsa da bu değer ve inançların Freud'un estetiğine zıt olduğu çok açıktı.

162

Profesyonel ortamı bir 'kazı anlatısı', bir 'yüzey ve katman söylevi'⁷ ve benlikle ilgili gizli gerçekleri ortaya çıkarmayı aktaran bir zihin teorisi sahnelediği ve telkin ederek aşıladığı için söz konusu Freud olduğunda, *ahlaki iç dekor* terimi iki kat anlam kazanıyor. Freud ve çağdaşları, onun çağına ait ana arkeolojik bulgularla perçinlemişlerdi ve arkeoloji Freud'a psikanalitik tedavi için zengin bir metafor kaynağı olarak hizmet etmişti.⁸ Hatta Freud, psikolojiden çok arkeoloji okuduğunu iddia ediyordu.⁹

Ekim 1896'da, babasının ölümünden kısa bir süre sonra antika toplamaya başladı ve 'kayıp ve yokluk, keder ve anı, ağıt ve yas alanı... Kendi duygusal tarihinin maddeleştirilmiş bir tiyatrosunu' yaratarak etrafını 'topraktan çıkarılmış nesnelerle' (ölü maskeleri, cenaze vazoları, bronz tabutlar, mumya portreleri) çevrelemeye doğru ilerledi¹⁰ (bkz. resim 8.7). Başka bir deyişle koleksiyonu, ölümle olan meşguliyetini yansıtıyordu. Bu bir çeşit arıtılmış ölüsevicilikti.¹¹

Freud'un koleksiyonu aynı zamanda Aydınlanma ideallerinden de haberdardı: Atılmış ya da ihmal edilmiş metinleri ve objeleri yeniden değerlendirmek, evrensel ve toplumsal kültür mirasına eklemek ve hatırlamanın değerini desteklemek istiyordu.¹² Bu idealler, analistin divana yatma ve serbest çağrışım davetleriyle aşılandı ve somutlaştırıldı.

Bu nedenle Freud'un 'doğulu halılarla yastıklanmış ve acı [puro] dumanıyla kaplı... Yatakvari *Türk divanı*nda uzanan hastalarının kendilerini esrarkeşlere mahsus gizli bir kahvehanede Viktoryan Dönem'in sonlarda geçen bir fantezinin içinde buldukları'¹³ doğruysa aynı zamanda kendilerini geçmişin mezarını kazdıkları arkeolojik bir alanda buldukları da doğrudur. Freud'un harem-nekropolüne girerek analiz edilen kişi, Freud'un zihnin çalışma anlayışını benimsemekten keyif alıyordu. Basınç tekniğinin (nükteli bir tasvir için bkz. resim 8.8) yapmayı amaçladığı şey de buydu ve hipnoz da bu nedenle Freud için uzunca bir süre önemli oldu.¹⁴ Antika toplamak gibi -ya da böylelikle rüya, espri ve dil sürçmesi- psikanaliz de Freud için kritik bir şekilde hafıza ve onun muhafazası ile ilgiliydi.¹⁵

Bugünün tipik terapi divanı çok daha sade olsa da Freud'un divanı fazlasıyla on sekizinci yüzyıla ait *divan a la turque* ya da *Türk divanı* (bkz. resim 8.9 ve 8.10), oryantal halılar ve çokça yastıkla kaplanmış bir kanepa ya da *chaise-longue* tarzındaydı.¹⁶

8.6

Antikalarıyla beraber Freud, yak. 1905

8.7

Freud'un Viyana'daki antikalarıyla
çevrelenmiş divanı, yak. 1910-1920.
Freud, divanının üzerine büyük bir
Ebu Simbel resmi asmış.

163

Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi

8.8

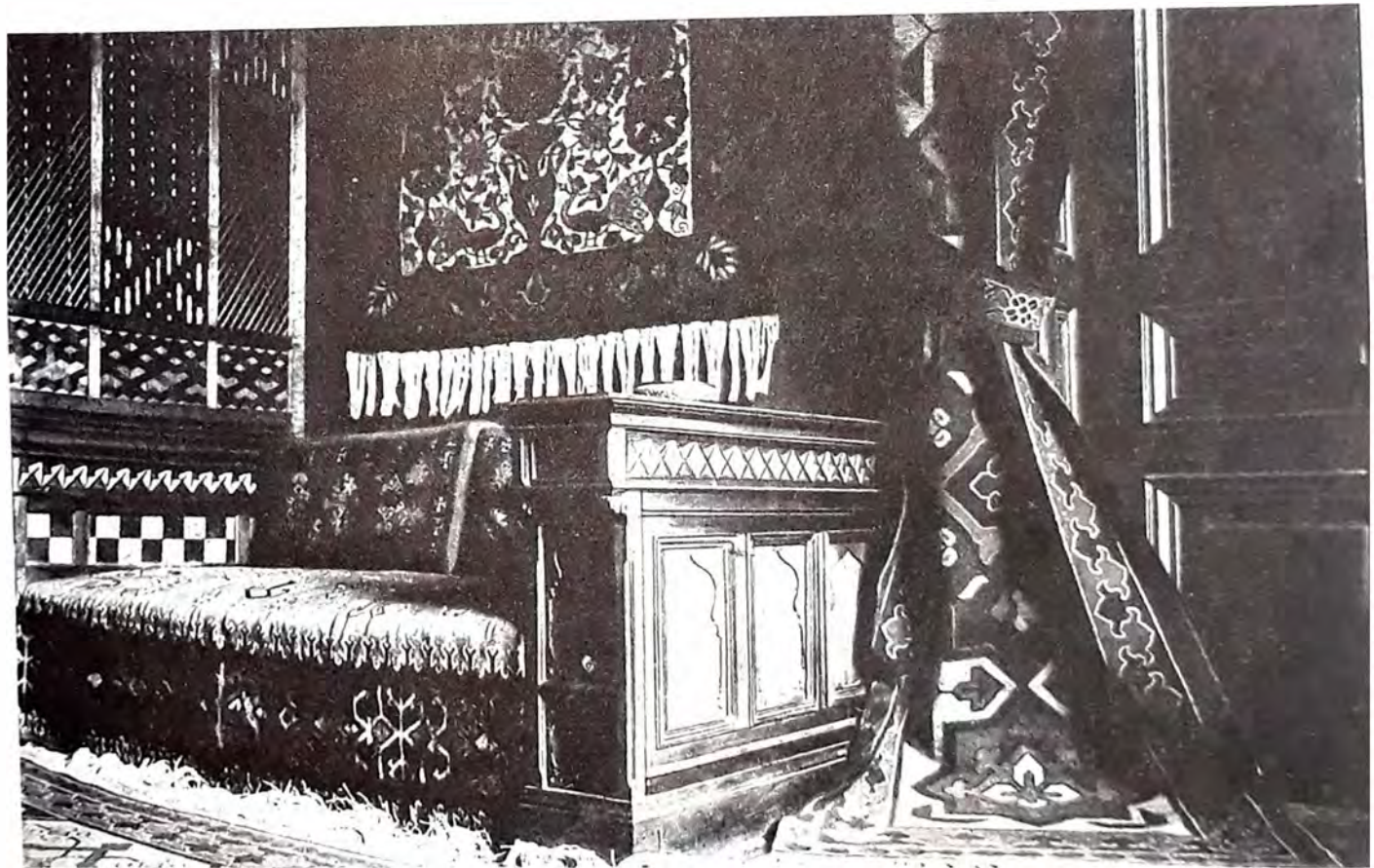
A 2001 New Yorker'dan bir karikatür, Freud'un 'basınç tekniğine' abartılı bir taşlama olarak görülebilir.

8.9

Alman iç dekorasyonuna ait kilimlerle kaplanmış bir divan, 1903

8.10

Kilimli başka bir divan, 1902; halılar aynı zamanda duvarları da süslüyor, Freud'un Viyana'daki divanının üzerine duvara astığı halıdan farksız değil (bkz.: resim 8.7).

Divan (Osmanlı ile beraber) haremın sembolik bir mobilyasıydı (bkz. resim 8.11). Ancak Freud'un sırt üstü uzanan muhatabının arkasında ve ona dikey bir şekilde oturma prosedürü daha çok *canapé à confidents*'in görsel bir yankısı gibi (bkz: resim 4.10, 4.11 ve üstteki 4.12, onları resim 8.12 ve 8.13'le karşılaştırın).

Freud'un divanı; yastıkları, yaygısı ve battaniyeleriyle beraber yakın dönemdeki sembolik terapi divanına göre daha çok yatak gibi. En çok modern terapi divanı olarak tanımlanan form ise (bkz. resim 8.14) daha sonra çıkmış bir on dokuzuncu yüzyıl tasarımı ve Greko-Romen '*klinē*'sine benziyor (bkz. resim 8.15).

167

8.11

Eugène Delacroix, *The Women of Algiers in Their Harem*, (Cezayirli Kadınlar Haremlerinde) 1847–1849.

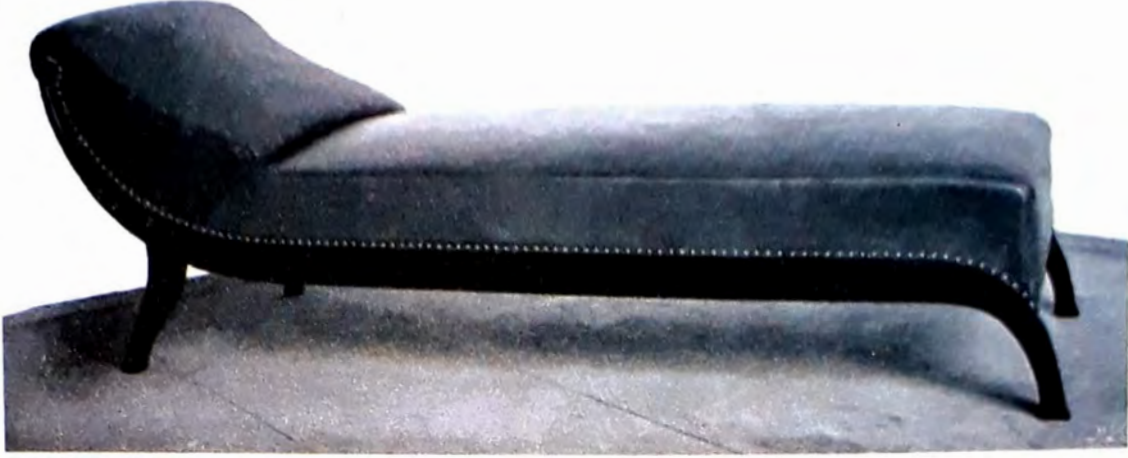
8.12

Divanın arkasında oturan Freud, yak. 1921.

8.13

Düsseldorf sırdaşı, 1902.

8.14

Dresden *Ruhebank*, 1902.

8.15

Erkek bir çocuğun '*klinē*' anıtı, birinci yüzyıl.

Kültürel olarak, tekrar tekrarı çeker. Sembolik yirminci yüzyıl terapi divanı estetik bir inkâr. Sade, süssüz ve konforsuz (modern Latin Amerikalı, Güney Amerikalı ve Avrupalı analistlerin danışma odalarından birkaç örnek için bkz. (resim 8.16-8.21): Freud'un oryantalist sembolikliğiyle süslü divanının bir reddi gibi.

Bazı modern analistlerin ofis dekorundaki sadelik ve konforsuzluğu Freud'un bollukla kendini açığa vuran danışma odası motifine karşı bir uzaklık yansıtıyor.¹⁷ Bugünün standartlarında Freud'un profesyonel iç dekorasyonu topluluk seven ve konuşkan görünüyor. Mobilyaları ve antikalarıyla arkeolojik bir gerçek arayışını (aynı zamanda analitik çalışmaya doğru topografik bir tavır), temsil eden, sahneleyen ve aşıl原因 Freud, bugünün daha aşırıya kaçmaktan sakınan, anonimlikle olan yüzleşmelerini kusurlu bir şekilde sergileyen ve şimdi de bazen kendini silme ve özelliğinin reddini yansıtan analistlerin zıttını teşkil ediyor. Ofis riyazeti' anonimliği somutlaştırıyor. (Analistler, polis ya da postacılar gibi üniforma giyebilirler ama bunu yapmıyorlar.)

169

8.16

Dan Welldon, 1993'ten 1997'ye kadar Uluslararası Psikanaliz Derneği'nin başkanlığı yapan Horacio Etchegoyen (1919–2016) divanının arkasında, Buenos Aires, 2007.

* ÇN: Riyazet: Nefsin isteklerini kırarak sadeliğe kaçma, kişisel zevklerden arınma.

170

Nathan Kravis

Analitik topluluk divanın ayırık bir temsilini taşıyor: Sembolik modern terapi divanı bilinçsiz bir şekilde Roman '*convivium*'unun yetersiz '*klinē*'si ya da '*lectum*'unu ve Freud'un libidinal nekropolüne gömülmüş antikalarıyla çevrili lüks *Türk divanını* yansıtıyor. Yadsınamayacak şekilde standart bir terapi divanı yok. Çok fazla tasarım tercihi olduğu ya da psikanalistler dikkat çekecek kadar kendilerini ifade edebildikleri için değil divan, stetoskop gibi tescilli bir gösterge olmadığı için.¹⁸ Çok uzun zamandır kültürel bir nesne ve karmaşık bir şecereye sahip olduğu için hiçbir analist jenerasyonu ya da topluluğu onu markalaştıramadı.

171

8.17

Shellburne Thurber, Buenos Aires,
analistin divanı, 2000.

8.18

Robert Tyson'ın divanı, Kaliforniya, 2002.

8.19

Pearl King'in (1918-2015) divanı, Londra, 2000.

8.20
Shellburne Thurber, Cambridge,
Massachusetts, analistin divani, 2000.

173

8.21

Claudia Guderian, Ulrich Stuhr'un divanı,
Hamburg, Almanya, 2002.

Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi

Nereden? Nereye? Nasıl?

Resmî deneysel çalışmalar yokken hiç kimse divan kullanımının hangi insanlar ya da hangi problemler için uygun olduğunu bildiğini iddia edemezdi. Fakat buna rağmen divan -ve bizzat uzanarak konuşma- lüks, iyileşme, yakınlık ve erotik özgürlük geleneklerinin kültürel olarak zengin ve merak uyandıran bir şekilde muğlak etkileşimiyle yüklü.

Divanın psikanalizdeki en erken kullanımı analist ve analiz edilenin ortaklıklarını aynı bağlamda ele aldıkları bir merasimin sahnelenmesiydi. Aynı zamanda daha önce çokça kez kullanılmış olduğu kadar heyecan verici bir yenilik olan bu yolda beraber seyahate çıktıklarını da garantiliyordu.

Bugün divan yalnızca bu uygulamada katılımcı olmayanlar için bir ikon değil (bkz. resim 9.1). Aynı zamanda analitik ikiliye onları rahat bir şekilde klinik bir geleneğe konumlandırarak da hizmet ediyor. Deneysel bir doğrulama olmasa bile divanın ikonik konumu sayesinde oluşan yaygın kültürel bir doğrulamanın keyfini çıkarıyor.

Analistin divanda yatma daveti, ritüel bir tören olarak da görülebilir. Yalnızca rutinleşmiş bir prosedür anlamında değil, aynı zamanda daha derin anlamıyla, 'daha derin bir kendini bilme hâline doğru aydınlatıcı bir geçiş töreninin' parçası olarak 'kasıtlı olarak kendi yerini değiştirme ya da rotanı değiştirme' hâli. Terapi divanı, kendini keşfetmenin kültürel bir amblemi hâline geldi.²

9.1

New York metro
poster, 1991.

(Bazıları aynı huzuru kilise
sıralarında otururken buluyor.
Paskalya'da eve gelin. New York
katolik başpiskoposluğu)

9.2
Anonim, çıplak kadın çalışması, 1853.

9.3

Ağustos 'kötü bir aydır,'
New Yorker kapağı, 2004.

9.4

'Burunda Ağustos' New
Yorker karikatürü, 2009.

Analistin *ahlaki iç dekorasyonu* (bkz. bölüm 8) samimi sohbetin cinselliğini kışkırtıyor ve uysallaştırıyor. Transgresyona (bkz. resim 9.2) ve ayrıma (bkz. resim 9.3 ve 9.4) aracılık ediyor.

Terapinin klasik psikanalitik teorisi içinde sırt üstü uzanmanın transgresyonal potansiyeli (bkz. resim 9.5 ve 9.6) tarafsızlığın, kaçınmanın ve anonimliğin teknik ilkelerinin kodlanmasıyla dengeleniyordu. Öyle ki divan hem samimiyetin *hem de* uzaklaşmanın yeri oluyordu.³ Analistle analiz edilen arasındaki ilişkide, yakınlık ve uzaklık bir bakıma duruşla ayarlanıyor. Klinik olarak bu analistin mesuliyeti altında sorgulamadan kabul ettiği dinamik, dalgalı bir dengeye dönüşüyor.

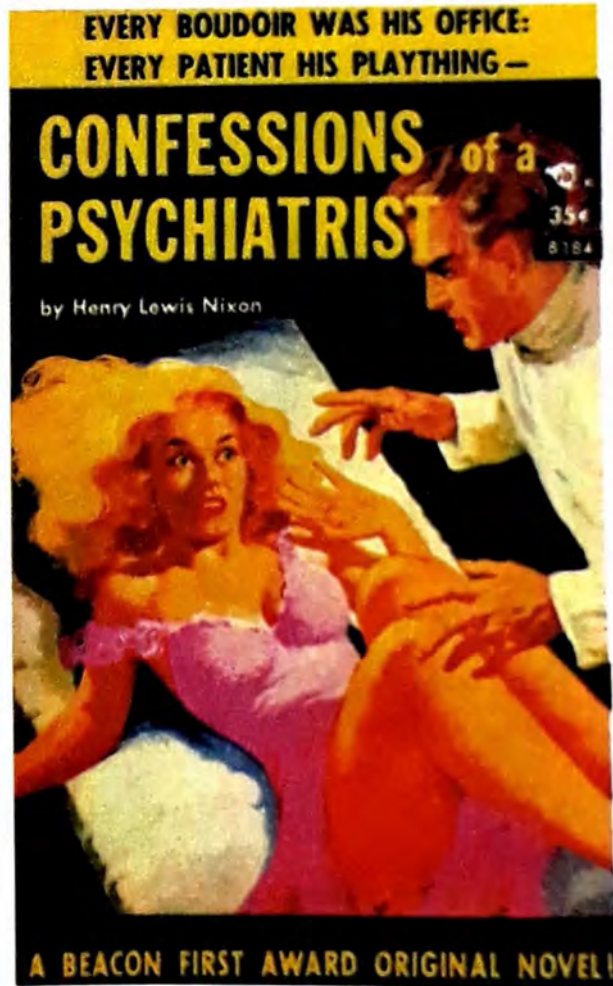
179

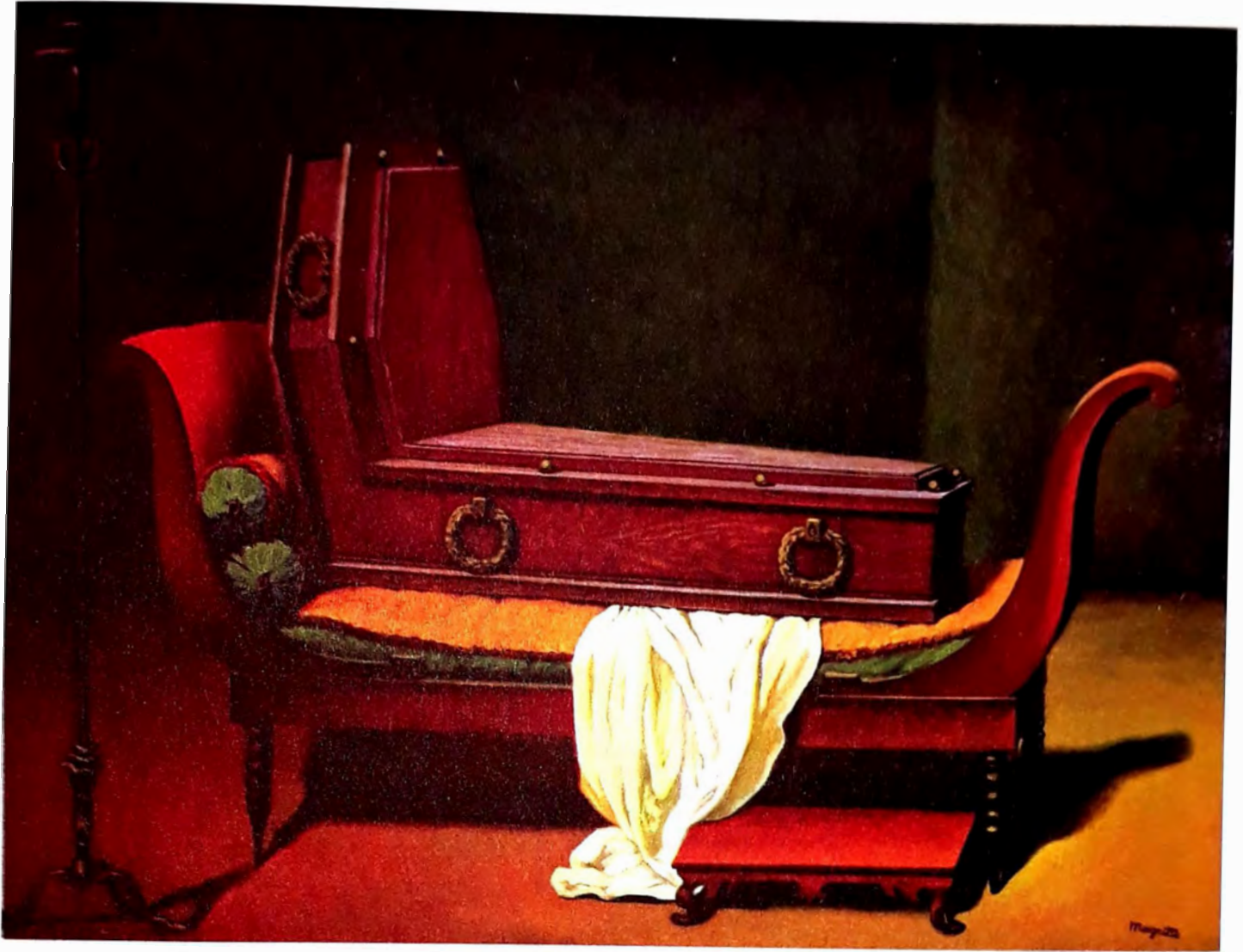
9.5

E. J. Bellocq, New Orleans hayat kadını, yak. 1912. Öznenin yukardaki resim 8.14 ve 8.16. 8.21'dekiler gibi bugün tam da tipik terapi divanı olarak tanımlanan, *chaise-longue* ya da yatılabilir divan üzerinde nasıl poz verdiğine dikkat edin.

9.6

Bir Psikiyatristin İtirafı, kapak illüstrasyonu, 1954.

9.7

René Magritte, Mme Récamier de David,
1951 (resim 4.1'le kıyaslayın).

Tüm analistler, baştan çıkarıcılıkla hissizliğin ikiz tehlikesiyle hesaplaşır (bkz. resim 9.7).

Divanın transgresyonel potansiyeliyle temasını kaybeden analistler divanı çağdışı ya da lüzumsuz bulacaklardır. Fakat sırt üstü uzanma konuşması çok bariz ama aynı zamanda kolaylıkla baskılanan tuhaflığıyla beraber, transgresyonel değerini her zaman sürdürecektir.⁴ Analitik ve transgresyonel bir çift. Analist ve analiz edilen, ikisi de fantezide ve birbirlerine ne söyleyebilecekleri konusunda sınır tanımazlar;⁵ yaratıcı bir çift olma uğruna sohbetin toplumsal normlarını kırarlar. Sırt üstü uzanma ve cinselliğin ayrılabilceğini düşünmek zaten aptalca olur, hele ki bu ikili ölümden bile ayrılmıyorken (bkz. resim 9.8 ve 9.9).⁶

Divanın tarihi bizlere onun acı çekme, iyileşme (bkz. resim 9.10), samimiyet ve bunların hem sanatta (bkz: resim 9.11) hem de tasarım ve dekorasyondaki can alıcı ifadelerini sürdüren köklülüğünü hatırlatıyor.

9.8

Etruscan lahiti,
MÖ 525–500.

9.9

II. Henry ve Akintanya'dan
Eleanor'un mezarı,
yak. 1210.

9.10

Asklepios bir genci iyileştirirken MÖ beşinci yüzyıl.
Hasta, geleneksel '*klinē*' üzerinde yaslanarak oturuyor
(bkz. bölüm 2).

9.11

Pablo Picasso, *Nu couché*, 1942.

Plato'dan Freud'a Terapi Divanının Gizli Tarihi

Divan kullanımını bir sahneleme olarak tarif etmek; doğru şekilde uygulandığında klinik yararlılığının gücünü hiçbir şekilde azaltmaz. Ama tıpkı serbest çağrışımın bir teknoloji olması gibi, divan kullanımı da bir teknik; ikisi de başlı başına bir analitik hedef değil.⁷ Rutin olarak ya da otomatikman divan kullanımını uygulayan analistler, sahte bir analizle sonuçlanabilecek konformizm riskini alırlar.⁸

Seans sıklığı ve duruşun deneysel statüsü hâlâ keşfedilmedi. Özellikle divan kullanımının yardımcı olabileceği spesifik problemler var mı? Kullanılması gerektiğini gösteren spesifik belirtiler ya da kullanılmaması gerektiğini gösteren kontrendikasyonlar* var mı? Peki ya analist kendini divandaki hastanın neresinde konumlandırıyor? Analitik ortamın 'kareografisi' önemli mi?⁹

Bunlar resmî bir çalışma bekleyen araştırma soruları. Bu sırada bu uzmanlık alanı, klinik geleneklere ve analitik bir süreci kolaylaştıran ne varsa haklı bir şekilde onu bir teknik olarak gören bireysel pratisyenin deneyciliğine güveniyor.¹⁰ Birinin herhangi bir şekilde kendi kendini analiz ettiği bir çalışmaya dahil olması için bir divanda yatıyor olması gerektiğini söylemek pek de mümkün değil gibi. Aynı zamanda birinin kendi iç hayal dünyasıyla iletişim kurma lüksü ve hastanın divan kullanımının analisti de gözettiği bir karşı aktarım imkânı olmadan klinik analitik bir çalışma yaptığını da hayal etmek zor.¹¹ Bu nedenle, şu anda divan kullanımını şart koşturmak ya da ondan vazgeçirmek tuhaf olur.¹²

9.12

New York metro poster, 1991.

(Bazıları aynı huzuru kilise sıralarında otururken buluyor. Paskalya'da eve gelin. New York katolik başpiskoposluğu)

* ÇN: Kontrendikasyon: Tedavinin uygun olmaması durumu.

Biri gerçekten de resim 9.12'deki reklamın söylediği gibi, 'aynı huzuru kilise sıralarında otururken' de bulabilir mi? Mümkün görünmüyor. Belki resim 9.13'teki görüntünün üstündeki yazıda da belirtildiği gibi farklı bir huzur vardır..

Divan kullanımı, kişinin başka bir yerde bulamayacağı tuhaf şekilde güçlü bir benlik sohbeti kapısını açıyor. Uzanma konuşmasının işlevi ve anlamı bu sohbetin kilit noktası. Uzanma konuşması iç ruhsal ve kişilerarası bir lüks hâlini yetkilendirecek şekilde serbest çağrışımın sınırını aşıyor. Uzanma konuşması sosyal dünyada hiçbir paraleli olmayan bir kendilik deneyimi sağlıyor.

Bu gerçek yine de bazı analistlerin divan kullanımına karşı bir saldırı başlatmalarını engellemedi. Bölüm 1'de de konuştuğumuz gibi divanla alay edildi -*meslek içinde*- sanki analiz edilene çocuk muamelesi yapılıyormuş gibi, analistin uyumsuzluk ve karşıtlık tarafını sakınarak ve analistle analiz edilenin birbirleriyle kuracakları sahici bir etkileşimi engelleyerek.¹³ Bunlar problemleri savlar çünkü hepsi değişmez, katı ve doktrinci. Analist, neler olduğunu hissetmek için çaba sarf etmek ve buna göre bir teknik uyarlamak yerine fazla kopuk kalıyor. Ama çok daha sinsice olanı, uzanma konuşmasına karşı bu kötüler mahremiyet ve özgürlüğe karşı da saldırıya geçmiş oluyor; hem analiz edilenin hem de analistin.

takip eden sayfalar

9.13

Psychoanalysis (çizgi roman dergisi)

açılış sayısı kapak illüstrasyonu

"İnsanlar Huzuru Psikanalizle Arıyor", 1995.

9.14

Psychoanalysis (Psikanaliz), 1955. Sayfa 1,

1. Sayıda anlatılan 3 vaka kayıtları boyunca

hikâyenin kahramanı olacak psikiyatristi-

psikanalisti tanıtıyor. Bir sonraki açılış cümlesinde

kahramanın ofis dekorunun 'zevкли' ve 'dingin'

olarak tarif edilmesine dikkat edin. '*Klinē*' benzeri

divanı yirminci ve yirmi birinci yüzyıl psikanalitik

uygulamalarla bağdaştırıyor.

(resim 8.14, 8.16 – 8.21 ve 9.5 ile kıyaslayın).

NO. 1
APRIL
10¢

LNT

People Searching for Peace of Mind through..

PSYCHOANALYSIS

FREDDY
CARTER

ELLEN
LYMAN

MARK
STONE

Introducing a
"NEW DIRECTION"
IN MAGAZINES...

AN ENTIRELY NOVEL
AND UNIQUE KIND OF
READING EXPERIENCE!

KAMEN—

THIS IS A PSYCHIATRIST! INTO HIS PEACEFUL, TASTEFULLY-DECORATED, SUBDUED OFFICE COME THE TORMENTED AND THE DRIVEN, SEEKING TO UNRAVEL THE TANGLED EMOTIONAL SKEINS THAT CLOUD AND KNOT THEIR BROKEN LIVES. SKILLFULLY GUIDED BY HIM PAST THE SUB-SURFACE REEFS OF FEARS AND GUILTS AND ANXIETIES, HIS PATIENTS EVENTUALLY DISCOVER FOR THEMSELVES THE COURSE TO SELF-UNDERSTANDING, PEACE AND TRUE PERSONAL HAPPINESS WHICH LIES LIKE A RICH TREASURE WAITING TO BE UNEARTHED. AND THE *MAP* TO THIS TREASURE... THE *KEY* TO ITS LOCK... IS *FOUND* THROUGH...

PSYCHOANALYSIS

THE PSYCHIATRIST IS WAITING NOW FOR THE *FIRST* OF *THREE NEW PATIENTS* WHO WILL COME TO HIM IN THIS ISSUE FOR *HELP*. WE WILL MEET THEM AND FOLLOW THEIR TREATMENT *TOGETHER*. *READY?* THEN LET'S OPEN THE FILE ON...

Peki, psikanalistleri kendi zanaatlarının ana özelliklerinden birini kötölemeye iten neydi? Danimarkalı filozof Søren Kierkegaard (1813–1855) 1846 tarihli bir yazısında öngörülü bir şekilde 'bizimki reklam ve tanıtım çağı'¹⁴ diyor. Böyle bir kendini açığa çıkarma ve aşırı şeffaflık çağında (bkz. resim 9.15), mahremiyet ve mahrem anlatımının değeri düştü ve sapkın bir eşitlikçilik formu yeni dindarlık oldu. Kierkegaard buna, insanların kıskançlığı engellemeye çalıştığı bir *ayarlama* süreci adını veriyor. "Özel olmak, bir hayal gibi algılsaydı herkes ona hayran olmaya hazır olurdu."¹⁵ Başlangıçta dalga geçilmeyen hiç kimse hayran olunan biri olamaz.

Ayarlama süreci aslında ortak bilinçaltı düzeyindeki kıskançlık için kültürel bir terapi. Şu anki çağda, dijital çağımızda, birinin terapistini Google'da aratmak trangresyonel değil, Google'da aratmak bir kural; transgresyonel olan şey mahremiyet. Kierkegaard'ın iç görüşünü derinleştirecek olursak: Anti-otoriter, aşırı şeffaflığın eşitlikçi çağında, mahremiyet ve içsellik için transgresyonel alanı muhafaza etmek çok daha zor. Artık içselleştirilmiş bir ayarlama süreci ve psikanalistlerin kendileri tarafından divan kullanımına yapılan somut saldırılar nedeniyle analitik çift kendi mahremiyetine saldırma riski altında ki bu da toplumsal normlar gereğince trangresyonel görünüyor. Divan kullanımına karşı dışlayıcı bir tavır, güç ve teslimiyet dinamiklerinin yüzeysel göstergeleriyle mantıklı hâle getirilebilir.¹⁶

Divan kullanımının serbest çağrışıma yardımcı olduğu ya da kısıtladığı söylenebilir, utanç dinamiklerinin keşfini kolaylaştırdığı ya da zorlaştırdığı, analistle analiz edilen arasında hakiki bir kişilerarası etkileşimin gelişmesini desteklediği ya da engellediği de söylenebilir. Başka bir deyişle geriletici ve çocuk muamelesi gibi olduğu ya da yetkilendirici ve özgürleştirici olduğu da söylenebilir. Bunların aynısı, psikanalitik tekniklerin neredeyse her yönü için söylenebilir. Zamanından önce duyarsızca ya da beceriksizce uygulanan her psikoterapik girişim, otoriter olarak deneyimlenebilir. Analiz edilenin divan kullanımını nasıl tecrübe edeceğine dair önsel varsayımlar sağlam bir temele dayanmıyor. Psikanalitik tedavide analist ve analiz edilen -metotları ve prosedürleri de dahil olmak üzere- analizin her yönünü tecrübeleyen tartışılabilir, açık bir sorgu ruhunu sürdürmekle görevli.

Klinik psikanalist için divan zengin bir aykırılık ve -kaçınmayla transgresyon, merasimle spontanlık, feragatle konfor, özirdemeyle fantezi arasında- bir gerilim yeri. Divanda analiz edilen, uzanma konuşmasının sağladığı lüks, özgürlüğe ve aynı zamanda sıkı bir çalışma içine giriyor.

Bazı modern analistlerin duygu ikilemine rağmen; divan, içerdeliğin ve kendini yansıtmanın sembolü olarak durmaya devam ediyor. Divanın soy kütüğü ve sembolizması, psikanalizin bir tedavi yöntemi olarak popülerliğinin söndüğü dönemde bile devam eden kültürel yankısını açıklamaya yardımcı oldu. Greko-Romen'in keyif ve dinlence ideallerinden Fransız Devrimi'ni takiben uzanma konuşmasının yeniden kullanımına kadar ve divanın on dokuzuncu yüzyılda tüberküloz sanatoryumlarında bir demirbaş olarak oraya çıkmasından modernist tasarımın ana unsuruna dönüşmesine ve konforla rahatlık metonimi hâline gelmesine kadar divan, öznellik ve bireyselliğin karmaşık bir belirteci olmayı sürdürüyor.

189

9.15

Şimdiki çağda kendini açığa çıkarma ve aşırı şeffaflık.

Notlar

Önsöz

1. Psk. disiplinleri terimi Rose'dan alınmıştır (1996).

Bölüm 1

1. Bkz. Lable ve diğ. (2010); Schacter ve Kächele (2010); Roose (2012).
2. Freud (1913).
3. İngiliz psikanalist W. R. Bion (1897-1979) analistin hayal etme ve kapsama kapasitesine ilişkin bir kavram geliştirdi (Bion 1967; 1970). Buradaki kapsama, analistin hastanın en yoğun ve acılı duygularını içerleme ve dönüştürme yetisini (bazen bozulan) ifade ediyor. Bu kısmen analistin hayal gücü rehberliğinde oluyor ki o da metabolizmanın hastanın duygusal deneyimindeki zorlu yönleri yorumlaması için yaratıcı bir şekilde ayrıntılara girmesini ve faydalı bir şekilde dile getirmesini sağlıyor. Bion'un (1967) analistin hayal etme kapasitesi düşüncesi, anneliğe özgü hayal etmeyle paralel, annenin konuşma öncesi bebeğin ihtiyaçlarını ve isteklerini anlama şekliyle. Sırt üstü uzanmış hastanın arkasında oturan ve yüz yüze etkileşimin sıradan sosyal işaretlerine dahil olmaktan kurtulmuş analist, hayal gücü daha kuvvetli ve üretken bir dinleme moduna erişebilir. Bu fikirler üzerine kısa bir özet ve modern analistlerin bunu kendi klinik çalışmalarına nasıl uyguladıklarına dair daha zengin örnekler için bkz. LaFarge (2009). Brown (2011) şu anki Bionyen düşünce ve bu düşüncenin klinik teori ve tekniğe uygulanışı hakkında daha dolu bir izah sunuyor. Bion'un hayal etme kavramı aynı zamanda Freud'un (1912) analistin eşit olarak askıda duran (evenly suspended) ya da serbest (free-floating) dikkat düşüncesinin abartılı hâli olarak da görülebilir.
4. Fairbairn (1958); Stern (1978). W. R. D. Fairbairn'in (1889-1964) başlıca katkıları Psychoanalytic Studies of the Personality (1952) isimli kitabında toplandı. Guntrip (1975) Fairbairn'le olan analizleri sırasında yattığı ve oturduğu süreçleri anlatıyor. Nesne ilişkileri teorisinin duayeni Melanie Klein (1882-1960) ise, yetişkinlerin tedavisinde Freud'un tavsiye edilen tekniğine sadık kaldı.
5. Kelman'in (1954) iddiasına göre; "Yaslanmanın, sırt üstü uzanma pozisyonunun ilk hâlimize yakın olduğunu, daha ilkel, temelimize daha yakın olduğunu destekleyen filogenetik ve ontogenetik kanıtlar var. Ekstensör kas grupları daha erken oluşuyor ve evrimsel olarak daha çok gelişiyor."
6. Birkaç yazar, Freud'un kişiliği ya da biyografi bağlamında bu şarta bir açıklama aramış. Gilman (1993) bu anlamda Freud'un Yahudilere karşı tavrından bahsediyor; Lichtenberg (1995) Freud'un tiksintisini utanç dinamiklerine bağlıyor. Bu da Forrest'la

(2004) yankılanan bir nokta. Friedberg ve Linn (2012) bunu Freud'un 'çözümlememiş görsel uyarıcılardan (pornografi gibi) cinsel haz alma çelişkilerine' dayandırıyor. Schacter ve Kächele (2010) Freud'un divanı hastaların öfke ifadelerini minimize etmek ve kendini görüş ayrılıklarından 'korumak' için tercih ettiğini iddia ediyor. Roazen (1975) de benzer bir şekilde Freud tarafında eleştiriye karşı yüz yüze etkileşimden sakınmaya kadar gidecek aşırı bir duyarlılık olduğunu ima ediyor. Greenberg (2001) divan kullanımını 'teknik avantajları yönünden rasyonelize edilmiş bir karşı aktarım mizansenin incelenmemiş ilk kayıtlı örneği' olarak tarif ederken Echoing Robertiello (1967), Jacobson (1995) ise bunu 'tarihin bir kazası' olarak adlandırıyor. Ayrıca bkz. Sirt üstü uzanma, kendiliğindenlik, algısal soyutlanma ve rüyaların canlılığı üzerine yazan Stern (1978). Bu yorumlar belki kavrayışlı olabilir fakat hiçbiri divan kullanımını benim yaptığım gibi, daha geniş kültürel kapsamında konumlandırma yollarını aramıyor. Psikanalizde bugün koltuğun işlevini savunan ve aleyhine yapılan tartışmalar Lable ve diğerleri tarafından değerlendirilmiş (2010).

7. Bkz. Stern (1978).

8. Celenza (2005) putlaştırılmasını yazıyor; Forrest (2004) ise onu küçük görenler arasında. Friedberg ve Linn (2012), divan kullanımının değerine karşı şüpheli yaklaşan yazarlar arasında. Schacter ve Kächele (2010) ise koltuğun pasiflik ve teslimiyeti katlayarak ardında, 'bu sayede konumunun getirdiği üstünlük, otorite ve gücün tadını çıkaran (448)' bir analist bıraktığına inananlar arasındalar. Yüz yüze analizin gerçekçiliği 'en iyi hâle getirdiğini (451)' varsayıyorlar. Roazen (1975) de divanın teslimiyete yol açtığını düşünenlerden. Cf. Ross (1999) ise geleneksel psikanalitik kurulumun anti-otoriter tarafında.

9. Bkz. Aruffo (1995); Goldberger (1995); Sadow (1995).

10. Robertiello (1967) 'tamamen saçma sapan bir çağdışılık' diyerek divanın işlevine hakaretler yağıyor. Daha yakın bir tarihte Forrest (2004), benim kesinlikle katılmadığım benzer bir görüşü benimsiyor. Benim açımdan, analiz edilen insanlar sırt üstü uzanmaya karşı birçok farklı tepki verebiliyorlar ve koltuk kullanımına ilişkin çeşitli tecrübeleri var. Sirt üstü yatar pozisyonda olmak sabit ya da kati değil, analiz edilen ve analiz eden onu yavaş yavaş çözmeye çalışırken değişebilir. Bazı hastalar divanda uzanmayı teslimiyet olarak hissedebilir ama çoğu zaman bu hissi de incelemek ve farklı hislerle değişip değişmeyeceğini ya da farklı hislere evrilip evrilmeyeceğini görmek de faydalı. Divanda uzanmanın çocuk muamelesi görüyormuş gibi hissettireceğini ya da divana karşı verilen tepkinin kalıcı olacağını önceden bilebileceğimizi iddia etmek mantıklı değil. (Bu konulara bölüm 9'da yeniden değineceğim.) Divan kullanımıyla ilgili değişen güven ve kaygı hisleri üzerine ilginç bir yaklaşım için bkz. Balint (1959).

11. Greencacre (1954), örneğin; onun zamanında bile 'çok fazla alaylı insan için' divanın 'psikanalitik olsa da olmasa da tedavinin temeli ya da göstergesi (635)' hâline geldiğini not düşüyor. Greencacre'nin modern versiyonu Kelman (1954) ise şöyle yazıyor; "Analitik Divan analizin yalnızca sembolü hâline değil, analizin kendisi hâline geldi." (65)

12. Freud (1913), (133-134) (vurgu eklendi).

13. *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud* (London: Hogarth Press, 1953–1974) kitabı, James Strachey çevirisi. Bkz. bölüm 7, not 22.

Bölüm 2

1. Gloag (1966)
2. Alıntı Brunner'dan (2013), 79. Devam ediyor ve şöyle açıklıyor; "Genel olarak, eski insanlar uyumak için taştan, tahtadan ya da topraktan yerler yapıyorlardı ve daha rahat etmek için üzerlerini kürk, yaprak, çim, yosun ya da samanla örtüyorlardı." Buna rağmen eski insanlar illa yere uzanarak uyumuyordu.
3. Brunner (2013), 81
4. Liddell ve Scott ([1871] 1935).
5. Özellikle *Devlet*'in II. ve X. kitaplarına bkz. Berger (2016) Sokrates'in bu bağlamda bahsettiği 'Klinopolis' ya da 'Divan Şehri' üzerine bir analiz sunuyor.
6. Bu tanım da Brunner'dan (2013), 82 alınmıştır.
7. Paragraftaki bu konu, Roller (2006) ve Dunbabin'in (2003) çalışmalarından yararlanarak yazılmıştır.
8. Yunan kelimesi συμπόσιον ('*symposion*'), Latince'ye daha aşina olanlar için kökteşi sempozyum; içen-arkadaş (συμπότης) kelimesi ve beraber içmek (συμπίνειν) fiilinden türemiştir. Bunun en klasik örneği Plato'nun *Symposium*'u (MÖ yak. 385-370).
9. Buradaki alıntılar Dunbabin'den (2003).
10. Roller (2006).
11. A.g.e. Roller'ın anlattığına göre, Antik Roma'da bir kölenin azadına giden üç yol vardı: (1) Sahibinin verdiği resmi emir; (2) Sahibinin son dileğiyle ya da vasiyetiyle serbest bırakılmak; (3) Kölelerin kendisi tarafından satın alınan özgürlük.
12. Rudofsky (1980), 26.
13. Gowers (2006), 7.
14. Rudofsky (1980).
15. Hamursuz Bayramı yemeğinde dört kadeh şarap içmek büyük ihtimalle Yunan '*symposion*'unundan kalan bir izi temsil ediyor.
16. Bu Roller'ın (2006) değindiği bir nokta. Sırt üstü uzanmış, yaslanmış ve sırt üstü yatmış kelimelerini birbirlerine alternatifli olarak kullandım. Sırt üstü yatmış ve yüzükoyun yatmış kelimeleri zıt anlamlı, ikincisi 'yüz üstü ya da karın üstü yatmak' anlamına geliyor (*OED*).
17. Kelman (1954); Rieff (1979). Ross (1999), George Klein'in görüşüne atıfta bulunuyor: Duruş kavrayıştır. (92)
18. Roller (2006).
19. Rybczynski (1986).
20. Gloag (1966); Pardailhé-Galabrun (1991). Orta Çağ Dönemi'nde ve Rönesans'ın başlarında Avrupa'nın her tarafında, "Yatak; edebiyat, resim ve noterliğe ait kayıtların gösterdiği üzere bir prestij öğesiydi." (Duby, 1988). Aynı zamanda "Sadık bir hizmetliye, muhtaç bir akrabaya ya da bir hastaneye miras bırakılan neredeyse tek eşyaydı." (a.g.e.).

Bölüm 3

21. *Oxford İngilizce Sözlük*'ten uyarlanmıştır. Gümrük binası anlamına gelen Fransızca kelime *douane*; kelimenin yasal, resmî ve politik çağrışımının bir göstergesi olarak Arapça *divan* sözcüğünden türemiştir.
22. *Lit de justice* üzerine derin bilgi için bkz. Hanley (1983), Holt (1988) ve Fraser (2006). Ayrıca bkz. Duby (1988). Son *lit de justice* için bkz. Schama (1989).

1. Wright (1962), 40.
2. *Oxford İngilizce Sözlük*'ten (OED). 1576 yılına ait alıntı Fleming isimli yazara ait. OED'de on altıncı ve on yedinci yüzyıllar arasında aynı anlam karmaşasını gözler önüne seren Bacon (1605), Milton (1667) ve diğerlerinden örnekler mevcut. Ayrıca bkz. Duby (1988).
3. Bkz. Campbell (1999), 327.
4. Rybczynski (1986), 83.
5. A.g.e. Ayrıca bkz. Thornton (1984).
6. Rybczynski (1986), 95. On sekizinci yüzyılın ikinci on yıllık döneminde Fransa'da halka etekler moda oldu. Bu nedenle *menuisierler** eteğin sığabilmesi için sandalyelerin kollarını geriye almak zorunda kaldı (Verlet, 1991).
7. Bkz. Talbott (2002); DeJean (2009).
8. Alıntılar DeJean'dan (2009), 115-124.
9. Pardailhé-Galabrun (1991), 101. *Kanepé* (sofa) kelimesinin bulunduğu diller: Fransızca, Almanca, İtalyanca, İspanyolca, Portekizce ve İngilizce.
10. Verlet (1991).
11. *Contingent causation* terimi Gaddis'ten (2002) alınmıştır.

Bölüm 4

1. Tedavi, erotizm ve transgresyon potansiyelinin problemleri bölüm 9'da yeniden döneceğiz. Seks düşkünü erkek doktorunun elden ayaktan düşmüş ya da öyle değilse de sırt üstü yatmış kadın hastasıyla olan resmi çok açık bir şekilde psikanalizin gelişini gösteriyor. Bununla beraber oturan erkek analistin, uzanan kadın analiz ediliyle beraber resmi ne yazık ki psikanalizin sınır ihlali yanlışlarıyla dolu erken tarihini de yansıtır.
2. Bkz. Kasson (1990); Talbott (2002); DeJean (2009).
3. Rybczynski (1986); Pardailhé-Galabrun (1991); DeJean (2009).
4. Rybczynski (1986); Pardailhé-Galabrun (1991).
5. Özelleştirilmiş 'banyo' odaları on sekizinci yüzyıl ortalarındaki Parizyen malikânelerinin (*hôtels*) %10'undan daha azında vardı ama 1801 itibarıyla 1770'ten beri inşa edilen lüks konutların yaklaşık %30'u buna sahipti (Pardailhé-Galabrun, 1991).

* ÇN: Menuisier: Fransızca marangoz.

6. Pardailhé-Galabrun (1991).

7. A.g.e. John Harrington'un tuvaleti 1596'ya dayanıyor ama Braham Tuvaleti, pis su kokusunu engellemek için su perdeli tuvalet 1778'de icat edildi (Rybczynski 1986). Bu alanda on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısına ve yirminci yüzyılın başlarına kadar önemli bir değişiklik meydana gelmedi. 1860'a kadar Parislilerin ev içinde içme suları yoktu; gaz ve elektrik tesisatı Paris'te 1878'de başladı. Su şebekeleriye 1883'te (Pardailhé-Galabrun, 1991); sifonlu tuvaletler 1880'lerin ortalarına kadar nadirdi (Perrot, 1990). Sifonlu tuvaletlerin seri üretimi Londralı su tesisatçısı Thomas Crapper tarafından 1860'larda başlatıldı (DeJean 2009). Fransa'ya ait 1886 tarihli bir nüfus sayımı belgesi, Marseille'deki evlerin yüzde 40'ından fazlasında atık tasfiyesi olmadığını gösteriyor (Perrot, 1990). Genel olarak 1890'dan önce merkezi ısınma, sıhhi tesisat, sıcak ve soğuk şebeke suyu, elektrik ışığı, enerjisi ve asansörler nadirdi ya da kullanılamıyordu. 1920 itibarıyla ise tüm bunlar yaygın bir şekilde kullanılır oldu (Rybczynski, 1986).

8. DeJean (2009).

9. Giyim tarihinde bu bakış açısı için bkz. Davenport (1948) ve Boucher (1987).

10. Buradaki tartışma DeJean'dan (2009), 139 geliyor.

11. Trevor-Roper (1969); Midelfort (1972); Roper (2004).

12. Bu bağlamda Belinda Jack'in (2012) kadın okur tarihi konusundaki muhteşem anlatımına bakabilirsiniz.

Bölüm 5

1. Campbell (1999).

2. Resim 5.13 ve 5.14 bize bir *triklinyum* hortlağıyla sunulmuş! (bkz. bölüm 2.) *Plus ça change, plus c'est la même chose.**

3. A.g.e.

4. Streptomisin, rifampin ve iproniazit 1950'lerde tanıtılmıştı. Şans eseri, iproniazit tedavisi gören ve depresyon belirtileri olan tüberküloz hastalarında iyileşme gözlemlenmesi sayesinde, psikiyatriye monoamin oksidans inhibitörlerini, MAOI olarak bilinen antidepresan ilaç sınıfını getiren tüberküloz oldu.

5. Campbell (1999).

6. A.g.e.; Talbott (2002).

7. Campbell (1999).

8. Talbott (2002), 126.

9. Housholder (1974); Speert (1973); Talbott (2002).

10. Mayer (2006), 49.

* ÇN: Fransız romancı ve editör Jean-Baptiste Alphonse Karr'a ait "Ne kadar değişirse o kadar aynı kalır." anlamına gelen bir deyiş.

11. Talbott (2002). Başka bir deyişle zirve üretim tam olarak, Freud ön-psikanalitik (hipnotik) tedavide divan kullanmaya başladığı zaman gerçekleşti (bkz. bölüm 6).

12. Bunlara Josef Hoffmann, Jean Prouve, Charlotte Perriand, Le Corbusier, Mies van der Rohe, Marcel Breuer, Alvar Aalto ve Serge Chermayeff de dahil (Campbell 1999; Campbell 2005).

Bölüm 6

1. *Akıl hastalıkları uzmanı*, 'deli' olarak addedilen insanların tedavisinde uzmanlaşmış insanlar ya da psikiyatristler için kullanılan eski bir terimdi. Terimle ilgili daha eksiksiz bir çalışma için bkz. Makari (2015).

2. Terimin kökeni ve on dokuzuncu yüzyıl hipnozu ve mesmerizm ile hipnotik tedavi için bkz. Kravis (1988).

3. Bu konuda on dokuzuncu yüzyıl sonları ve yirminci yüzyıl başlarında önde gelen bir hipnoz pratisyeninden daha güvenilir bir açıklama için bkz. Forel (1906).

4. Freud (1886; 1888–1889; 1892–1894). Jean-Martin Charcot (1825–1893) 1878'de hipnoz üzerine çalışmaya başladı. Charcot ve Salpetriere'deki takipçileri, telkin edilebilirliği hipnoza karşı hassasiyetini açığa kavuşturarak histerinin alamet-i farikası olarak gördüler. Nancy okuluyla rekabet hâlinde olan Ambroise Auguste Liébeault (1823–1904) ve onun takipçileri, telkin edilebilirliği evrensel bir insan özelliği olarak gördüler. Liébeault'un görüşleri 1880'lerde Hippolyte Bernheim (1840–1919) tarafından popülerleştirildi. Bernheim (1888; [1891] 1980) ise hipnozun normal telkin edilebilirliği yalnızca artıracağını belirtti. Bkz. Kravis (1988). Psikanalizin on dokuzuncu yüzyıl Avrupa kapsamı dışında daha geniş ilerlemelerini içeren harikulade tarihi için bkz. Makari (2008).

5. Bu noktada bkz. Mayer (2006; 2013). Aynı zamanda, Forel'in bu konu hakkındaki kitabıyla ilgili Freud'un coşkun değerlendirmesine de bakabilirsiniz (Freud 1889).

6. Mayer (2006), 49.

7. Swaan (1977). Swaan, Viyana'daki bu ofis tabanlı özel muayene trendlerinin 'Alman şehirlerindekiyle benzer ve genel hatlarıyla oradakilerle eş zamanlı' olduğunu söylüyor. (385)

8. Freud (1925), 16.

9. Freud (1888), 55.

10. Monell (1900); Kellogg (1910).

Bölüm 7

1. Breuer and Freud (1895).

2. Freud (1901).

3. Bu etki hakkındaki yorumlarını görmek için bkz. Breuer ve Freud (1895, 108-109) ve Freud (1910).

4. Swales (1986), 52.
5. Swales (1986) morfinin bırakılma nedeninin Anna'nın histerik belirtilerinin etiyolojisindeki olası iyatrojenik* faktörler olduğunu düşünüyor.
6. A.g.e.
7. Swales (1986), 74-75.
8. A.g.e.
9. Buradaki kanıt biraz muğlak. Tıbbi bir sözlüğün 1891 yılına ait makalesinde Freud hastasını 'rahat bir sandalyeye' oturttuğunu anlatıyor (Freud, 1891, 108). Bir taraftan da "A Case of Successful Treatment by Hypnotism"de (Hipnoztizmayla Yapılan Başarılı Bir Tedavi Vakası) (Freud 1892-1893) anlatılan hasta ise tedavisi boyunca tartışmaya kapalı bir şekilde uzanır hâlde.
10. Dikkatimi bu konuya çektiği için Rhode Island Tasarım Okulu'ndan (RISD) Dr. Eric Anderson'a minnettarım.
11. Sarnitz ve Scholz-Strasser (2015), 11.
12. Bkz. Collins (2013).
13. Fuss (2004); Swales (1986); Warner (2011).
14. Akademisyenler bu kilimin hediye mi yoksa satın alma mı olduğu konusunda farklı fikirlere sahip. Warner (2011) nişan hediyesi olduğunu söylüyor ve Uzmanlar sonradan kilimin Ghashgha'i parçası olduğunu (Freud'un zannettiği gibi İzmir'den değil), dokumanınsa İran ve Türkiye sınırındaki Fars bölgesinin değişen kırları ve vadilerinde koyun ve keçi güden büyük göçebe kabilesine ait olduğunu tespit ettiler. (415) Burke (2006) ise bunun Freud'un 1891'de Avusturya Ticaret Müzesi'ndeki bir sergiden satın aldığı İranlı Kaşkay (ya da Ghashgha'i) kilimi olduğunu ileri sürüyor.
15. Moritz Freud, Sigmund Freud'un kuzeniydi ve Selanik'te tüccarlık yapıyordu. Mart 1887'de Freud'un kardeşi Marie (Mitzi) ile evlendi.
16. Bkz. Breuer ve Freud (1895), 110-111
17. Freud (1904).
18. Swaan (1977).
19. Freud (1904). Bu konuya Mayer (2006) değiniyor.
20. Said (1978).
21. Freud (1913).
22. Freud'un *Gesammelte Werke*'deki kullanımına *Divan*, *Diwan*, *Kanapee*, *Ruhebett* ve *Sofa* (Kanepe) dahil ama *Couch* (Divan) yok. Strachey, *Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud*'da tüm bu terimleri *sofa* (kanepe) olarak çevirmiş. *Couch* (divan) kelimesi *Standard Edition*'da isim olarak değil, fiil olarak kullanılıyor. Freud'un

* ÇN: İyatrojenik: Bir hekimin hatalı teşhis ya da tedavisinden kaynaklanan istenilmeyen durum (yan etki, enfeksiyon vb.).

Laplanche tarafından denetlenen PUF çevirisi de dahil olmak üzere *couch* (divan) teriminin modern Fransızca çevirilerindeki karşılığı ise *lit de repos*. Modern Alman jargonunda da *die Couch* (dişi), *der Diwan* (erkek), *das Kanapee*, *das Sofa* (ikisi de nötr) kelimeleri var. Bugün tipik bir ifade ise şöyle; "Ich bin reif für die Couch," kelimesi kelimesine: Divan zamanım geldi demek. O kadar yoruldum ya da o kadar moralim bozuk ki bir molaya ihtiyacım var anlamında kullanılıyor. Profesyonel yardıma ihtiyacım var anlamına gelmiyor. Ama "Sie ist ein Fall für die Couch" cümlesi kelimesi kelimesine; "O divanlık bir vaka." demek. Anlamı: Onun (gerçekten) psikoterapiye ihtiyacı var.

23. 1840'larda Amerika'da dagerreyotipi* tekniğiyle her yıl 3 milyon fotoğraf basıldığı tahmin ediliyor ve 1850'lerdeyse bu sayı çok daha fazla (Grier 1988). Bu çarpıcı bir bilgi çünkü 1850 nüfus sayımına göre Amerika nüfusu 3 milyon köle de dahil olmak üzere 23 milyondur. Dagerreyotipi tekniği 1850'lerde 25 sente mal oluyordu. Birçok on dokuzuncu yüzyıl Amerikan ailesi için ölüm sonrası Dagerreyotipisi merhum çocuklara ait ilk ve tek portreydi (Burns 1990). 1640'tan 1760'a kadar çocukların on yaşına kadar hayatta kalabilme oranı %74'tü ama bu on dokuzuncu yüzyıl sırasında %50 ya da daha azına düştü (Burns 1990).

Bölüm 8

1. Winnicott ([1960] 1965), 39.
2. Ahlaki iç dekor terimi Snodin ve Howard'dan (1996, 147) alınmıştır.
3. Analistin *ahlaki iç dekoru* derken analistin *sahnelenen* (sözsüz olarak iletilen) ahlaki duyarlılığını kastediyorum. Nasıl ve nerede sahnelenen? Estetik olarak, analistin danışma odasında. Ancak ahlaki derken de ne etik kılavuzluktan, iyi ya da kötü davranıştan, ne de karşıya aktardıklarından ve analitik süreçteki rollerinden bahsetmediğimi açıklığa kavuşturmalıyım. Bunların yerine sözsüz olarak kendini ifade etmekten bahsediyorum: Görünüşle nakledilen ve ofis dekoru ve mobilyalarla sahnelendiği gibi analistin giyim kuşamı ve duruş biçimiyle de sahnelenen ahlaki ve toplumsal değerler.
4. Bkz. Snodin ve Howard (1996).
5. Beecher ve Stowe (1869).
6. Snodin ve Howard (1996).
7. Bu alıntılar O'Donoghue'den (2004), 665 ve 662.
8. Bkz. Gamwell and Wells (1989), Kuspit (1989), Forrester (1994) ve O'Donoghue (2004). Schliemann 1873'de Troy'da ilk büyük bulgularını gerçekleştirdiğinde Freud 17 yaşındaydı. Tutankhamun'un mezarı 1922'de, Freud 66 yaşındayken keşfedildi.
9. Freud bunları 1931'de Stefan Zweig'e yazdığı bir mektupta söylüyor (Forrester tarafından alıntılanmış, 1994).

* ÇN: Dagerreyotipi: Eski bir fotoğraf basma tekniği. Tarihte ilk çekilen insan fotoğraflarının bu teknikte çekildiği düşünülmektedir.

10. Fuss (2004), 79. Freud'un neredeyse 2.000'e yakın nesnesi vardı; çoğu heykel, birçoğu Mısır'dan ama aynı zamanda Yunan, Romen, Yakın Doğu ve Asya'ya ait eşyalar (Gamwell and Wells 1989).
11. Cf. Kuspit (1989).
12. Bkz. Forrester (1994).
13. Fuss (2004), 90.
14. Bkz. Kravis (1988).
15. Forrester (1994).
16. Verlet (1991).
17. Analistlerin analitik duruma karşı yaşadıkları duygu ikilemi, benim başka bir yerde çok daha detaylı bir şekilde keşfettiğim bir konu başlığı (Kravis 2013a; 2013b).
18. Amerikalı psikanalistlerin en parlak çağı olan 1950 ve 1960'larda hatta bir ölçüde 1970 ve 1980'lerde, psikanalist olmayan birçok akademik psikiyatrist ve psikolog, ofislerini yine de divanla döşüyorlardı. Bu açıdan divan *psk.* disiplinlerine kadar ulaşan pan-profesyonel bir imleyendi.

Bölüm 9

1. Sherwin (2011), 116-117 "Geçiş töreni aynı zamanda antik Yunan'a ait *ekphrasis*'e dayanıyor. Yeni kişiyi; dönüştürücü bir iç görü sağlayan, bir tecrübe, bir olay, bir aydınlanma anı aracılığıyla epistemolojik ve varoluşsal bir eşiğe, bir gerçeklikten diğerine getirmek." (Sherwin 2011, 217).
2. *Kültürel anlatı* terimi Kirschner'den (1996) alınmıştır.
3. Bkz. Goldberger (1995). Klauber (1981, 51) hastanın sırt üstü uzanma duruşunun uzaklaştırıcı yönlerini vurguluyor ki bu da ona göre, analitik sohbetin samimiyetiyle dengeleniyor. Kelman'ın (1954) 'Analistin divan pozisyonu (75) için nevrotik ihtiyaçları' alt başlıklı kırpılmış tartışması ikna edici değil ama hem analistin hem de analiz edilenin yakınlık ve uzaklığı ayarlamak için divanı kullanması kavramını ifade etmek adına erken bir girişim olarak bir takdir hak ediyor.
4. Psikanalizin transgresyonel olduğuna dair hassaslık, analitik tedavi hakkında sıklıkla söylenen son derece nefsine düşkün, ölçüsüz ve savurgan olduğuna dair kavramdan geliyor.
5. Söylemeye gerek bile yok fakat analistlerin yaptığı esas sınır ihlalleri meslek ahlakına aykırı, zararlı ve analitik karşıtıdır.
6. Ariés (1962) Elizabethyen mezar heykelinin aile portrelerinin eski bir şekli olarak uzanma figürleriyle yan yana gösterilmesinden bahsediyor.
7. Aynı noktaya Aruffo (1995) tarafından değiniliyor.

* ÇN: Ekphrasis: Eski Yunan retorikçilerinin görsel bir sanat eserinin dramatik ve grafik tasvirine verdikleri ad.

8. Bu şimdiye kadar analitik çalışmanın özel bir problemini temsil ediyor. Adaylar, denetlenen analizlerinin dış gözlemciler (denetmenler, İlerleme ya da Eğitim Komiteleri vb.) bir analizin nasıl görünmesi 'gerektiğinin' standardize edilmiş ya da herkesin inandığı hâline olabilecek en yakın şekilde uygulamak zorunda oldukları hissettiriliyor. Bu analist adayını koltuk kullanımının otomatik ya da prematüre bir uygulamaya zorluyor ve analiz edilen yatmıyorsa bu bir başarısızlık hissine sebebiyet veriyor (Kulish 1996; Lable ve diğ., 2010). En ideali, adaylar divan kullanımına dahil olan iki taraf için bunun anlamını, avantajlarını ve dezavantajlarını her analiz edilende analitik olarak keşfetmek adına daha özgür hissetmeli. (Benzer bir bakış açısına Celenza 2005 tarafından da değiniliyor. Divan kullanımıyla ilgili esnek bir yaklaşım savunmasına daha erken tarihte yazılmış bir örnek için -şaşırtıcı bir şekilde, ortodoksçu psikanalitik döneminde yazılmış- Kelman'a 1954 bakabilirsiniz.)

9. Bu konu detaylı bir şekilde Kelman (1954) tarafından yazılmış ve Carlson (2002) tarafından dikkatli bir şekilde yeniden incelenmiş. Kulish (1996) divan kullanımına direnme ve daha eski psikanalitik yayınlarda kullanımıyla ilgili yetersizlik ve kontrendikasyonlarının geleneksel kavramları üzerine yazılanları inceliyor. Sonrasında hassasiyetle raporladığı ve klinik olarak kullanışlı olan kendi vaka örneğini öneriyor.

10. Ogden (1996).

11. Hastanın divan kullanımının analiste karşı aktarımı zapt etmesi için daha büyük bir fırsat gözetiyor olmasına Gedo (1995) tarafından değiniliyor.

12. Skolnick (2015) haklı olarak, 'psikanalizle divanın gerekli kullanımının keskin eşleşmesini' eleştiriyor (630). Ama buna rağmen aynı zamanda, divan kullanımını analitik bir sürecin olmazsa olmazı olarak görenlere karşı da bir korkuluk argümanı inşa ediyor (634 ve birçok yerde).

13. Örneğin; bkz. Forrest (2004), Schacter ve Kächele (2010), Friedberg ve Linn (2012), Skolnick (2015). Aynı doğrultuda yazılmış çok daha eski (ve sıklıkla alıntısı yapılan) yazar Robertiello (1967).

14. Kierkegaard ([1846] 1962), 6.

15. A.g.e. 18-19 Kierkegaard insanların 'özelde önemsiz sayılan şeylere topluma açık yerlerde hayran olmaya' fazlasıyla hazır olduklarını da ekliyor (9).

16. Toplumsal olarak bu, divan kullanımına psikanalizin *içinden* yapılan son saldırılar tarafından da gözler önüne seriliyor. Esnekliğin ve bir hastanın tavsiye edildiğinde divan kullanımına karşı isteksizliği peşin hükümlü davranmadan analitik bir şekilde keşfetmenin sağduyulu ilkelerinden ya da Goldberger'in (1995) divanın nasıl koruyucu bir şekilde kullanılabileceği dair zarif gözlemlerinden bahsetmiyorum. Kendini bugünün eşitlikçi Zeitgeist kabuğuna saran analistlerden, divanı otoriter bir dönemden kalan bir yadigâr gibi gören ve kullanımını öncül bulan, hastalara çocuk muamelesi yapan ya da hakiki bir bağdan sakınan analistlerden bahsediyorum.

* ÇN: Korkuluk argümanı: İngilizce: straw man argument. Kendi iddiasını güçlendirmek için karşı tarafın gerçek iddiası yerine iddianın en zayıf ve duygusal yönünü bularak (bir bakıma iddiayı çarpıtarak) hücum etme durumu. Samandan yapılmış bir korkuluğu devirmek gerçek bir kişiyi devirmekten daha kolay olacağı için korkuluk argümanı/safsatası olarak adlandırılmıştır.

Referanslar

SE = *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud* [Sigmund Freud'un Tüm Psikolojik Çalışmalarının Standart Baskısı], 24 vol., ed. ve çev. J. Strachey, A. Freud. London: Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis ile birlikte, 1953-1974.

Ariès, P. 1962. *Centuries of Childhood: A Social History of Family Life*. R Baldick, çev. New York: Knopf.

Aruffo, R. N. 1995. The Couch: Reflections from an Interactional View of Analysis. *Psychoanal Inq* 15: 369–385.

Balint, M. 1959. *Thrills and Regressions*. Madison, CT: International Universities Press.

Barwise, S. 1916. A Note on the Derbyshire Sanatorium. *Brit J Tuberculosis* 10(3): 126–131.

Beecher, C. E., and Stowe, H. B. 1869. *The American Woman's Home*. New York: J. B. Ford.

Berger, H. 2016. Couch City: The Discourse of the Couch in Plato's "Republic." https://www.academia.edu/2518590/Couch_City_The_Discourse_of_the_Couch_in_Platos_Republic (24 Ağustos 2016'da erişim yapıldı).

Bernheim, H. 1888. *Suggestive Therapeutics: A Treatise on the Nature and Uses of Hypnotism*. C. A. Herter, çev. New York: G. P. Putnam's Sons.

Bernheim, H. [1891] 1980. *Hypnotism, Suggestion, and Psychotherapy: New Studies*. R. S. Sander, çev. New York: International Universities Press.

Bion, W. R. 1967. *Second Thoughts: Selected Papers on Psycho-Analysis*. London: William Heinemann Medical Books.

Bion, W. R. 1970. *Attention and Interpretation*. London: Tavistock.

Boucher, F. 1987. *20,000 Years of Fashion: The History of Costume and Personal Adornment*. New York: Abrams.

Breuer, J., and Freud, S. 1895. *Studies on Hysteria*. SE 2

Brown, L. J. 2011. *Intersubjective Processes and the Unconscious: An Integration of Freudian, Kleinian and Bionian Perspectives*. London: Routledge.

Brunner, B. 2013. *The Art of Lying Down: A Guide to Horizontal Living*. L. Lantz, çev. Brooklyn: Melville House.

Burke, J. 2006. *The Gods of Freud: Sigmund Freud's Art Collection*. Knopf Australia.

- Burns, S. B. 1990. *Sleeping Beauty: Memorial Photography in America*. Altadena, CA: Twelvetreestrees Press.
- Campbell, M. 1999. From Cure Chair to *Chaise Longue*: Medical Treatment and the Form of the Modern Recliner. *J Des Hist* 12(4): 327–343.
- Campbell, M. 2005. What Tuberculosis Did for Modernism: The Influence of a Curative Environment on Modernist Design and Architecture. *Med Hist* 49(4): 463–488.
- Carlson, D. A. 2002. Free-Swinging Attention. *Psychoanal Q* 71: 725–750.
- Celenza, A. 2005. Vis-à-vis the Couch: Where is Psychoanalysis? *Int J Psychoanal* 86: 1645–1659.
- Charlish, A., ed. 1976. *The History of Furniture*. London: Orbis.
- Collins, L. 2013. London Postcard: Fixer-upper. *New Yorker*, 2 Aralık, 23–24.
- Davenport, M. 1948. *The Book of Costume*. New York: Crown Publishers.
- DeJean, J. 2009. *The Age of Comfort: When Paris Discovered Casual—and the Modern Home Began*. New York: Bloomsbury.
- Duby, G., ed. 1988. *A History of Private Life*, vol. II: *Revelations of the Medieval World*. A. Goldhammer, çev. Cambridge, MA: Belknap Press.
- Dunbabin, K. M. D. 2003. *The Roman Banquet: Images of Conviviality*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Erb, W. 1883. *Handbook of Electro-Therapeutics*. L. Putzel, çev. New York: William Wood.
- Fairbairn, W. R. D. 1952. *Psychoanalytic Studies of the Personality*. London: Tavistock/Routledge.
- Fairbairn, W. R. D. 1958. On the Nature and Aims of Psycho-analytic Treatment. *Int J Psychoanal* 39: 374–385.
- Forel, A. 1906. *Hypnotism, or Suggestion and Psychotherapy: A Study of the Psychological, Psycho-Physiological and Therapeutic Aspects of Hypnotism*. Çev. the 5th German baskı: H.W. Armit. London: Rebman.
- Forrest, D. V. 2004. Elements of Dynamics III: The Face and the Couch. *J Amer Acad Psychoanal and Dynamic Psychiatry* 32(3): 551–564.
- Forrester, J. 1994. ‘Mille e tre’: Freud and Collecting. In J. Elsner and R. Cardinal, vers. *The Cultures of Collecting*, 124–251. London: Reaktion Books.
- Fraser, A. 2006. *Love and Louis XIV: The Women in the Life of the Sun King*. New York: Anchor Books/Random House.
- Freud, S. 1886. Preface to the Translation of Charcot’s *Lectures on the Diseases of the Nervous System*. SE 1.
- Freud, S. 1888. Hysteria. SE 1.
- Freud, S. 1888–1889. Preface to the Translation of Bernheim’s *Suggestion*. SE 1.

- Freud, S. 1888-1892. Papers on Hypnotism and Suggestion: Editor's Introduction. **SE 1.**
- Freud, S. 1889. Review of August Forel's *Hypnotism*. **SE 1.**
- Freud, S. 1891. Hypnosis. **SE 1.**
- Freud, S. 1892-1893. A Case of Successful Treatment by Hypnotism. **SE 1.**
- Freud, S. 1892-1894. Preface and Footnotes to the Translation of Charcot's *Tuesday Lectures*. **SE 1.**
- Freud, S. 1901. *The Psychopathology of Everyday Life: Forgetting, Slips of the Tongue, Bungled Actions, Superstitions and Errors*. **SE 6.**
- Freud, S. 1904. Freud's Psycho-Analytic Procedure. **SE 7.**
- Freud, S. 1910. Five Lectures on Psycho-Analysis. **SE 11.**
- Freud, S. 1912. Recommendations to Physicians Practising Psycho-Analysis. **SE 12.**
- Freud, S. 1913. On Beginning the Treatment. **SE 12.**
- Freud, S. 1925. *An Autobiographical Study*. **SE 20.**
- Friedberg, A., and Linn, L. 2012. The Couch as Icon. *Psychoanal Rev* 99(1): 35–62.
- Fuss, D. 2004. *The Sense of an Interior: Four Writers and the Rooms that Shaped Them*. London: Routledge.
- Gaddis, J. L. 2002. *The Landscape of History: How Historians Map the Past*. New York: Oxford University Press.
- Gamwell, L., and Wells, R., 1989 vers. *Sigmund Freud and Art: His Personal Collection of Antiquities*. New York: Harry N. Abrams.
- Gedo, J. E. 1995. Channels of Communication and the Analytic Setup. *Psychoanal Inq* 15: 294–303.
- Gilman, S. L. 1993. *The Case of Sigmund Freud: Medicine and Identity at the Fin de Siècle*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Gloag, J. 1966. *A Social History of Furniture Design: From B.C. 1300 to A.D. 1960*. New York: Bonanza Books.
- Goldberger, M. 1995. The Couch as Defense and as Potential for Enactment. *Psychoanal Q* 64: 23–42.
- Gowers, E. 2006. Lie-down Dinner. *Times Literary Supplement*, December 22 and 29, 2006, sf. 7.
- Greenacre, P. [1954] 1971. The Role of Transference: Practical Considerations in Relation to Psychoanalytic Therapy. In *Emotional Growth: Psychoanalytic Studies of the Gifted and a Great Variety of Other Individuals*, vol. 2, 627–640. New York: International Universities Press.
- Greenberg, J. 2001. The Analyst's Participation: Response to Commentaries. *J Am Psychoanal Assoc* 49(2): 417–426.

- Grier, K. C. 1988. *Culture and Comfort: Parlor Making and Middle-Class Identity, 1850-1930*. Washington: Smithsonian Institution Press.
- Guntrip, H. 1975. My Experience of my Analysis with Fairbairn and Winnicott—(How complete a result does psycho-analytic therapy achieve?). *Int Rev Psychoanal* 2: 145–156.
- Hanley, S. 1983. *The Lit de Justice of the Kings of France: Constitutional Ideology in Legend, Ritual, and Discourse*. Princeton: Princeton University Press.
- Holt, M. P. 1988. The King in *Parlement*: The Problem of the *Lit de justice* in 16th-Century France. *Hist J* 31(3): 507–523.
- Housholder, M. S. 1974. A Historical Perspective on the Obstetric Chair. *Surg Gynecol Obstet* 139: 423–430.
- Jack, B. 2012. *The Woman Reader*. New Haven: Yale University Press.
- Jacobson, J. G. 1995. The Analytic Couch: Facilitator or sine qua non? *Psychoanal Inq* 15: 304–313.
- Kasson, J. F. 1990. *Rudeness and Civility: Manners in Nineteenth-Century Urban America*. New York: Hill & Wang.
- Kellogg, J. H. 1910. *Light Therapeutics: A Practical Manual of Phototherapy for the Student and the Practitioner*. Battle Creek, MI: Good Health Publishing.
- Kelman, H. 1954. The Use of the Analytic Couch. *Am J Psychoanal* 14: 65–82.
- Kierkegaard, S. [1846] 1962. *The Present Age*. A. Dru, çev. New York: Harper Perennial.
- Kirschner, S. R. 1996. *The Religious and Romantic Origins of Psychoanalysis: Individuation and Integration in Post-Freudian Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Klauber, J. 1981. *Difficulties in the Analytic Encounter*. New York: Jason Aronson.
- Kravis, N. 1988. James Braid's Psychophysiology: A Turning Point in the History of Dynamic Psychiatry. *Am J Psychiatry* 145(10): 1191–1206.
- Kravis, N. 2013a. The Analyst's Hatred of Analysis. *Psychoanal Q* 82(1): 89–114.
- Kravis, N. 2013b. *Fuck Redux: A Review and Commentary*. *J Am Psychoanal Assoc* 61(3): 527–534.
- Kulish, N. 1996. A Phobia of the Couch: A Clinical Study of Psychoanalytic Process. *Psychoanal Q* 65: 465–494.
- Kuspit, D. 1989. A Mighty Metaphor: The Analogy of Archaeology and Psychoanalysis. In L. Gamwell and R. Wells, eds. *Sigmund Freud and Art: His Personal Collection of Antiquities*, 133–151. New York: Harry N. Abrams.
- Lable, I., Kelley, J. M., Ackerman, J., Levy, R., Waldron, S., and Ablon, J. S. 2010. The Role of the Couch in Psychoanalysis: Proposed Research Designs and Some Preliminary Data. *J Am Psychoanal Assoc* 58(5): 861–887.
- LaFarge, L. 2000. Interpretation and Containment. *Int J Psychoanal* 81: 67–84.

- Lichtenberg, J. D. 1995. Forty-five Years of Psychoanalytic Experiences on, behind, and without the Couch. *Psychoanal Inq* 15: 280–293.
- Liddell, H. G., and Scott, R. [1871] 1935. *A Lexicon, Abridged from Liddell and Scott's Greek–English Lexicon*. Oxford: Clarendon Press.
- Makari, G. 2008. *Revolution in Mind: The Creation of Psychoanalysis*. New York: HarperCollins.
- Makari, G. 2015. *Soul Machine: The Invention of the Modern Mind*. New York: W. W. Norton.
- Mayer, A. 2006. Lost Objects: From the Laboratories of Hypnosis to the Psychoanalytic Setting. *Sci Context* 19(1): 37–64.
- Mayer, A. 2013. *Sites of the Unconscious: Hypnosis and the Emergence of the Psychoanalytic Setting*. Chicago: University of Chicago Press.
- Midelfort, H. C. E. 1972. *Witch-Hunting in Southwestern Germany, 1582–1684*. Stanford: Stanford University Press.
- Monell, S. H. 1900. *The Treatment of Disease by Electric Currents: A Handbook of Plain Instructions for the General Practitioner*. 2. baskı New York: E. R. Pelton.
- O'Donoghue, D. 2004. Negotiation of Surface: Archeology within the Early Strata of Psychoanalysis. *J Am Psychoanal Assoc* 52: 653–671.
- Ogden, T. H. 1996. Reconsidering Three Aspects of Psychoanalytic Technique. *Int J Psychoanal* 77: 883–899.
- Pardailhé-Galabrun, A. 1991. *The Birth of Intimacy: Privacy and Domestic Life in Early Modern Paris*. J. Phelps, trans. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Perrot, M., ed. 1990. *A History of Private Life*, vol. 4: *From the Fires of Revolution to the Great War*. A. Goldhammer, trans. Cambridge, MA: Belknap Press/Harvard University Press.
- Rieff, P. 1979. *Freud: The Mind of the Moralist*, 3rd edn. Chicago: University of Chicago Press.
- Roazen, P. 1975. *Freud and His Followers*. New York: Knopf.
- Robertiello, R. C. 1967. Two Views on the Use of the Couch: The Couch. *Psychoanal Rev* 54A: 69–71.
- Rockwell, A. D. 1896. *The Medical and Surgical Uses of Electricity*. New York: William Wood.
- Roller, M. B. 2006. *Dining Posture in Ancient Rome: Bodies, Values, and Status*. Princeton: Princeton University Press.
- Roose, S. P. 2012. The Development of a Psychoanalytic Outcome Study: Choices, Conflicts, and Consensus. *J Am Psychoanal Assoc* 60(2): 311–335.
- Roper, L. 2004. *Witch Craze: Terror and Fantasy in Baroque Germany*. New Haven: Yale University Press.

- Rose, N. 1996. *Inventing Our Selves: Psychology, Power, and Personhood*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ross, J. M. 1999. Once More onto the Couch: Consciousness and Preconscious Defenses in Psychoanalysis. *J Am Psychoanal Assoc* 47(1): 91–111.
- Rudofsky, B. 1980. *Now I Lay Me Down to Eat: Notes and Footnotes on the Lost Art of Living*. Garden City, NY: Anchor Books.
- Rybczynski, W. 1986. *Home: A Short History of an Idea*. New York: Viking.
- Sadow, L. 1995. Looking, Listening, and the Couch. *Psychoanal Inq* 15: 386–395.
- Said, E. W. 1978. *Orientalism*. New York: Random House.
- Sarnitz, A., and Scholz-Strasser, I., eds. 2015. *Private Utopia: Cultural Setting of the Interior in the 19th and 20th Century*. Berlin: De Gruyter.
- Schacter, J., and Kächele, H. 2010. The Couch in Psychoanalysis. *Contemp Psychoanal* 46: 439–459.
- Schama, S. 1989. *Citizens: A Chronicle of the French Revolution*. New York: Knopf.
- Sherwin, R. K. 2011. *Visualizing Law in the Age of the Digital Baroque: Arabesques and Entanglements*. London: Routledge.
- Skolnick, N. J. 2015. Rethinking the Use of the Couch: A Relational Perspective. *Contemp Psychoanal* 51: 624–648.
- Snodin, M., and Howard, M. 1996. *Ornament: A Social History since 1450*. New Haven: Yale University Press.
- Speert, H. 1973. *Iconographica Gyniatrica: A Pictorial History of Gynecology and Obstetrics*. Philadelphia: F. A. Davis.
- Stern, H. 1978. *The Couch: Its Use and Meaning in Psychotherapy*. New York: Human Sciences Press.
- Swaan, A. de. 1977. On the Sociogenesis of the Psychoanalytic Setting. In P. B. Gleichmann, J. Goudsblom, and H. Korte, eds. *Human Figurations: Essays for Aufsätze für Norbert Elias*, 381–413. Amsterdam: Sociologisch Tijdschrift.
- Swales, P. J. 1986. Freud, His Teacher, and the Birth of Psychoanalysis. In P. E. Stepansky, ed. *Freud: Appraisals and Reappraisals*, vol. 1, 3–82. Hillsdale, NJ: Analytic Press.
- Talbott, P. 2002. Continuity and Innovation: Recliners, Sofa Beds, Rocking Chairs, and Folding Chairs. *Mag Antiq* 161(5): 124–133.
- Thornton, P. 1984. *Authentic Décor: The Domestic Interior, 1620–1920*. New York: Viking Penguin.
- Trevor-Roper, H. R. 1969. *The European Witch-Craze of the Sixteenth and Seventeenth Centuries, and Other Essays*. New York: Harper & Row.

Verlet, P. 1991. *French Furniture of the Eighteenth Century*. P. Hunter-Stiebel, trans. Charlottesville: University Press of Virginia.

Warner, M. 2011. Freud's Couch: A Case History. *Raritan* 31(2): 146–163.

Winnicott, D. W. [1960] 1965. The Theory of the Parent–Infant Relationship. In *The Maturation Processes and the Facilitating Environment: Studies in the Theory of Emotional Development*, 37–55. Madison, CT: International Universities Press.

Wolf, E. S. 1995. Brief Notes on Using the Couch. *Psychoanal Inq* 15: 314–323.

207

Wright, L. 1962. *Warm and Snug: The History of the Bed*. London: Routledge & Kegan Paul.

İllüstrasyonlara Katkıda Bulunanlar

- 1.1: Kongre Kütüphanesi, Baskı ve Fotoğraflar Bölümü, Washington, DC
- 1.2: Guy Billout tarafından çizilen illüstrasyon, The New Yorker, 15/7/1996, izin alınarak kullanılmıştır.
- 1.3: New York Dergisi izniyle.
- 1.4: © 2014 Routledge. Taylor and Francis Group, LLC izniyle yeniden üretildi.
- 1.5: Patricia Cohen tarafından çizilen illüstrasyon, The New York Times, 25/11/2007, © 2007 The New York Times. Tüm hakları saklıdır. İzin alınarak kullanılmıştır ve Birleşik Devletler Telif yasasınca korunmaktadır. Bu içeriği yazılı bir izin dışında basmak, kopyalamak, yeniden dağıtmak ya da yeniden iletmek yasaktır.
- 1.6: De Beers Diamond Co. reklam, 1996, izin alınarak kullanılmıştır
- 2.1: De Agostini Fotoğraf Kütüphanesi/G. Dagli Orti/Bridgeman Images
- 2.2: © Museumslandschaft Hessen Kassel/Bridgeman Images
- 2.3: Willhemina Wahlin'in izniyle, Charles Sturt Üniversitesi, Avustralya
- 2.4: Baskı Koleksiyonu, Miriam ve Ira D. Wallace Sanat Bölümü, Baskı ve Fotoğraflar, New York Halk Kütüphanesi, Astor, Lonex ve Tilden Vakıfları
- 2.5: Metropolitan Sanat Müzesi, New York, Fletcher Fonu, 1927
- 2.6: © British Museum Mütevelli Heyeti
- 2.7: Museo Archeologico Nazionale, Napoli/Bridgeman Images
- 2.8: Metropolitan Sanat Müzesi, New York, Robert Lehman Koleksiyonu, 1975
- 2.9: Bridgeman Images
- 2.10: De Agostini Resim Kütüphanesi/Bridgeman Images
- 2.11: Sant'Apollinare Nuovo, Ravenna, İtalya/Bridgeman Images
- 2.12: Victoria & Albert Müzesi, Londra, hesap no. T.206–2009
- 2.13: Ashmolean Müzesi, Oxford Üniversitesi, Birleşik Krallık/Bridgeman Images
- 2.14: Werner Forman Arşivi/Bridgeman Images
- 2.15: Photo © Tallandier/Bridgeman Images
- 2.16: Prado, Madrid, İspanya/Bridgeman Images
- 2.17: G. Dagli Orti/Bridgeman Images

- 2.18: Alte Pinakothek, Münih/Bridgeman Images
- 2.19: Galleria dell'Accademia, Venedik/Bridgeman Images
- 2.20: Photo © Christie's Images/Bridgeman Images
- 2.21: Photo © Tarker/Bridgeman Images
- 3.1: Metropolitan Sanat Müzesi, New York, Fletcher Fonu, 1924
- 3.2: Metropolitan Sanat Müzesi, New York, Samuel H. Kress Fonu hediyesi, 1958
- 3.3: Metropolitan Sanat Müzesi, New York, Rogers Fonu, 1920
- 3.4: Metropolitan Sanat Müzesi, New York, Mrs. Russell Sage hediyesi, 1909
- 3.5: De Agostini Fotoğraf Kütüphanesi/A. C. Cooper/Bridgeman Images
- 3.6: Özel koleksiyon/Bridgeman Images
- 3.7: De Agostini Fotoğraf Kütüphanesi /G. Dagli Orti/Getty Images
- 3.8: Victoria & Albert Müzesi, Londra/De Agostini Fotoğraf Kütüphanesi/A. C. Cooper/Bridgeman Images
- 3.9: Metropolitan Sanat Müzesi, New York, Jack ve Belle Linksy Koleksiyonu, 1982
- 3.10: Fogg Sanat Müzesi, Harvard Sanat Müzeleri, Cambridge, SBF/Grenville L. Winthrop Bağış Vasiyeti/Bridgeman Images
- 3.11: Calmann & King Ltd/Bridgeman Images
- 4.1: Louvre, Paris/Bridgeman Images
- 4.2: Galleria Borghese, Roma/Bridgeman Images
- 4.3: © Staatliche Kunstsammlungen Dresden/Bridgeman Images
- 4.4: Cleveland Sanat Müzesi, Ohio/Leonard C. Hanna, Jr. Fonu/Bridgeman Images
- 4.5: J. T. Vintage/Bridgeman Images
- 4.6: Metropolitan Sanat Müzesi, New York, Gilman Koleksiyonu, Satın alım, Joyce ve Robert Menschel aracılığıyla, The Horace W. Goldsmith Fonu Hediyesi, 2005
- 4.7: Philadelphia Sanat Müzesi, The William H. Helfand Koleksiyonu, 1988-102-113
- 4.8: Metropolitan Sanat Müzesi, New York, Mrs. Bayard Verplanck Hediyesi, Dr. James Sykes Rumsey anısına, 1940
- 4.9: Metropolitan Sanat Müzesi, New York, Mrs. Charles Reginald Leonard Hediyesi, Edgar Welch Leonard, Robert Jarvis Leonard ve Charles Reginald Leonard anısına, 1957
- 4.10: Metropolitan Sanat Müzesi, New York, The Jack ve Belle Linsky Koleksiyonu, 1982
- 4.11: Perrin Antiquaires izniyle, Paris
- 4.12: Sotheby's izniyle
- 4.13: © RMN-Grand Palais/Art Resource, NY

- 4.14: De Agostini Resim Kütüphanesi/A. Dagli Orti/Bridgeman Images
- 4.15: Rijksmuseum, Netherlands
- 4.16: De Agostini Resim Kütüphanesi/Bridgeman Images
- 4.17: J. Paul Getty Müzesi, Los Angeles/Bridgeman Images
- 4.18: Author Koleksiyonu
- 4.19: Museo Archeologico Nazionale, Napoli, İtalya/Bridgeman Images
- 4.20: Bridgeman Images
- 4.21: A. Dagli Orti/Bridgeman Images
- 4.22: Musée d'Orsay, Paris/Bridgeman Images
- 4.23: Hulton Arşivi/Fototeca Storica Nazionale/Getty Images
- 4.24: Musée d'Orsay, Paris/Bridgeman Images
- 4.25: Williams Koleji Sanat Müzesi, C. A. Wimpfheimer Hediyesi, 1949 Sınıfı
- 4.26: Tretyakov Galerisi, Moscow/Sputnik/Bridgeman Images
- 4.27: Photo © Christie's Images/Bridgeman Images
- 4.28: Ulusal Sanat Galerisi, Washington, DC/Bridgeman Images
- 4.29: Museu de Montserrat, Abadia de Montserrat, İspanya/Dizin/Bridgeman Images
- 4.30: Hulton Arşivi/Getty Images
- 4.31: LIFE Resim Koleksiyonu/Getty Images
- 4.32: Metropolitan Sanat Müzesi, New York, William K. Vanderbilt Bağış Vasiyeti, 1920
- 4.33: Alte Pinakothek, Münih/Bridgeman Images
- 4.34: Photo © Les Arts Décoratifs, Paris/akg-images
- 4.35 Belçika Güzel Sanatlar Kraliyet Müzesi/fotoğraf: J. Geleyns
- 4.36: Ulusal Sanat Galerisi, Washington, DC/Bridgeman Images
- 4.37: Fontevrault Abbey, Fontevrault (Fontevraud), Fransa/Bridgeman Images
- 4.38: Forth Worth Modern Sanat Müzesi, Müze satın alımı, Benjamin J. Tillar Anı Vakfı, © 2012 Pablo Picasso malı/Artists Rights Society (ARS), New York; Tom Jenkins
- 5.1: De Agostini Resim Kütüphanesi/A. Dagli Orti/Bridgeman Images
- 5.2: © Frick Koleksiyonu
- 5.3: Stapleton Koleksiyonu/Bridgeman Images
- 5.4: Hirshhorn Müzesi & Heykel Bahçesi, Washington, DC/Bridgeman Images
- 5.5: Görüntü Sotheby'in izniyle kullanılmıştır.
- 5.6: © Modern Sanat Müzesi/SCALA tarafından lisanslı/Art Resource, NY
- 5.7: Indianapolis Sanat Müzesi, Alan Hartman hediyesi

- 5.8: Metropolitan Sanat Müzesi, New York, H. O. Havemeyer Koleksiyonu, H. O. Havemeyer Bağış Vasiyeti, 1929
- 5.9: Lee Friedlander/Fraenkel Galerisi, San Francisco
- 5.10: Galleria degli Uffizi, Floransa/Bridgeman Images
- 5.11: © RMN-Grand Palais/Art Resource, NY
- 5.12: Kongre Kütüphanesi, Baskı ve Fotoğraflar Bölümü, Washington, DC
- 5.13: Yazarın Koleksiyonu
- 5.14: Yazarın Koleksiyonu
- 5.15: Kongre Kütüphanesi, Baskı ve Fotoğraflar Bölümü, Washington, DC
- 5.16: © Look and Learn/Elgar Koleksiyonu/Bridgeman Images
- 5.17: Archives Charmet/Bridgeman Images
- 5.18: Yazarın Koleksiyonu
- 5.19 New York Tıp Akademisi Kütüphanesi'nin izniyle kullanılmıştır.
- 5.20: Yazarın Koleksiyonu
- 5.21: BASF Kurumsal Tarihi
- 5.22: Wellcome Kütüphanesi, Londra
- 5.23: Stapleton Koleksiyonu/Bridgeman Images
- 5.24: Yazarın Koleksiyonu
- 5.25: Yazarın Koleksiyonu
- 5.26: Yazarın Koleksiyonu
- 5.27: Wellcome Kütüphanesi, Londra
- 5.28: Wellcome Kütüphanesi, Londra
- 5.29: Wellcome Kütüphanesi, Londra
- 5.30: Donanma Kütüphanesi, Rhode Island Tasarım Okulu
- 5.31: © F.L.C./ADAGP, Paris/Artists Rights Society (ARS), New York, 2017
- 5.32: Kongre Kütüphanesi, Baskı ve Fotoğraflar Bölümü, Washington, DC
- 5.33: Yazarın Koleksiyonu
- 5.34: Yazarın Koleksiyonu
- 5.35: De Agostini Fotoğraf Kütüphanesi/G. Cigolini/Bridgeman Images
- 5.36: Kongre Kütüphanesi, Baskı ve Fotoğraflar Bölümü, Washington, DC
- 6.1: Yazarın Koleksiyonu
- 6.2: Bakken Kütüphanesi ve Müzesi, Minneapolis, MN
- 6.3: © Look and Learn/Bridgeman Images

- 6.4: Yazarın Koleksiyonu
- 6.5: Yazarın Koleksiyonu
- 6.6: Yazarın Koleksiyonu
- 6.7: Oskar Diethelm Kütüphanesi, DeWitt Wallace Psikiyatri Kuruluşu, Weill Cornell Tıp Okulu, New York
- 6.8: Oskar Diethelm Kütüphanesi, DeWitt Wallace Psikiyatri Kuruluşu, Weill Cornell Tıp Okulu, New York
- 6.9: Yazarın Koleksiyonu
- 6.10: Yazarın Koleksiyonu
- 6.11: Yazarın Koleksiyonu
- 6.12: Resim Koleksiyonu, New York Halk Kütüphanesi, Astos, Lenox ve Tilden Vakıfları
- 7.1: Freud Müzesi, Londra/Bridgeman Images
- 7.2: Robert Mankoff/The New Yorker Koleksiyonu/The Cartoon Bank
- 7.3: Freud Müzesi, Londra/Bridgeman Images
- 7.4: Wolfsonian Koleksiyonu, Florida Uluslararası Üniversitesi, Miami Beach, Florida
- 7.5: Wolfsonian Koleksiyonu, Florida Uluslararası Üniversitesi, Miami Beach, Florida
- 7.6: Yazarın Koleksiyonu
- 7.7 Kongre Kütüphanesi, Baskı ve Fotoğraflar Bölümü, Washington, DC
- 7.8: RKD–Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis
- 7.9: Cleveland Sanat Müzesi, Ohio/John L. Severance Vakfı/Bridgeman Images
- 7.10: Donanma Kütüphanesi, Rhode Island Tasarım Okulu
- 8.1: Dan Welldon fotoğrafı, 2005, izin alınarak kullanılmıştır
- 8.2: Jerome Blackman fotoğrafı, 2016, izin alınarak kullanılmıştır
- 8.2: Shellburne Thurber fotoğrafı, 2000, izin alınarak kullanılmıştır
- 8.4: Yazarın Koleksiyonu
- 8.5: Freud Müzesi, Londra/Bridgeman Images
- 8.6: Sigmund Freud Telif Hakkı, Londra
- 8.7: Authenticated News/Getty Images
- 8.8: J. C. Duffy/The New Yorker Koleksiyonu/The Cartoon Bank
- 8.9: Innen Dekoration, 1903, sf. 106
- 8.10: Innen Dekoration, 1902, p. 312
- 8.11: Musée Fabre, Montpellier, Fransa/Bridgeman Images

- 8.12: Photo © Collection Bourgeron/Bridgeman Images
- 8.13: Innen Dekoration, 1902, sf. 292
- 8.14: Innen Dekoration, 1902, sf. 166
- 8.15: Lessing Images, Museo Nazionale Romano Inv. 61586, DAI Rome 80.2718
- 8.16: Dan Welldon fotoğrafı, 2007, izin alınarak kullanılmıştır
- 8.17: Shellburne Thurber fotoğrafı, 2000, izin alınarak kullanılmıştır
- 8.18: Robert Tyson fotoğrafı, 2002, izin alınarak kullanılmıştır
- 8.19: IPA Haber Bülteni 2000; 9(2), sf. 36
- 8.20: Shellburne Thurber fotoğrafı, 2000, izin alınarak kullanılmıştır
- 8.21: Claudia Guderian fotoğrafı, 2002, izin alınarak kullanılmıştır
- 9.1: Yazarın Koleksiyonu
- 9.2: Kachelhoffer Clement/Getty Images
- 9.3: Bruce Eric Kaplan/The New Yorker /© Condé Nast
- 9.4: Lee Lorenz/The New Yorker Koleksiyonu/The Cartoon Bank
- 9.5: Baskı Koleksiyonu, Miriam ve Ira D. Wallace Sanat Bölümü, Baskı ve Fotoğraflar, New York Halk Kütüphanesi, Astor, Lonex ve Tilden Vakıfları
- 9.6: Yazarın Koleksiyonu
- 9.7: Bridgeman Images
- 9.8: Louvre, Paris/Bridgeman Images
- 9.9: Fontevrault Abbey, Fontevrault (Fontevraud), Fransa/Bridgeman Images
- 9.10: De Agostini Fotoğraf Kütüphanesi/G. Nimatallah /Bridgeman Images
- 9.11: Photo © Christie's Images/Bridgeman Images
- 9.12: Yazarın Koleksiyonu
- 9.13: Psychoanalysis [çizgi roman dergisi] 1 (1), Mart–Nisan 1955, kapak resmi
- 9.14: A.g.e., sf. 1
- 9.15: David Sipress /The New Yorker Koleksiyonu/The Cartoon Bank